

Riksdagens snabbprotokoll 2023/24:93

SVERIGES
RIKSDAG

Fredagen den 5 april

Kl. 09.00–14.33

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 15 mars justerades.

§ 2 Fastställande av dag för riksmötets start 2024/25

Talmannen hade efter samråd med gruppledarna föreslagit att riksmötet 2024/25 skulle inledas *tisdagen den 10 september kl. 10.30*.

Kammaren biföll detta förslag.

§ 3 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Förste vice talmannen meddelade att debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum *måndagen den 15 april kl. 13.00*.

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2023/24:660

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:660 Rättsliga rådets roll
av Ulrika Westerlund (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den
19 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 april 2024

Socialdepartementet

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Enligt uppdrag

Johanna Mihaic

Rättschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2023/24:113 till trafikutskottet

2023/24:126 till näringsutskottet

Skrivelser

2023/24:96 till finansutskottet

2023/24:114 till utrikesutskottet

2023/24:118 till utbildningsutskottet

2023/24:121 till socialförsäkringsutskottet

Motioner

2023/24:2848 och 2850 till justitieutskottet

2023/24:2845, 2853 och 2855 till näringsutskottet

2023/24:2860 till utrikesutskottet

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:560 om Sveriges ambassadörs besök i Srebrenica

Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Azra Muranovic har frågat mig om jag har haft kontakt med Sveriges ambassadör till Bosnien och Hercegovina, Helena Lagerlöf, angående avsikten med ambassadörens besök i Srebrenica den 6 februari. Azra Muranovic har även frågat mig vad jag avser med mitt svar att ambassadör Lagerlöf under sitt besök har hedrat offren för folkmordet i Srebrenica, samt hur jag och regeringen kommer att arbeta för att reparera relationerna med den bosniakiska folkgruppen i Bosnien och Hercegovina och i Sverige om relationerna har tagit skada av besöket.

Jag vill börja med att uttrycka min djupaste sympati och solidaritet med offren för folkmordet, de överlevande, anhöriga och vänner. Det är fastställt av Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien, ICTY, och Internationella domstolen i Haag, ICJ, att det som hände i Srebrenica i juli 1995 klassificeras som folkmord. Som jag nämnt tidigare är det också regeringens bestämda åsikt att alla

handlingar och uttalanden som förminskar eller förnekar folkmordet är djupt besvärande och inte kan tolereras. Arbetet med ansvarsutkrävande för internationella brott är en prioritering för regeringen.

Som jag nämnde i mitt svar på tidigare riksdagsfråga gällande ambassadör Helena Lagerlöfs besök i Srebrenica står Utrikesdepartementet i nära kontakt med våra utlandsmyndigheter och myndighetschefer, inklusive ambassadören till Bosnien och Hercegovina. Jag har själv haft kontakt med henne efter händelsen.

Ambassadörens tydliga avsikt med besöket var att hedra offren för folkmordet i Srebrenica. Detta gjorde hon bland annat genom att lägga ned blommor vid minnescentret för Srebrenica i Potočari. Att i mötet med den folkvalda borgmästaren framhålla de folkvaldas ansvar att arbeta för fred och försoning är ytterligare ett sätt att hedra offren för folkmordet. Det handlar om att markera Sveriges tydliga syn på saken och att bidra till en bättre, mer tolerant framtid för alla i Bosnien och Hercegovina.

Jag har en god och regelbunden kontakt med min bosniska utrikesministerkollega Elmedin Konaković. Vi träffades senast i samband med säkerhetskonferensen i München den 16–17 februari i år, då jag på nytt uttryckte uppskattning för den långvariga och mycket goda bilaterala relationen mellan våra länder, inklusive de starka mellanfolkliga banden. Detta är en relation som jag och regeringen avser att fortsätta vårda och fördjupa.

Folkmordet i Srebrenica får aldrig glömmas bort eller förminskas. Det är viktigt med ett aktivt arbete för att hedra offren, bidra till försoning samt ge ett tydligt budskap till kommande generationer.

Anf. 2 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Sedan 1993 var Srebrenica en frizon under FN:s beskydd, men det visade sig att detta inte innebar ett tillräckligt skydd mot den anfallande bosnienserbiska armén. Under några dagar i juli 1995 blev Srebrenica en arena för ett omfattande folkmord, det första i Europa sedan förintelsen. Över 8 300 män och unga pojkar – jag tror att den lägsta åldern var 13 – mördades systematiskt under drygt en vecka.

Omvärlden klarade inte av att skydda de civila. I stället lämnade man alla civila åt deras öde, trots att flera FN-trupper faktiskt var på plats i Bosnien. Förutom den holländska bataljonen var även den nordiska bataljonen i Tuzla. Jag vet att man tog hand om flyktingar, men man var faktiskt på plats inte alls långt ifrån området där detta pågick i över en vecka.

Det här var ett svek utan dess like. Det blev nämligen mycket tydligt att det är skillnad på civila och civila, trots att vi alla är européer. "Aldrig mer", sa vi efter Förintelsen – men civilbefolkningen i Rwanda lämnades ensam. Och efter att omvärlden sett hur folkmordet i Rwanda spred sig som en löpeld valde man ändå att lämna även civilbefolkningen i Srebrenica ensam, utan förmåga att skydda eller försvara sig.

Det är därför otroligt anmärkningsvärt att välja att besöka Srebrenicas borgmästare, Mladen Grujičić, som är en uttalad förnekare av folkmordet i Srebrenica. Han förnekar inte heller bara folkmordet; detta är en människa som dessutom kallar Internationella brottmålsdomstolen en fars och inte erkänner dess rätt att döma i frågan gällande det serbiska folket. Att besöka honom och samtidigt klämma in ett besök på Srebrenica Memorial Center i Potočari för att lägga ned blommor tycker jag är mycket anmärkningsvärt.

Att våra svenska ambassadörer ska ha en god diplomatisk relation och öppna dialoger med alla är en självklarhet, men att välja att göra ett besök hos en folkmordsförnekare och senare samma dag lägga ned blommor för offren för samma folkmord är mycket anmärkningsvärt. Det tolkades inte som att ambassadören skulle åka och träffa Mladen Grujičić för att sätta ned foten, utan det tolkades som att hon förminskade offren i Srebrenica.

Jag förstår fortfarande inte varför man valde att lägga de två besöken på samma dag. Förstår man inte allvaret i att besöka en borgmästare som glorifierar folkmord och samtidigt förnekar det, oavsett om man är folkvald eller inte, och samma dag besöka minnesplatsen för offren? Jag förstår inte det. Jag skulle gärna vilja ha en förklaring.

Anf. 3 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Som jag sa inledningsvis: När det gäller själva frågan om folkmordet är det självklart så att regeringens bestämda åsikt är att alla handlingar och uttalanden som förminskar eller förnekar folkmordet är djupt besvärande. Det kan aldrig tolereras. Arbetet med ansvarsutkrävande för internationella brott är alltså en prioritering för regeringen.

Som jag också nämnde tidigare besökte ambassadör Helena Lagerlöf Srebrenica för att hedra minnet av offren för folkmordet. Det var den uttalade avsikten med besöket, och det gjorde hon bland annat genom att lägga ned blommor vid minnescentret för Srebrenica i Potočari.

Likt tidigare svenska ambassadörer och andra EU-ambassadörer träffade hon även andra aktörer, inklusive den folkvalde borgmästaren. Detta är något som svenska ambassadörer återkommande har gjort i samband med sina besök i Srebrenica, även under tidigare regeringar. Vid dessa tillfällen har svenska ambassadörer även fått träffa överlevande, anhöriga och anställda vid Srebrenica Memorial Center, och jag hoppas att den ordningen kan återupptas.

Vidare var ambassadör Lagerlöf vid mötet med borgmästaren tydlig med att syftet med hennes besök var att hedra offren för folkmordet. Hon framhöll också de folkvaldas ansvar att arbeta för fred och försoning – ett arbete som måste fortsätta i Bosnien och Hercegovina.

Sveriges aktiva arbete för fred och försoning i Bosnien och Hercegovina inkluderar att så långt det är möjligt hålla öppna kanaler för kommunikationen med

samtliga parter, precis som Azra Muranovic just sa. Det är viktigt att diplomater har kontakter och att man arbetar i många olika kanaler samtidigt. Ambassadörens agerande var därmed i enlighet med hennes uppdrag, som innebär att tala med såväl företrädare för civilsamhället och organisationer som folkvalda företrädare. Det är därför vi har diplomater; det är därför vi har ambassadörer.

Det är givetvis beklagligt att besöket missuppfattas syfta till något annat än att hedra minnet av offren.

Anf. 4 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Givetvis ska en ambassadör göra besök och ha en öppen dialog och kontakt. Det som är oroande, beklagligt och anmärkningsvärt i detta fall är att hon väljer att besöka dem inom det korta tidsspannet av en dag. Kärnan i frågan är inte att hon har besökt Mladen Grujić utan att hon väljer att göra det på detta sätt. Detta är en djupt oroande signal, som har spridit sig i den bosniakiska diasporan i Sverige.

Det är också oroande att utrikesministern sitter i en regering som är i händerna på ett uttalat främlingsfientligt parti med rötterna i nazismen. Det är svårt att tro att regeringen håller i taktpinnen i många frågor, även utrikesfrågor. Sverigedemokraterna har som bekant arbetat flitigt med att försämma dialogen med länder med stor muslimsk befolkning, och de har genom sitt påhejande av koranbränningar bidragit till att höja terrorhotnivån i Sverige. Nu kan de inte längre hålla sig retoriskt utan pekar ut muslimer som en samhällsfara – och jag vill att utrikesministern noterar att de pekar ut muslimer, inte islamister, som en samhällsfara.

Jag kommer som bekant från Bosnien. Folkmordet i Srebrenica är väldigt bekant för mig liksom folkmordsliknande övergrepp i min hemstad Prijedor och i Sanski Most, Novo Sarajevo och Novi Grad. När kriget pågick sa man faktiskt ”vi hanterar muslimerna innan de dödar oss”. Det var ett preventivt folkmord.

Senast i går under statsministerns frågestund sa just en sverigedemokratisk ledamot när han pratade om muslimer: De vill döda oss. Glädjande nog sa statsministern ifrån. Men det är oerhört oroande att utrikesministern och den svenska regeringen väljer detta sällskap trots grova och farliga uttalanden. Och när jag ser att Sveriges ambassadör till Bosnien och Hercegovina slår två flugor i en smäll genom att besöka både folkmordsförnekare och folkmordsoffer drar i alla fall jag öronen åt mig, och jag tror att många som var med om detta också drar öronen åt sig.

Jag undrar hur utrikesministern kommer att agera inom sitt område och hur han tänker påverka riksdag och regering att arbeta med relationen till bosniakerna i både Sverige och Bosnien.

Anf. 5 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Mitt och regeringens engagemang för västra Balkan är stort. Bland annat besökte jag och statsrådet Jessica Roswall samtliga länder på västra

Balkan under det svenska EU-ordförandeskapet förra året. Jag fick då möjlighet att besöka Bosnien och Hercegovina, och statsrådet Roswall besökte så sent som förra veckan landet. Det är tydligt att dessa länders EU-närmande och förankring i det europeiska samarbetet utgör en viktig hävstång för deras nödvändiga reformarbete och även en investering i vår gemensamma säkerhet och utveckling. Regeringen välkomnar därför Europeiska rådets beslut om att inleda anslutningsförhandlingar med Bosnien och Hercegovina, något som jag har verkat för.

Samtidigt behöver reformarbetet givetvis fortsätta, och det är särskilt angeläget i fråga om rättsstatens principer, demokrati och grundläggande rättigheter liksom när det gäller åtgärder mot korruption och organiserad brottslighet. Därtill kommer det som är föremålet för dagens interpellationsdebatt, nämligen frågan om fred och försoning och att det utgör en förutsättning för Bosnien och Hercegovinas EU-närmande.

Vi har en långvarig och mycket god relation bilateralt mellan Sverige och Bosnien och Hercegovina, och den har präglats av starka mellanfolkliga band, precis som Azra Muranovic har tagit upp i sina inlägg. Den stora bosniska diasporan i Sverige är en drivande kraft i denna relation, och den bidrar också stort till det svenska samhället. Jag utgår från att ingen ifrågasätter detta.

Jag har god och regelbunden kontakt med min bosniska utrikesministerkollega Elmedin Konaković och bygger kontinuerligt upp en bra, god och förtroendefull relation med honom. Vid våra möten, inklusive det i München nyligen, har jag alltid uttryckt uppskattning över den långvariga och goda bilaterala relationen mellan våra länder, inklusive den starka mellanfolkliga relation som finns. Denna goda bilaterala relation inkluderar ett långsiktigt och omfattande utvecklings-samarbete som syftar till att bidra till Bosnien och Hercegovinas EU-närmanden. Vi har ett växande handelsutbyte, där diasporan är en drivande faktor, och en stark mellanfolklig relation med alla delar av det bosniska samhället. Detta är en relation som jag och regeringen kommer att fortsätta att vårda och fördjupa.

Jag ser också fram emot ett nära samarbete med Bosnien och Hercegovinas nye ambassadör i Sverige, Bojan Šošić, som jag träffade när han tillträdde i december.

Anf. 6 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Jag avslutar med ytterligare ett par frågor. Hur kommer utrikesministern att arbeta för att lyfta fram folkmordet i Srebrenica, som fortfarande är relativt okänt bland många grupper i Sverige och Europa? Hur kommer utrikesministern att verka inom sitt område för att lyfta fram folkmordet i Srebrenica, som är det första sedan Förintelsen? Jag hoppas att vi inte får ett tredje.

Anf. 7 Utrikesminister TOBIAS
BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en bra interpellationsdebatt som verkligen har belyst och illustrerat hur viktigt det är att vi kontinuerligt arbetar med att lyfta fram folkmordet i Srebrenica, något som regeringen kommer att göra. Jag delar kanske inte riktigt interpellantens uppfattning att detta skulle vara bortglömt. Jag tror att få händelser har framstått som så fassansfulla i det moderna Europas historia som just folkmordet i Srebrenica, och en betydande uppmärksamhet har genom åren riktats mot detta, vilket är bra eftersom just förutsättningarna som ledde fram till detta folkmord var så hemska. Jag syftar på forna Jugoslaviens sammanbrott, våldsamheterna som krävde så många civila dödsoffer och givetvis omständigheten att den serbiska minoriteten gick in för att utplåna den här bosniakiska gruppen, precis som interpellationen har belyst.

Jag är alltid beredd att prata om händelserna i Srebrenica i de sammanhang där det är relevant, och vi kommer givetvis, baserat på det jag precis har pratat om, det vill säga vår mellanfolkliga relation med Bosnien, aldrig att glömma bort detta. Men det viktigaste och mest angelägna nu är att minnet av folkmordet i Srebrenica också måste leda framåt mot en försoning och förbättring av förhållandena i Bosnien och Hercegovina så att man slutligen kan lägga detta bakom sig och blicka mot framtiden och det EU-närmande som jag precis har berättat om och som just nu är regeringens viktigaste prioritet i relationen till detta land.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:588 om situationen i Gaza

Anf. 8 Utrikesminister TOBIAS
BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Ola Möller har frågat mig hur allvarlig situationen i Gaza ska bli innan jag kräver en permanent vapenvila och vilka åtgärder jag och regeringen är beredda att vidta för att sätta press på Israel att följa internationell humanitär rätt såväl i Gaza som på Västbanken.

Jag delar frågeställarens djupa oro för den humanitära situationen i Gaza, som är katastrofal. Hela befolkningen bedöms lida av akut otrygg livsmedelsförsörjning, och enligt experter kan hungersnöd vara nära förestående i norra Gaza. Situationen är ohållbar och måste omedelbart förbättras.

Regeringen vill se en omedelbar humanitär vapenvila. Det är en prioritering som vi delar med en mycket stor del av det internationella samfundet och som vi menar är det mest angelägna att fokusera på. Regeringen välkomnar att FN:s säkerhetsråd antog resolution 2728 som kräver en omedelbar vapenvila under återstoden av Ramadan som ska respekteras av alla parter och som ska kunna leda till en hållbar och

varaktig vapenvila. Vi uppmanar parterna att följa och genomföra säkerhetsrådets beslut.

Vi välkomnar de fortsatta ansträngningar som görs av inte minst Egypten, Qatar och USA för en vapenvila. Kvarvarande personer i gisslan måste omedelbart och förbehållslöst frigges, humanitärt bistånd måste ges på ett säkert sätt och i tillräcklig omfattning nå hjälpbehövande och regionala spänningsnivåer behöver dämpas.

Det svenska humanitära biståndet till Gaza har ökat med drygt 400 miljoner kronor sedan oktober. Sverige är dessutom en av de största givarna av kärnstöd till flera av de humanitära organisationer som under oerhört svåra förhållanden verkar för att rädda liv och skapa förutsättningar för överlevnad i Gaza. En utbetalning av 200 miljoner kronor till UNRWA har genomförts. Utbetalningen är gjord i ljuset av de akuta humanitära behoven och mot bakgrund av att UNRWA avser att genomföra åtgärder för stärkt granskning och kontroll. Ytterligare utbetalningar kommer att bli aktuella senare under året baserat på vilka framsteg som görs på dessa områden. På svenskt initiativ har ett mycket stort antal EU-länder inskräp budskapen till Israel om nödvändigheten av rejält förbättrat humanitärt tillträde. Mer hjälp måste nå fler människor, och det omgående.

Regeringen välkomnar de slutsatser som Europeiska rådet antog i mars och har konsekvent bilateralt, genom EU och i FN, uppmanat alla sidor att respektera den internationella humanitära rätten och skydda den civila befolkningen. Det höga antalet döda civila väcker allvarliga frågor.

Regeringen stöder antagandet av EU-sanktioner mot extremistiska bosättare på Västbanken. Det är angeläget att EU på så sätt markerar det allvar med vilket vi ser på att Israel inte vidtar utlovade åtgärder mot extremistiska bosättare som begår våldsamheter.

Regeringen stöder de internationella ansträngningar som görs för en återupptagen process mot en förhandlad tvåstatslösning, där Israel och Palestina kan samexistera i fred och säkerhet.

Anf. 9 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesminister Billström för svaret.

Jag noterar att det sker små förflyttningar i regeringens positioner. Det välkomnar jag såklart, men problemet är att de små förflyttningarna de facto ändå blir steg efter, eftersom utvecklingen är så snabb och alarmerande i Gaza. Verkligheten förändras nu i en takt som många nog inte trodde skulle kunna ske. Det vi ser med tillfälliga vapenvilor räcker inte längre. Vi måste få till en permanent vapenvila.

Den här interpellationen lämnades in för sex veckor sedan, i ett skede då läget var annorlunda. Då var inte de beslut som ministern hänvisar till tagna. Man ska alltså se mina frågor i ljuset av att sex veckor har gått.

Nu måste enough vara enough. Det stod till och med på förstasidorna på The Independent i går. Till

och med stora medier och stora grupper i väst inser nu att enough is enough. Då borde även den svenska regeringen kunna ställa upp.

Frågan är var man ska börja en sådan här debatt, för hur ska vi förhålla oss till att 100 procent av befolkningen i Gaza är utsatt för svält – en människoskapad svält? Jag tror att man måste ta det från en principiell grund.

Detta är inte något nytt. Det är inte första gången i historien som imperialistiska kolonialmakter och övermakter använder svält som vapen. Vi har sett det med Storbritannien i Irland på 1800-talet och Storbritannien i Indien på 40-talet. Vi såg Stalin använda det på 30-talet och Mao använda det på 50- och 60-talet.

Detta följer en tradition där en kraftig övermakt i imperialistisk anda använder svält som vapen. Den här gången är det unikt i det perspektivet att 100 procent av befolkningen sitter i ett utomhusfängelse och aktivt svälts ut – när det står hjälp utanför och väntar! Hjälp hindras, trots att Internationella domstolen, ICJ, har sagt att gränsövergångarna ska öppnas.

Nu ringde Biden och satte press på Israel, och det sägs nu att det ska öppnas lite till. Problemet är att de människor som ska leverera hjälpen bombades aktivt av Israel i veckan. Israel dristade sig till att säga att det kunde vara ett misstag, trots att det är den konflikt där flest hjälparbetare någonsin har dött, journalister likaså, på så kort tid. Att då säga ”släpp in hjälpen” blir verkningslöst om man aktivt dödar hjälparbetare.

Det är också en lång tradition att bomba. Det har vi sett Storbritannien göra ett antal gånger. Vi har sett bombningar av Dresden. Vi har sett julbombningarna i Hanoi. Vi har sett Rysslands groteska bombningar i Groznyj. Detta följer en tradition där västmakter och imperialistiska makter tar sig rätten att bomba och att svälta befolkningar för att underkuvade dem. Det är klart att väst och även de andra imperialistiska staterna väljer att inte lyfta detta, för då skulle man också sätta ljuset på sin egen historia.

Detta är ett principiellt inlägg i den bemärkelsen att vi måste se det israeliska agerandet i ljuset av vad vi själva har begått genom åren. Då blir det också logiskt och begripligt att man tillåter Israel att fortsätta.

Det måste ju vara vår uppgift att stoppa detta. Sverige har inte denna tradition, och därför hade jag önskat jag att vi skulle stå längst fram och säga ”nu räcker det” och ta ledningen i detta och kräva en permanent vapenvila.

Därför vill jag återigen ställa frågan till minister Billström: När tycker ministern att en permanent vapenvila ska komma till stånd, och när tycker utrikesministern att massakern ska ta slut?

Anf. 10 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Jag står här och är helt förkrossad inombords efter att ha tagit del av bilder, videor och vittnesmål och utlåtanden som talar om för oss att ockupationsmakten Israel begår folkmord på palestinerna i Gaza. Israel är den mest våldsamma och barbariska kriminella i världen just nu.

Sveriges regering gör absolut ingenting för att ta avstånd från Israels folkrättsbrott och för att stoppa det pågående folkmordet. Den här regeringen visar inte alls på det motstånd som krävs för att Israel ska få det bekräftat att Sverige inte accepterar det folkmord som pågår just nu mot palestinerna.

Utrikesministern och den här regeringen kan inte säga att det saknas information om vad som faktiskt pågår, herr talman. Den verkliga siffran på mördade palestinier i Gaza närmar sig 50 000. Minst 15 000 av dem är barn. Även om vi tycker att det är självklart att Israel begår ett folkmord på palestinerna, säger även Internationella domstolen och FN:s rapportör att det är en stor risk för att Israel begår ett folkmord.

Det är bekräftat att Israel medvetet och systematiskt hindrar humanitär hjälp från att komma in i Gaza. 2,1 miljoner palestinier svälter just nu, och massvälten tvingar palestinerna att äta gräs. Små barn dör av svälten. Just nu släpps nödhjälp från luften, när den egentligen kan komma in på marknivå, vilket har lett till att palestinier har drunknat och dödats när de försökt nå hjälpen.

Det är också bekräftat att Israel mördar, attackerar och fängslar journalister från Gaza. Hjälparbetare skonas inte heller.

Det är även bekräftat att Israel tvingar palestinska kvinnor att genomgå kejsarsnitt utan bedövning och skadade barn amputeras utan smärtlindring för att Israel inte släpper in nödvändig medicin. Det är också konstaterat att ett eskalerande antal våldtäktsbrott begås av israeliska soldater mot palestinska kvinnor i Gaza.

Israel gör räder mot och attackerar civila byggnader som flyktingläger, skolor och sjukhus. Det är ingen som har undgått Israels totala massaker i al-Shifa-sjukhuset i Gaza. Palestinier som väntar på mat i köer attackerar och mördas av Israels militär. Det kontroversiella kemiska ämnet vit fosfor har urskillningslöst använts av Israel i deras militära angrepp. Saja Junaid, fyra år, fick hela sitt ansikte sönderbränt av Israels användning av kemiska vapen. I ett flertal klipp syns också hur israeliska soldater i Gaza skämtar och poserar med underkläder som tillhört palestinska kvinnor.

Man kan faktiskt fråga sig om den israeliska krigsmakten är människor i militärkläder eller ett gäng monster, för med de uppgifter vi har fått bekräftade och de brott vi har bevittnat i 180 dagar kan det bara handla om monster.

Endast människor utan hjärta och hjärna, som totalt har avhumaniserat offren, kan tillåta Israel att fortsätta med sina brott. Därför är min fråga till utrikesminister Tobias Billström: Vad gör den svenska regeringen för att kräva ett stopp för ockupationsmakten Israels massmördande av palestinier?

Anf. 11 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Herr talman! 14 000 barn har dödats, säkert fler. Det är hisnande siffror som inte väcker frågor utan ilska och sorg. Det finns inga fler frågor att ställa. Det

är ett inhumant lidande som vi ser i Gaza just nu, och det är Israel och regeringen Netanyahu som är den största anledningen till att freden är utom räckhåll. Med anledning av detta borde Tobias Billström och regeringen kalla upp den israeliske ambassadören och framföra sina fördömanden av det som sker i Gaza just nu.

Jag minns när det dividerades om huruvida Israel hade beskjutit ett sjukhus eller inte. Nu finns det inga sjukhus kvar i Gaza. Jag minns när det restes frågor om huruvida de hundratals barnen bara råkade hamna i skottgluggen eller om de de facto var mänskliga sköldar. Nu har 14 000 barn dödats.

Gaza är inget annat än helvetet på jorden – ett helvete som omvärlden har skapat. Konflikten mellan Israel och Palestina är komplex och en av världens längsta konflikter. Otaliga försök har gjorts för att nå fred, och otaliga avtal har skrivits under av både Israel och Palestina för att nå dit.

De olika krigen har varit många, men vi socialdemokrater har alltid stått upp för en tvåstatslösning med två stater som lever sida vid sida fredligt. Sedan 1998 har PLO och den palestinska myndigheten stått upp för en tvåstatslösning och därigenom erkänt staten Israel, och det gör också Fatah som fortfarande styr på Västbanken.

Trots detta fortsatte Israel med ockupationen och sin bosättningspolitik, vilket ledde fram till Osloavtalet 1995 då Israel återigen lovade att avsluta ockupationen och sluta med sin bosättningspolitik. Men så skedde inte.

Israel ockuperar i dag östra Jerusalem och Västbanken, och i juridisk mening ockuperar de även Gaza-remsan därför att de kontrollerar dess gränser. Den israeliska ockupationen innebär ett stort lidande för den palestinska civilbefolkningen, och detta har pågått utan några som helst konsekvenser från omvärlden. Världen har sett på medan palestinier har fördrivits från sina hem och när folkrätten, den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna har kränkts dag ut och dag in av den israeliska staten.

Palestinier kan inte ens åtnjuta samma rättigheter som israeler i Israel, något som den israeliska organisationen B'Tselem har rapporterat om otaliga gånger. Ockupationen av Palestina är olaglig. Israel bryter mot folkrätten, och detta är det största hindret för fred mellan Israel och Palestina.

Om man nu står upp för en tvåstatslösning, vilket regeringen säger sig göra, herr talman, måste det visas i handling, men regeringen klarar inte ens av att fördöma bombandet i Gaza. Man klarar inte av att stå upp för Staten Palestina, utan man uttalar att erkännandet av staten var ett misstag. Man har dragit in biståndet till Palestina på rätt godtyckliga grunder. Man har tvekat att rösta för ett eldupphör i FN. Man för ingen dialog med den israeliska regeringen om ett eldupphör. Och så stryker man Israel- och Palestinastrategin och för i stället in den i Mellanösternstrategin utan att nämna ordet ockupation en enda gång.

Om man ska stå upp för en tvåstatslösning, herr talman, krävs handling. Det är handling som måste visas

av utrikesminister Billström – politisk handling – men det har regeringen inte gjort över huvud taget. Vad tänker utrikesministern göra för att arbeta för en tvåstatslösning för att få ett slut på Israels olagliga ockupation av Palestina?
(Applåder)

Anf. 12 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Herr talman! ”Eftersom erkännandet av det inneboende värdet hos alla som tillhör människosläktet och av deras lika och obestridliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen – – – tillkännager generalförsamlingen denna allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.”

Så börjar ingressen till FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, som antogs 1948.

Artikel 1 säger: ”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.”

Artikel 2 säger: ”Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt.”

Artikel 5 säger ”Ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.”

Herr talman! Tillhör boende i Gaza människosläktet? Ja, självklart gör de det, men ingen kan påstå att de mänskliga rättigheterna nu är rådande i Gaza.

Sverige har under lång tid varit en global röst. Vi har stått upp för att stater ska följa de av FN beslutade resolutionerna och att ansvar ska utkrävas när stater väljer att inte följa dem.

På förstasidan av The Independent gick det i veckan att läsa, fritt översatt: Stunden har kommit för att göra allt som krävs för att tvinga Israel att avsluta sitt krig. Det måste sluta.

Detta krävs för att stå upp för folkrätten och mänskligheten. Självfallet hade det varit bra om det hade gjorts tidigare. Min kollega Ola Möller har ställt den relevanta frågan till utrikesministern hur allvarlig situationen i Gaza ska bli innan han kräver en permanent vapenvila samt vilka åtgärder ministern och regeringen är beredda att vidta för att sätta press på Israel att följa beslutad internationell humanitär rätt såväl i Gaza som på Västbanken. Det undrar jag också.

Jag kan inte förstå hur en stat som säger sig vara Mellanösterns enda demokrati kan få komma undan med att frångå humanitär rätt. Det finns inget försvar för Hamas massaker i oktober, Israel har självfallet rätt att förvara sig och gisslan måste släppas. Men även krig har lagar. Följs dessa nu?

(Applåder)

Anf. 13 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Jag brukar som bekant stå här och prata om barnen i Gaza. Vi är nu uppe i 2 procent av

Gazas barnbefolkning som antingen har dödats eller skadats, och tusentals till kan dö av svält i närtid. Det som omvärlden har tillåtit hända de palestinska barnen är oförlåtligt.

Vi pratade nyss, i en annan interpellationsdebatt, om folkmordet i Srebrenica, en process som inleddes spontant men som sedan utfördes systematiskt när man såg att man kunde därför att omvärlden inte kunde skydda den civila befolkningen.

I dag är det FN-organ på plats i Gaza, och de vittnar om vad som händer med barnen. Andra människorättsorganisationer, hjälporganisationer och biståndsgorganisationer som är på plats vittnar om samma sak. De är också offer. Vi har journalister som vittnar om vad som händer. De blir också beskjutna.

Krig har lagar, men ingen av dessa lagar följs av Israel. Detta låter man fortgå. Man låter det rulla på. Alla kan se i sina telefoner vad som händer med Gazas barn och befolkning. Man behöver inte leta, utan det räcker med att öppna Tiktok så kommer det fram videor. Man behöver inte ens söka på det längre. Ändå tillåts det att 2 procent av Gazas barnbefolkning dödas eller skadats. Vi har tillåtit det att hända.

Flera läkare har vittnat om att barn som tas in till akuthjälpen är måltavlor. Vi har kunnat läsa i The Guardian att barn faktiskt är offer inte bara för bomber utan också för krypskyttar som skjuter barn.

Det är rasmassor, sjukdomar, törst och svält. Ingen annan konflikt i hela världen de senaste åren har haft denna proportionalitet gällande barnen. Och flera av oss – jag är en av dem – kommer att fråga oss hur detta kunde hända, hur vi kunde tillåta det att hända.

Jag vill ställa en fråga med tanke på hur den här regeringen reagerade när Hamas utförde sin fruktansvärda terrorattack, vilken ska fördömas. Naturligtvis ska gisslan släppas fri. Men med tanke på regeringens starka reaktioner då och med tanke på utrikesministerns egna uttalanden om proportionalitet undrar jag hur utrikesministern skulle agera om det var tvärtom, om det var Israels befolkning i Gaza som palestinierna svälte och bombade och om de sköt på barnen. Hur skulle utrikesministern agera inom sitt område då? (Applåder)

Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS
BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Den humanitära katastrofen i Gaza fortsätter att fördjupas med ofattbart mänskligt lidande. Det är tusentals barn som har dödats, och det är andra som har mist sina föräldrar. Det har rapporterats om flera fall med små barn som dör av undernäring, och hela befolkningen bedöms lida av akut otrygg livsmedelsförsörjning.

De oberoende experterna i Famine Review Committee konstaterade i den senaste IPC-rapporten, som utgör ett centralt kunskapsunderlag för FN-systemet och de humanitära aktörerna, att gränsen för hungersnöd, som i dagligt tal kallas svält, förväntas överskridas i de norra delarna av Gaza under de närmaste två månaderna. De pekar därtill på en tydlig risk för

samma utveckling i de mellersta och södra delarna på något längre sikt. Rapporten bekräftar att det humanitära läget är akut och att det humanitära tillträdet måste öka samt att en omedelbar humanitär vapenvila måste komma till stånd.

Situationen är ohållbar och oacceptabel. Det internationella samfundet måste öka trycket på parterna. Regeringen fortsätter att driva på för en humanitär vapenvila och ökat humanitärt tillträde. Bägge delarna är nödvändiga för att möta den överhängande risken för svält.

Vi välkomnar att samtliga EU-länder vid förra månadens Europeiska råd kunde samlas bakom ett gemensamt ställningstagande för vapenvila och att FN:s säkerhetsråd förra veckan för första gången enades om en resolution som kräver omedelbar vapenvila under återstoden av ramadan, vilken ska kunna leda till en hållbar och varaktig vapenvila. Det var ett framsteg. Resolutionen är också tydlig med att gisslan måste släppas omedelbart och förbehållslöst och att samtliga hinder för humanitärt tillträde måste hävas, så att omfattande humanitärt stöd kan nå fram till civilbefolkningen. Det finns alltså ett brett stöd i det internationella samfundet för omedelbar vapenvila, och Sverige och den svenska regeringen stöder alltså detta.

Samtidigt bör det noteras att varken FN:s säkerhetsråd eller Europeiska rådet använder begreppet permanent vapenvila utan refererar till en stegvis process där en omedelbar humanitär paus eller vapenvila, inklusive frisläppande av gisslan, ska leda fram till en mer hållbar och varaktig överenskommelse. Det är en ansats som regeringen stöder.

Säkerhetsrådets resolutioner måste efterlevas. Det är beklagligt att så inte har skett. Regeringen uppmanar parterna att agera i enlighet med Säkerhetsrådets krav. Det är samtidigt centralt att Egypten, Qatar och USA fortsätter sina försök att få till stånd en överenskommelse mellan parterna.

Sverige tog nyligen initiativ till Intermarche i Israel, som leddes av EU och där ett trettiotal länder deltog. Det är Israels skyldighet, enligt internationell humanitär rätt, att medverka till säkert och obehindrat humanitärt tillträde. Införsel av livsmedel, vatten, mediciner och andra förnödenheter måste öka. Mer hjälp måste nå fler människor utan dröjsmål.

Vi har mycket tydligt uttryckt vår förväntan på Israel att göra mer för att underlätta för betydligt större volymer av humanitärt stöd att komma in i Gaza. Det handlar om konkreta förändringar som att öppna upp för fler landövergångar, att säkerställa en snabbare och mer effektiv granskning vid gränsen och inte minst beviljande av tillstånd för att humanitär personal och transporter ska kunna röra sig säkert i alla delar av Gaza, inte minst i norr där behoven är som mest akuta.

Det är fullt möjligt för Israel att omedelbart agera på dessa punkter, och i den akuta situation som råder krävs konkret handling. Detta har vi framfört med stor tydlighet, och vi är beredda att ytterligare inskräpa detta budskap.

Anf. 15 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesminister Billström för ytterligare ett anförande som pekar på de problem som är.

Jag vill ta fasta på det sista han sa, nämligen att vi är beredda att ytterligare inskräpa detta budskap. Då har jag ett antal förslag som jag tycker att vi behöver ta upp på bordet och inte bara prata om utan använda oss av, för vi är ju beredda att sanktionera extrema bösättare. När ska vi börja kräva att de som är ansvariga för de brott mot mänskligheten som begås i Gaza, och som nu ser ut att begå folkmord, ska sanktioneras? De borde väl inte få röra sig fritt i EU.

Likaså borde vi tydligt säga att det inte ska gå någon vapentransport till Israel om man inte slutar. Vi borde direkt säga att vi inte är intresserade av akademiska och kulturella utbyten med Israel om man inte följer det internationella rättssystemets utsago.

Man borde också kunna använda sig av det faktum att man vid andra konflikter har använt flygförbudszoner. Det är ju från luften döden regnar, förutom då det är till exempel krypskyttar eller artillerigranater som bombar barnen i Gaza. Inför en flygförbudszon över staten Palestina, som Sverige ju de facto erkänt! Israel kränker ju deras luftrum och territorium. Där borde vi direkt kunna agera. Och det kan vi göra unilateralt eller multilateralt med de villiga i en koalition som vill hjälpa till att stoppa detta. Det finns gott om länder i EU och övriga världen som gärna ställer upp på insatser.

Jag förstår att utrikesministern inom ramen för sin roll tar hänsyn till vad Europeiska rådet säger, hur FN:s säkerhetsråd agerar och att man behöver ha med många. Det är en fin tilltro till det internationella systemets möjlighet att agera tillsammans. Men det räcker inte i detta läge, eftersom en part, Israel, inte bryr sig om det internationella systemet. De sätter ju den regelbaserade världsordningen på spel och ur spel. Om vi inte går in och agerar där nu är den borta. Den existerar inte, den finns inte.

Utrikesministern kommer inte att kunna stå här en enda gång, herr talman, och säga att Ryssland bryter mot folkrätten och att det finns en regelbaserad världsordning som Ryssland bryter mot. Om inte Israel ska följa den finns det inte heller någon annan part i världen som vi kan kräva det av, för Israel är ju trots allt, enligt vad alla säger, Mellanösterns enda demokrati. Då ska ju de stå längst fram.

Jag fick för ett antal år sedan frågan av den israeliska ambassadören varför vi är orättvisa mot Israel i den omvärld som de befinner sig i. Då var mitt svar till den israeliska ambassadören: För att Israel enligt dem själva är en demokrati, och då ska man också agera som en demokrati. Men det gör inte Israel i Gaza i dag.

Det är nog nu. Jag vill inte höra vad Europeiska rådet och FN:s säkerhetsråd tycker. Jag vill höra vad Sveriges utrikesminister tycker. När tycker Tobias Billström att gränsen är nådd? Det är ju staten Sverige som jag har förväntningar på. Det är den som jag som riksdagsledamot kan påverka, och jag har högre krav

på vårt land än att vi bara ska följa flocken. Vi är inget får som står och väntar på rad. Vi ska vara det lejon för internationell rätt och folkrätt som vi alltid har varit. Ta den rollen, Billström! Vi har ju gett ministern det mandatet härifrån tidigare. Visa vad Sverige kan! (Applåder)

Anf. 16 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Regeringen måste sluta låta Israel komma undan med ett folkmord. Det får räcka nu! Jag vill inte höra några klena uttalanden av Sveriges utrikesminister. Vilka sanktioner driver regeringen mot Israel? Vilka kontakter har man brutit? Driv på för en internationell arresteringsorder mot Netanyahu och den israeliska statsledningen! Det är det självklara för en regering att göra när en ockupationsmakt som Israel begår folkmord – inte att försvara och finansiera det. Alla handlingar av den här högerregeringen visar att man gör det.

Regeringen var snabb med att försvara Israels brott och kalla dem proportionerliga. I omgångar har regeringen till och med låtit bli att rösta för permanent eldupphör i Gaza. Regeringen valde även att gå in i Nato, med USA i spetsen, som skickar miljardpaket till Israel. Tidöregeringens egna företrädare reser med svenska skattepengar för att besöka Israels illegala bösättningar. Miljoner palestinier bestraffades godtyckligt av regeringen när man drog in biståndet. Man har försakat, totalt försakat, alla de svenska medborgare som är fast i Gaza och som har mördats av Israel.

Regeringen kan visa solidaritet med Ukraina på grund av Rysslands invasion och ockupation, men det är fullständigt omöjligt för dem att visa samma solidaritet med Palestina och det palestinska folket. Vad är det för en vidrig, rasistisk människosyn, när man gör skillnad på människor på det här viset?

Jag har ingen mer fråga att ställa till utrikesministern. Jag vill bara säga att högerregeringen kommer att gå till historien som den regering som försvarade och finansierade ett pågående folkmord. De har palestiniernas blod på sina händer, och de kommer att dömas hårt för det. Jag längtar till den dagen då man ställer den här regeringen inför rätta!

Anf. 17 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Anledningen till att jag lyfte fram ockupationen i min fråga var att det som händer på Gaza just nu ju inte är det första kriget mellan Palestina och Israel. Det här är inte första gången vi får läsa om döda palestinska barn. Det är inte heller första gången israeler blivit utsatta för terrordåd.

När vi ska hitta en lösning på den här situationen är Israels olagliga ockupation av palestinsk mark en av grundorsakerna till att man inte kan leva fredligt sida vid sida. Israel har gång på gång brutit mot folkrätten och bryter även mot mänskliga rättigheter. Det krävs tydliga fördömanden och ställningstaganden för att det ska ske någon förändring mellan Israel och Palestina. En tvåstatslösning kan inte bara vara ord som man

slentrianmässigt slänger ur sig, utan det måste betyda någonting. Man måste ta initiativ!

Frågan har tagits upp här tidigare och även jag undrar vad Sverige, utrikesminister Billström och regeringen gör för att värna om och verka för en tvåstatslösning. Stater som Ryssland, Kina och Qatar – som ju inte är de allra mest demokratiska i världen – kommer annars att bli de som definierar den fred som uppstår. Jag kan nästan lova att extremerna då kommer att finnas kvar i Israel och Palestina och att vi gång på gång får komma tillbaka hit och prata om döda palestinska barn och döda israeliska barn. Det vill jag inte göra. Vad tänker utrikesminister Billström göra för att värna demokratin i Palestina och Israel och se till att det blir en tvåstatslösning?

(Applåder)

Anf. 18 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Herr talman! 37 mammor har dödats varje dag sedan den 7 oktober. Antalet missfall har tredubblats. The Guardian skriver att detta inte är ett normalt krig. Artikeln fortsätter med en intervju med en läkare som beskriver barn hon har behandlat i Gaza. Hon säger: Barnen kunde inte prata. De låg bokstavligen som grönsaker på de där sängarna. De var inte de enda. Jag såg även små barn med direkta prickskytteskott i huvudet såväl som i bröstet. De var inte kombattanter – de var små barn.

Barn utgör mer än en tredjedel av alla de människor som dödats i Israels nu sex månader långa attack mot Gaza. Tiotusentals fler unga människor har fått allvarliga skador, inklusive amputationer. Läkare säger att ett barn, 14-åriga Ruwa, sköts ihjäl utanför ett sjukhus när hon gick för att hämta vatten. De säger att det inte förekom några strider i området vid tillfället och att hon dödades av ett enda skott. I Gaza City sköts treåriga Emad ihjäl utanför sitt hem när han gick för att köpa frukt tillsammans med sin kusin Hadeel, en 20-årig läkarstudent, som också dödades.

Herr talman! Var inte Ruwa, Emad och Hadeel människor? Omfattades inte de av de mänskliga rättigheterna?

(Applåder)

Anf. 19 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! En sak som gjort mig otroligt stolt över att vara svensk medborgare är den långa tradition Sverige har haft av att alltid stå på den internationella rättens sida. Det betyder att man inte väljer vem som anses vara ett offer baserat på hur man ser på den personen politiskt. En människa är en människa, en civil person är en civil person och ett barn kan aldrig vara en måltavla. Aldrig!

Efter Hamas fruktansvärda terrorattack var regeringen otroligt snabb med att godtyckligt rycka undan UNRWA:s stöd. Man skrotade Palestinastrategin innan dess. Man var också otroligt snabb med att tala om att Israel har rätt att skydda sig – och det har de, enligt internationell rätt. De har även en skyldighet och ett stort ansvar som Mellanösterns enda demokrati – som

min kollega Ola Möller och många av oss påpekat att de är – att faktiskt följa demokratins lagar och speciellt de internationella humanitära lagarna. Då beskjuter man inte hjälparbetare eller journalister, och man beskjuter absolut inte barn.

Jag vill också ta fasta på det man sa tidigare om att regeringen är beredd att göra mer. Vad är regeringen beredd att göra för att barn ska sluta vara måltavlor? De beskjuts av en regering i Israel som fullständigt struntar i vad omvärlden säger och fortsätter köra sitt race. Vad är utrikesministern beredd att göra för att förhindra detta?

(Applåder)

Anf. 20 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Precis som Azra Muranovic nyss nämnde får vi inte glömma att Hamas terrordåd den 7 oktober fortsatt är ett trauma för Israel, dess befolkning och judar över hela världen, även i Sverige. Hamas bär genom sitt agerande ett tungt ansvar för den katastrofala situationen i Gaza.

Regeringen är pådrivande i arbetet för att förbereda ytterligare EU-sanktioner mot Hamas, dels på grund av det sexuella våldet i samband med attackerna den 7 oktober, dels för att ytterligare kringskära organisationens förmåga och finansiering.

Israel har rätt att försvara sig mot Hamas, men detta måste ske inom folkrättens och den internationella humanitära rättens ramar. Antalet civila som har dödats och skadats i kriget i Gaza är mycket stort. Det fortsätter att öka. Omfattningen av krigsföringens konsekvenser för civilbefolkningen väcker allt fler allvarliga frågor om den internationella humanitära rättens efterlevnad.

I sammanhanget vill jag påminna om att Israel är skyldigt att efterleva den internationella domstolens beslut om provisoriska åtgärder. Domstolen har också riktat sig till Hamas med krav på att gisslan ska släppas. Det är ett krav som Sverige tillsammans med övriga EU upprepar med bestämdhet. Hamas användande av civila som mänskliga sköldar måste också upphöra.

I Rafah i södra Gaza har över 1 miljon människor sökt skydd. En israelisk markoffensiv där skulle i rådande läge få omfattande och förödande humanitära konsekvenser. Europeiska rådets slutsatser i mars skickade en tydlig uppmaning till Israel att inte genomföra sådana militära operationer i Rafah som skulle försämra en redan katastrofal humanitär situation. Civila måste alltid skyddas.

Ansträngningarna för en humanitär vapenvila behöver fortsätta. Det handlar om att rädda liv i Gaza. Men ett uteblivet eldupphör innebär också risk för spridningseffekter på regional nivå. Regionalt förblir situationen mycket spänd vid gränsen mellan Israel och Libanon, med återkommande beskjutning av mål i bägge riktningar. De senaste dagarnas israeliska attacker mot mål i Syrien, även i anslutning till Irans ambassad i Damaskus, kan bidra till ökad eskalering.

På Västbanken pågår frekventa sammandrabbningar mellan israeliska säkerhetsstyrkor och palestinier. Extremistiska bosättares attacker mot civila fortlöper utan i princip några rättsliga påföljder för förövarna. Det är oacceptabelt. Jag välkomnar att EU har nått en politisk överenskommelse om att införa sanktioner mot extremistiska bosättare och att ett formellt antagande väntas ske senare den här månaden. Europeiska rådet fördömde de beslut som nyligen fattades om ytterligare bosättningsexpansioner. Sverige och EU påtalar konsekvent att bosättningspolitiken strider mot folkrätten, bidrar till ökade spänningar och underminerar förutsättningarna för en förhandlad tvåstatslösning.

Som sades här tidigare av Daniel Vencu Velasquez Castro är uppgiften för EU inklusive Sverige att fortsätta vara en stark röst för en framförhandlad tvåstatslösning där Israel och Palestina kan samexistera i fred och säkerhet. En nära dialog med USA, regionala företrädare och andra nyckelaktörer om hur vi gemensamt kan verka för det här målet är oundgänglig. Den svenska regeringens tydliga uppfattning är dessutom att inget annat alternativ än en tvåstatslösning är möjligt. En hållbar och fredlig väg framåt kräver Israels och Palestinas engagemang, men på egen hand kommer de inte att kunna nå en fredsöverenskommelse. Det internationella samfundet behöver driva på, och EU har en viktig roll att spela i sammanhanget.

Anf. 21 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Den indiske författaren Pankaj Mishra skrev nyligen i en essä att Israels förste premiärminister, Ben-Gurion, beskrev överlevarna från Förintelsen som mänskliga spillror. Har man överlevt ett folkmord är det nog det ordet som ska användas. Och människorna som befinner sig i Gaza nu kommer när den här konflikten är över, vilket vi hoppas är snart, att vara mänskliga spillror.

Då blir frågan om en tvåstatslösning väldigt komplicerad. Staten Israel kunde inte byggas på bara mänskliga spillror, utan det behövdes en stor mängd människor som tillhörde diasporan eller redan var boende på plats för att bygga upp den. Det kommer att behövas även i staten Palestina. Då är frågan om flyktingarnas rätt att återvända akut. Vi måste redan nu säga: Självklart måste flyktingarna få återvända till staten Palestina för att hjälpa till att bygga upp den, för man kan inte bygga en livskraftig stat på mänskliga spillror.

Jag håller med om beskrivningen av Hamas. Hamas ska fördömas. Jag tycker att staten Israel ska fördömas. Islamiska Jihad ska fördömas. Det finns massor av grupper som ska fördömas. Men det är oerhört viktigt att vi kommer ihåg att det också finns fångar i Israel. Barnen i de israeliska fängelserna måste släppas, men det pratar man inte om. Frågan som min kollega Ida Ekeröth Clausson ställer är högst väsentlig: Är palestinerna människor? Jag är övertygad om att utrikesminister Billström tycker det. Men vi måste också vara överens om utmaningarna och om hur svårt det

kommer att vara att bygga upp den palestinska staten. Det är lätt att säga "tvåstatslösning", men vi måste även våga agera mot Israel med kraft och stötta Palestina med lika stor kraft.
(Applåder)

Anf. 22 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Jag tackar för engagerat deltagande från alla i interpellationsdebatten. Den humanitära situationen i Gaza är fruktansvärd och berör oss alla starkt. Det stora antalet civila offer, inte minst barn, i det pågående kriget är förfärande. Alla oskyldiga civila är naturligtvis personer som har fått sätta livet till just därför att de är oskyldiga. Där är jag och ledamoten Ola Möller helt överens.

Därtill lider många människor av akut undernäring. Det finns en överhängande risk för att hungersnöd bryter ut, vilket skulle kunna leda till att ännu fler människor dör till följd av bristen på mat och rent vatten och den sårbarhet för sjukdomar som dessutom följer.

En sådan utveckling kan förhindras. Det kräver att parterna kommer överens om att striderna ska upphöra, åtminstone för en tid. Om det kallas humanitär paus eller vapenvila är av mindre vikt. Det kräver också att ett omfattande humanitärt stöd tillåts komma in utan hinder och distribueras på ett säkert sätt. Parterna har ett ansvar för att se till att så sker genom att följa säkerhetsrådets resolution 2728. Jag lyssnade på vad Ola Möller sa. Ett utmärkande tecken för svensk utrikespolitik genom åren har varit att vi respekterar vad säkerhetsrådet kommer fram till. Vi anser att FN är den på global nivå viktigaste plattformen för den här typen av dialog. Europeiska rådets slutsatser är också väldigt viktiga i sammanhanget. Det får vi inte lov att göra avkall på eller trycka åt sidan.

Omvärlden måste fortsätta att pressa på för framsteg. Sverige och EU är en tydlig och stark röst för viken av att respektera den internationella humanitära rätten. Regeringen avser att tillsammans med andra länder fortsätta engagera sig, inte minst i frågan om humanitärt tillträde, där vi har möjlighet att göra skillnad. Israel har inte gjort och gör inte nog för att tillräckligt med humanitärt stöd ska kunna nå nödlidande i Gaza. Vi är fast beslutna att driva på ytterligare.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:634 om situationen för hbtqi-personer i Turkiet

Anf. 23 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Daniel Vencu Velasquez Castro har frågat mig om min mening om huruvida Turkiet är en välfungerande demokrati som står upp för alla människors lika värde och om jag mot bakgrund av detta ämnar ta några initiativ. Han har också frågat vilka möjliga vägar jag ser kan användas för att påverka den

turkiska staten när det gäller behandlingen av hbtqi-personer. Vidare har han frågat mig vad jag tillsammans med regeringen gör för att stödja hbtqi-personer och organisationer som arbetar med dessa frågor i Turkiet.

Det ligger i Sveriges intresse att fortsätta att främja och bidra till en mer demokratisk utveckling i Turkiet i vilken mänskliga rättigheter respekteras. Detta gäller särskilt situationen för oppositionspolitiker, journalister, personer som tillhör minoriteter, människorättsförsvarare och hbtqi-personer.

Denna situation beskrivs utförligt av olika icke-statliga organisationer, exempelvis Amnesty och Human Rights Watch. Även EU-kommissionen skriver om utvecklingen i Turkiet i sin årliga utvärdering av de framsteg som gjorts på vägen mot EU-medlemskap i vart och ett av EU:s kandidat- och partnerländer. I de senaste slutsatserna, som antogs i december 2023, upprepade rådet bland annat sin allvarliga oro över den fortsatta tillbakagången inom områdena demokrati, rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter i Turkiet.

Sverige arbetar bland annat aktivt i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Där har vi förespråkat att Turkiet ska anta en diskrimineringslagstiftning som omfattar sexuell läggning och könsidentitet som diskrimineringsgrunder. Senast den 20 mars 2024 uppmanade EU Turkiet att respektera sina skyldigheter enligt folk-rätten – inklusive mänskliga rättigheter – i ett anförande som även Sverige stod bakom i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Vi framför också dessa budskap direkt till företrädare i Turkiet och agerar lokalt. Sida, Svenska institutet och våra utlandsmyndigheter arbetar på plats i Turkiet för att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt att förbättra förutsättningarna för ett mer jämställt samhälle.

Den svenska ambassaden i Ankara och generalkonsulatet i Istanbul ger årligt stöd till arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati i Turkiet, varav stora delar går till civilsamhället, bland annat den turkiska hbtqi-rörelsen.

För regeringen är det självklart att stå upp för allas lika värde, inklusive hbtqi-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Det är allvarligt varje gång ett land inte gör det.

Anf. 24 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Herr talman! Tack, utrikesminister Billström, för svaret!

Hbtqi-personer i Turkiet står inför en rad utmaningar med bland annat diskriminering och trakasserier där människor kan bli av med jobbet på grund av sin sexuella läggning utan möjlighet till upprättelse. Rapporter om hedersrelaterade mord på hbtqi-personer kommer veckovis.

Den turkiska regeringen har gjort stora inskränkningar i yttrandefriheten och förbjudit det den kallar hbtqi-propaganda från public service. I FN har

president Erdoğan sagt att kärnfamiljens värderingar är hotade och att hela världen måste stå upp mot dem som försöker att förstöra de värderingarna. I presidentvalet ökade hatretoriken mot just hbtqi-personer påhejat av president Erdoğan. Mot slutet togs i vartenda tal som president Erdoğan höll hotet från hbtqi-personer upp.

Under 2022 var det 650 rapporterade fall av tortyr av hbtqi-personer i Turkiet. Det var personer som utsatts för våld under en längre period. Det är människor som behöver hjälp från hbtqi-organisationer som möter upp och hjälper dem som har varit utsatta. Men de läggs ned av den turkiska staten för att de hotar den turkiska identiteten och kärnfamiljens värderingar.

Varenda dag pågår det våldshandlingar mot hbtqi-personer, och deras mänskliga rättigheter kränks utan att de har någon möjlighet till upprättelse. Enligt ILGA-Europe är Turkiet det värsta landet i Europa med omnejd för hbtqi-personer att leva i.

De inskränkningar som sker i Turkiet av de mänskliga rättigheterna, yttrandefriheten, pressfriheten och föreningsfriheten är inte synonymt med en demokrati. Trots det, herr talman, har utrikesminister Billström och andra från regeringsunderlaget uttryckt att Turkiet är en fungerande demokrati eftersom Turkiet har fria val. Det är rätt häpnadsväckande uttalanden från en utrikesminister från en av världens starkaste demokratier, anser jag.

Det är uppenbart att Turkiet inte är en fungerande demokrati, långt ifrån det. Det manifesteras som allra tydligast i hatet och hoten mot hbtqi-personer. Det anordnas demonstrationer för att förbjuda homosexualitet, men Prideparaden är förbjuden sedan 2015. Hbtqi-organisationer behöver starta flera organisationer samtidigt så att de snabbt kan flytta sin verksamhet när de läggs ned. Det är inte om de läggs ned, utan när de läggs ned.

I ett sådant läge som Turkiet befinner sig i anser jag det rätt så ansvarslost av utrikesministern, herr talman, att inte kunna problematisera situationen i Turkiet ytterligare. Det gäller exempelvis att landet inte har någon diskrimineringslagstiftning, något som utrikesminister Billström själv tog upp. Det innebär att det inte finns något skyddsnät för hbtqi-personer när de blir utsatta.

Herr talman! Under lång tid har Sverige haft en Natoansökan som Turkiet använt emot oss vid vartenda tillfälle som getts. Det har inte varit bra för vare sig Sverige eller världen. Turkiets utnyttjande av Natoprocessen i syfte att fortsätta med sina demokratiska inskränkningar är problematiskt. Det är hög tid att vi står upp för mänskliga rättigheter i Turkiet och markerar mot de övergrepp som president Erdoğans odemokratiska metoder och hat mot hbtqi-personer innebär.

Jag vill därför fråga utrikesministern, med anledning av hans svar på min interpellation: På vilka konkreta sätt förs det samtal om mänskliga rättigheter och situationen för hbtqi-personer i Turkiet med den turkiska regeringen?

I Turkietstrategin står det tydligt att man bör undvika samarbeten med offentliga institutioner. Vad gör

regeringen för att stärka civilsamhället i Turkiet och i Sverige för att stärka hbtqi-personers rättigheter i Turkiet?

Anf. 25 Utrikesminister TOBIAS

BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Daniel Vencu Velasquez Castro för frågan och även för ledamotens engagemang för hbtqi-personers rättigheter. Som jag nämnde inledningsvis är hbtqi-personers rättigheter en angelägen fråga för mig och regeringen.

Regeringen gör stora satsningar på hbtqi-personers rättigheter. Senast i februari i år, för att vara exakt den 5 februari, bjöd jämställdhets- och biträdande arbetsmarknadsminister Paulina Brandberg in civilsamhällesorganisationer till så kallat sakråd för att presentera regeringens arbete med att ta fram en ny handlingsplan för att stärka hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Den nya handlingsplanen syftar till att konsolidera, komplettera och kraftsamla arbetet som ska genomföras 2024–2027. Det är en process i vilken dialogen med det civila samhället utgör en viktig del.

Detta är vad vi gör inom Sverige. Parallellt med detta kommer regeringen att fortsätta att prioritera denna fråga internationellt. Jag har tidigare i riksdagen svarat på frågor om regeringens inställning till utvecklingen i hbtqi-området i andra länder, exempelvis i Uganda. Det är självklart för oss att ett prioriterat arbete för förbättrade hbtqi-rättigheter i Sverige går hand i hand med ett internationellt engagemang. Det gäller även Turkiet.

För regeringen är det viktigt att Sverige är en drivande kraft internationellt när det gäller hbtqi-frågor. Under det svenska EU-ordförandeskapet anordnades en konferens i Stockholm med fokus på just dessa frågor. Mötets slutsatser belyser vikten av lika rättigheter för hbtqi-personer i enlighet med EU-rätten med fokus på lagstiftat skydd mot våld, trakasserier och diskriminering.

EU-integrationen förutsätter att kandidatländer anpassar sig till EU:s regelverk. Eftersom Turkiet är ett EU-kandidatland förväntar sig också regeringen att Turkiet följer EU:s strategi för hbtqi-personers lika rättigheter. Att en sådan anpassning ännu inte har skett framgår tydligt av EU-kommissionens årliga utvärdering.

Herr talman! Som jag nämnde tidigare arbetar Sverige aktivt med dessa frågor också i FN. I FN:s råd för mänskliga rättigheter i mars i år deklarerade EU i ett gemensamt uttalande den oro som uttrycktes för Turkiets utveckling. Särskilt kritiserades Turkiets beslut från 2021 att dra sig ur Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, känd som Istanbulkonventionen, som är ett centralt instrument för att motverka våld som är könsdiskriminerande.

Regeringen delar förstås denna oro angående Turkiets beslut att dra sig ur Istanbulkonventionen. Beslutet är djupt beklagligt, särskilt med tanke på att Turkiet var det första landet att ratificera

Istanbulkonventionen, vilket för övrigt gav upphov till namnet på konventionen. Konsekvenserna av att Turkiet har lämnat konventionen har blivit kännbara inte bara för jämställdheten utan också för hbtqi-personer i landet.

Anf. 26 DANIEL VENCU VELASQUEZ

CASTRO (S):

Herr talman! Angående handlingsplanen för hbtqi-personer kan vi konstatera att den är sen, utrikesminister Billström. Just nu har Sverige ingen handlingsplan som är gällande. Det är någonting som jag har framfört till minister Brandberg. Men vi kan återgå till att tala om de ansvarsområden som utrikesminister Billström har.

Det är 13 procent av världens befolkning som lever i det vi kallar fungerande demokratier. Auktoritära stater ökar till antalet, och aldrig har mänskliga rättigheter varit så hotade som de är i dag. I ett sådant läge kan jag inte begripa varför regeringen inte vill att Sverige ska vara en stark röst och en offensiv stat som gör sitt yttersta för att mänskliga rättigheter ska respekteras i alla världens hörn. Det är fullt möjligt.

Herr talman! Utvecklingen i Turkiet har varit bekymmersam. Men under ganska lång tid och under många år var utvecklingen på väg åt rätt håll. I början av 2000-talet demokratiserades Turkiet med fler organisationer som etablerades som arbetade för bland annat hbtqi-personers rättigheter. Staten blev mer sekulär, och militärens grepp om de statliga institutionerna blev svagare. Den första Prideparaden genomfördes i Istanbul 2003. Den mötte först väldigt mycket motstånd för att sedan bli en kärleksfest som vi också känner igen här hemma i Sverige.

Men det var inte som att turkiska staten en dag bara fick för sig att stärka mänskliga rättigheter och införa Prideparaden i Istanbul 2003. Det var hårt arbete som framför allt genomfördes av civilsamhället i Turkiet men också av andra civilsamhällesorganisationer från bland annat Sverige, herr talman.

Det var anledningen till min föregående fråga om civilsamhällets roll och på vilket sätt regeringen kan stärka det i Turkiet, för det är relevant. Vi vet att stater och särskilt auktoritära stater ogillar när andra stater kommer in och samarbetar med organisationer som är i konflikt med landets regering.

Därför är det väldigt viktigt att civilsamhället har en aktiv roll i länder som exempelvis Turkiet. Det såg vi under början av 2000-talet när samarbetet mellan det svenska civilsamhällets organisationer och det turkiska civilsamhällets organisationer fick fritt spelutrymme att kunna verka och kunde realisera en demokratisering av den turkiska staten. Det är efter de lärdomarna som man i dag i strategin konstaterar att civilsamhällets roll är avgörande för att främja mänskliga rättigheter i Turkiet.

Herr talman! Nu går utvecklingen åt fel håll igen. Paraden i Istanbul har varit förbjuden sedan 2015.

Den svenska regeringen har varit ganska passiv gentemot Erdoğan och hans regering. Det får vara nog

med det nu! Den svenska regeringen måste skapa förutsättningar för att stärka hbtqi-personers rättigheter i Turkiet om den över huvud taget ska vara trovärdig i frågor som rör mänskliga rättigheter.

Men i detta läge väljer regeringen att minska sitt engagemang i omvärlden och därmed i Turkiet. De minskade anslagen till bistånd i Sverige har påverkat arbetet med att stärka hbtqi-personers rättigheter i Turkiet. Organisationer som RFSL får minskat utrymme att bedriva ett effektivt demokratiarbete i Turkiet, herr talman, och detta på grund av beslut som är fattade av den här regeringen.

I utrikesdeklarationen sa Tobias Bilisttöm att mänskliga fri- och rättigheter måste försvaras. Vad bra! Då måste det också göras. Försvara dem! Gör det genom att vara en aktiv aktör som kräver svar av Erdoğan när det gäller vad som händer med de hundratals fängslade hbtqi-aktivisterna! Vad görs mot det våld som hbtqi-personer behöver genomlida varenda dag i Turkiet? Vad görs mot de inskränkningar som sker i hbtqi-personers demokratiska rätt att organisera sig? Vad görs mot det våld som hejas på av Erdoğan's regering i Turkiet? Markera och agera!

Herr talman! Jag vill fråga utrikesministern om han anser att det är läge att han omvärderar sin inställning till Turkiet och arbetar mer fokuserat för att stärka mänskliga rättigheter i landet och i det arbetet också främjar hbtqi-personers rätt till fria liv.

Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS
BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Som jag nämnde tidigare ger Sverige årligen ekonomiskt stöd till det turkiska civilsamhället. I den svenska strategin för reformsamarbete med västra Balkan och Turkiet, som gäller under perioden 2021–2027, klargörs tydligt att det svenska reformstödet har som övergripande mål att främja ett öppet och europeiskt orienterat demokratiskt samhälle. Fokus ska också vara på att stötta och skydda ett pluralistiskt och oberoende civilsamhälle. Jämställdhet och mänskliga rättigheter är centrala mål för strategin.

Svenska utlandsmyndigheter i Turkiet har som en del av reformsamarbetet gett projektstöd till ett utbildningsprogram för hbtqi-personer – detta sagt eftersom interpellanten undrade hur regeringen arbetar med de här frågorna. Syftet med utbildningsprogrammet är att stärka hbtqi-personers politiska deltagande och inflytande i beslutsprocesserna genom att förse deltagarna med kunskap om hbtqi-personers konstitutionella rättigheter.

Herr talman! Human Rights Watch beskriver att Turkiet går kräftgång i utvecklingen avseende respekten för de mänskliga rättigheterna. Situationen för hbtqi-personer beskrivs av organisationen som svår med tilltagande hatretorik mot hbtqi-personer, som känns igen från flera andra länder. Det förekommer diskriminering, hot och våld mot hbtqi-personer, särskilt under prideevenemang, precis som vi har hört här i interpellationsdebatten.

Regeringen fortsätter att följa utvecklingen i Turkiet på det här området med oro. Sverige är dessutom ett av de länder som driver på EU:s uppmaningar till Turkiet att respektera grundläggande mänskliga rättigheter, inklusive för hbtqi-personer.

Anf. 28 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Herr talman! Jag skulle vilja påstå att regimen i Turkiet har anslutit sig till den högerextrema rörelse som den här regeringen också har gjort sig beroende av, där hbtqi-personer används som slagträn i den samhällspolitiska debatten och till följd av det behöver utstå fysiskt och psykiskt våld.

Det här sker i Ryssland, i delstater i USA och i Argentina, Indonesien, Uganda, som Billström själv tog upp, och många fler länder. Detta är en internationell angelägenhet som kräver att stater som i praktiken värnar om hbtqi-personers rättigheter också är aktiva i världssamfundet för att utkräva ansvar av dem som inte gör det.

Herr talman! FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna är bara verkningfulla om vi som står upp för dem gör det i samtal med stater som inte följer dem. Turkiet har skrivit under båda dessa konventioner, men det är uppenbart att landet inte följer dem.

Det hade varit intressant att höra vad utrikesministern tänker att han kan göra ytterligare inom sitt ämbetes fulla kraft för att sätta press på Turkiet att respektera hbtqi-personers rättigheter.

Herr talman! Som jag har redogjort för tidigare i debatten har regeringens ansvarslösa sätt att hantera biståndet och Natoprocessen förvärrat situationen för hbtqi-personer i Turkiet. Sverige tappar förtroende i frågor som rör de mänskliga rättigheterna.

Hbtqi-personers rättigheter har blivit en stor utrikespolitisk fråga som går hand i hand med frågor som rör demokrati. Ett friare samhälle för hbtqi-personer innebär ett friare samhälle för alla. Sverige har, inte minst i början av 2000-talet, visat vilken effekt ett effektivt biståndsarbete och en tydlig utrikespolitik kan ha i länder som Turkiet. För att det ska ske behövs politisk handlingskraft och tydliga ställningstaganden. Det är något som regeringen tyvärr saknar.

Det är beklagligt i ett läge där hbtqi-personer världen över är i stort behov av en humanitär stormakt som bejaktar deras rättigheter och rätt att existera.

Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS
BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Jag delar Daniel Vencu Velasquez Castros oro. Regeringen ser med stort allvar på utvecklingen i Turkiet avseende respekten för mänskliga rättigheter och situationen för hbtqi-personer. Det skydd som den turkiska staten erbjuder hbtqi-personer motsvarar i dagsläget inte de förväntningar som man kan ställa på ett EU-kandidatland.

Sverige kommer att fortsätta att vara en drivande kraft i att främja mänskliga rättigheter internationellt. Sverige har en mycket tydlig hållning till stöd för allas åtnjutande av mänskliga rättigheter oberoende av sexuell läggning och könsidentitet. Rätten att fatta egna beslut om det egna privatlivet utan att diskrimineras är en grundläggande mänsklig rättighet.

För att säkerställa att utvecklingen går i rätt riktning arbetar regeringen aktivt internationellt både inom EU, i FN:s råd för mänskliga rättigheter och i våra bilaterala kontakter. Våra utlandsmyndigheter agerar också lokalt genom att stödja det turkiska civilsamhället. Som jag nämnde tidigare ger Sveriges ambassad i Ankara och vårt generalkonsulat i Istanbul årligt stöd till arbetet för mänskliga rättigheter i Turkiet. Hbtqi-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras, oavsett i vilket land de bor. Det är regeringens prioritering.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:574 om arbetsmarknaden för unga

Anf. 30 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Jonathan Svensson har frågat mig hur jag avser att agera för att stärka arbetsmarknaden, särskilt i Västsverige.

Det viktigaste för Sveriges ekonomi just nu är att inflationen bekämpas. Inflationen är till stor del roten till det ekonomiska läge som Sverige befinner sig i, och en effektiv inflationsbekämpning är ett nödvändigt steg för att stärka Sveriges ekonomi. Det är en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling både för hushåll och för företag.

Samtidigt fortsätter regeringen arbetet för att återupprätta arbetslinjen. Arbetsmarknadspolitiken syftar till att fler, unga liksom äldre, ska komma i arbete. Ansvarsfördelningen för genomförandet av arbetsmarknadspolitiken bygger på att Arbetsförmedlingen har en flexibilitet att anpassa sina insatser och fördela resurser utifrån regionala och lokala behov.

I enlighet med budgetpropositionen för 2024 förstärks Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag med 200 miljoner kronor för 2024 för att möta en ökad arbetslöshet och stärka kontrollarbetet. En del i detta är Arbetsförmedlingens arbete med att stödja, kontrollera och följa upp sökaktivitet, inklusive den geografiska och yrkesmässiga rörligheten bland arbetslösa.

Unga i åldern 16–24 år som har varit arbetslösa och inskrivna på Arbetsförmedlingen i minst tre månader under en fyramånadersperiod kan erbjudas en plats i Jobbgarantin för unga. Inom programmet erbjuds olika typer av åtgärder och stöd, till exempel arbetspraktik, studiemotivationskurs, arbetsmarknadsutbildning och subventionerade anställningar.

Den enskilt viktigaste insatsen för att ungdomar långsiktigt ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden

är dock utbildning. Utbildning av hög kvalitet stärker också individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och gör det möjligt att ta till vara allas kompetens.

Omfattande ny- och omställningssatsningar pågår på flera platser i landet. Exempelvis pågår en storskalig omställning av fordonsindustrin med omfattande investeringar och stora etableringar framför allt i Västra Götaland och Södertälje. Samtidigt pågår i Norrbottens och Västerbottens län en omfattande ny-industrialisering kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering.

Många branscher har svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Den bristande matchningen på arbetsmarknaden beror delvis på att arbetsökande inte har den yrkeskompetens som efterfrågas. Möjligheten till omställning och utbildning behöver därför stärkas.

Av den anledningen prioriterar regeringen medel till fler platser både inom yrkeshögskolan och inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen så att tillgången till sådan utbildning förbättras och fler snabbt kan komma i arbete. Satsningarna är avgörande både för Sveriges konkurrenskraft och för individer som får bättre möjlighet att komma i arbete.

För att svara mot kompetensförsörjningen är det viktigt att arbetsmarknadens behov i större utsträckning får styra hur utbildningar inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen dimensioneras. Regeringen har under 2023 genomfört nödvändiga lagändringar för att understödja att planering och dimensionering av gymnasieutbildning inom gymnasieskola och komvux i högre grad ska bygga på arbetsmarknadens behov.

Vi har därmed en bra grund för att möta en ökad ungdomsarbetslöshet. Jag kommer noga att följa utvecklingen framåt.

Anf. 31 JONATHAN SVENSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för hans svar och för att han tar sig tid att komma till kammaren denna fredag för att diskutera ett väldigt viktigt ämne.

Vi kan se att Sverige är inne i en lågkonjunktur med de konsekvenser det för med sig: en sämre sysselsättningsutveckling, en högre arbetslöshet och en ökad mängd varsel. Denna utveckling för givetvis med sig andra konsekvenser, som att skatteunderlaget i kommunerna utvecklas negativt och ett mänskligt lidande för alla som blir av med eller riskerar att bli av med jobbet.

Alla människor behöver ges möjligheten att få tillgång till ett arbete. Möjligheten till försörjning är en helt central fråga för alla människor i det här landet. Det handlar om möjligheten att sätta mat på bordet och att se till att hyran är betald i slutet av månaden.

Det är därför beklagligt att se hur arbetslösheten är på väg uppåt, särskilt ungdomsarbetslösheten. Unga är en särskilt utsatt grupp och är i praktiken alltid de som slås ut allra först när konjunkturen svänger och arbetsmarknaden blir svagare. Detta bekräftas i

Arbetsförmedlingens senaste rapport om arbetsmarknadsutsikterna från i höstas, där man bland annat skriver: "Det som utmärker ungdomar i stort är att många inte har hunnit etablera sig på arbetsmarknaden på samma sätt som äldre, samt att många av de som har jobb har tillfälliga anställningar."

Enligt Arbetsförmedlingens senaste siffror gällande ungdomsarbetslöshet för februari 2024 var då 42 718 personer mellan 18 och 24 år inskrivna på Arbetsförmedlingen. Det är en ökning med 10 procent jämfört med samma månad förra året. För befolkningen i övrigt ligger ökningen på cirka 5 procent. Vi kan alltså se att ungdomsarbetslösheten ökar mycket snabbare än arbetslösheten inom den övriga befolkningen.

Om man jämför ökningen av antalet inskrivna i samma ålderskategori, 18–24 år, med ökningen i samma grupp inom enbart Västra Götalands län kan man se att ökningen där är cirka 2 procentenheter högre än i landet i övrigt.

Vi förstår att detta inte är en hållbar situation och utveckling. Det handlar om en stor grupp människor som kanske nyligen fått sitt första jobb och nu blir av med det jobbet. På så sätt får man svårt att betala hyran när man inte har kvalificerat sig för a-kassa.

Herr talman! I svaret som statsrådet redogjort för här i dag lyfter han bland annat vikten av att unga har tillgång till en utbildning av god kvalitet. Där tror jag att vi är helt överens. Kan vi se till att alla barn och unga klarar av sin utbildning och att fler väljer att utbilda sig till de branscher nu som skriker efter kompetens har vi kommit långt i bekämpningen av ungdomsarbetslöshet men också på sikt arbetslösheten i stort, samtidigt som vi också kan minska den kompetensbrist som finns inom många branscher.

Det finns däremot ett problem, och det är att regeringens politik har börjat få konsekvenser ute i kommunerna. Det går att läsa om nedskärningar på majoriteten av landets skolor, där man gör sig av med elevassistenter, barnskötare och socialpedagoger. På många platser har man nu till och med börjat göra sig av med tillsvidareanställd personal. Om statsrådet med trovärdighet ska kunna peka ut tillgången till en god utbildning för alla barn och unga som den viktigaste insatsen för ungas etablering på arbetsmarknaden gäller det också att regeringen och statsrådet kan presentera en politik som faktiskt kan leverera en god utbildning till alla i hela landet.

Herr talman! Det går inte att diskutera ungdomsarbetslöshet utan att diskutera den helt centrala verktygslåda som Arbetsförmedlingen behöver för att på bästa sätt kunna hjälpa den målgrupp vi diskuterar i dag. Samtidigt ser jag hur min talartid för detta anförande börjar rinna iväg, så jag tänker återkomma till det i mitt nästa anförande. Arbetsförmedlingen är nämligen en helt central myndighet i det arbete vi diskuterar i dag.

Tills vidare vill jag ändå utifrån detta anförande kopplat till utbildningssektorn fråga statsrådet hur han ser på att regeringen bidrar till en ökad arbetslöshet på sikt och en försvärad kompetensbrist genom sin

oförmåga att stötta utbildningssektorn i den brinnande kris den befinner sig i.
(Applåder)

Anf. 32 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Min kollega har ställt en angelägen fråga om arbetsmarknaden för unga i Västsverige. Det är en fråga som vi som unga västsvenska ledamöter har motionerat om och ställt skriftliga frågor om och som vi nu också vill debattera.

Ungdomsarbetslösheten i Sverige har länge legat på relativt höga nivåer. Mot bakgrund av den lågkonjunktur vi nu befinner oss i bör det också understrykas att ungdomsarbetslösheten är särskilt konjunkturkänslig. Det såg vi inte minst under pandemin, som slog särskilt hårt mot arbetsmarknaden för unga.

Det bör också understrykas att det finns stora regionala skillnader, vilket min kollega också har konstaterat. Västsverige är en tillväxtmotor för hela landet. Men den västsvenska ekonomin går mot tuffare tider, och det märks på arbetsmarknaden. Arbetslösheten i Västsverige är oroväckande hög, sett till att företagen i princip skriker efter arbetskraft.

I mitt hemlän Halland har arbetslösheten för unga legat på historiskt låga nivåer jämfört med riksnittet. Nu är unga dock en grupp där arbetslösheten ökar stadigt. Något som dessutom sticker ut är den kraftiga ökningen som skett i Varbergs kommun, där ungdomsarbetslösheten har ökat med 2,5 procentenheter.

Herr talman! Den utveckling som vi skildrar här i kammaren väcker oro, och det borde den göra även hos arbetsmarknadsministern. Att unga inte får in en fot på arbetsmarknaden och inte klarar sin egen försörjning utgör en grogrund för segregation och utanförskap och leder till stora kostnader för både samhället och den enskilde individen.

Det är uppenbart att unga i dag inte rustas för framtiden trots att de utgör nyckeln till att klara kompetensförsörjningen, inte minst när det kommer till den gröna omställning som svensk industri har en unik möjlighet att leda. Det får allvarliga konsekvenser nu och i framtiden.

Herr talman! Nu är inte läge för nedskärningar i arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken. Jag har lyssnat till flera debatter där mina kollegor i arbetsmarknadsutskottet har påpekat det absurda i att regeringen och Sverigedemokraterna i det här läget väljer att gå fram med kraftiga nedskärningar. Trots det fortsätter statsrådet att hävda att insatserna, på något magiskt sätt, ska bli lika bra eller till och med ännu bättre trots nedskärningarna.

Det är nästan så att jag vill fråga arbetsmarknadsministern om han har något magiskt trollspö som gör att det blir fler och bättre insatser trots nedskärningar efter nedskärningar. Men jag betvivlar att så är fallet, herr talman.

Därför vill jag i stället upprepa den fråga som tidigare ställdes till arbetsmarknadsminister Johan Pehrson: Har ministern en plan för att stärka arbetsmarknaden för unga, särskilt i Västsverige? Och tycker

ministern verkligen att de satsningar som nämns i denna debatt är tillräckliga mot bakgrund av de problem vi ser?
(Applåder)

Anf. 33 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Herr talman! Arbetslösheten ökar kraftigt i Sverige, och ökningen syns också i Västsverige. Ett tecken på att arbetsmarknaden blir allt svagare är den ökning av antalet konkurser som vi ser i dag. I tider med höga priser på mat, el och bränsle slår arbetslösheten hårdare än tidigare. Vi nås av rapporter om människor som tvingas flytta från sina bostäder och till och med inte har råd med mat. Det är inte värdigt Sverige och något som regeringen borde se mycket allvarligt på.

För Socialdemokraterna är det viktigt att unga har ett arbete. Vi bekämpar arbetslösheten genom att skapa nya jobb och genom att investera i människors kunskaper, inte genom att sänka deras löner. Vi vet att det är mycket lättare för unga att få jobb om de har en gedigen utbildning. Därför vill vi möjliggöra utbildning för att fler ska få chansen till ett jobb. Det är något statsrådet också verkar tycka, då han i sitt svar säger att den enskilt viktigaste insatsen för ungdomar för att långsiktigt etablera sig på arbetsmarknaden är utbildning.

Då blir det extra konstigt att regeringen inte satsar på utbildning. Regeringen och Sverigedemokraterna inledde med att dra ned på arbetsmarknadspolitiska åtgärder och på studieplatser inom vuxenutbildningen, och så har det fortsatt. Trots påståenden om ökade anslag till Arbetsförmedlingen och arbetsmarknads- och utbildningspolitiken kan man konstatera att anslagen till den aktiva arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen har minskat.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen möjliggjorde en grön industriell revolution. Vi kan nu se att Sverige är på väg att bli en supermakt inom batteritillverkning. Det märks inte minst i min hemstad Mariestad, där Volvo kommer att etablera en batterifabrik som kommer att bli ett lyft för hela Västsverige och framför allt Skaraborg.

I sammanhanget kan nämnas att platschefen på Volvo Powertrain i Skövde säger att den kommande batterifabriken i Mariestad inte hade kommit på tal om inte Assar hade funnits som en del av den science park som finns i Skövde, där industrin tillsammans med Högsolan i Skövde har forskat på ny teknik.

Det är alltså viktigt att det finns långsiktiga pengar för det livslånga lärandet på de lokala högskolorna. Det behövs också statligt stöd och statlig samordning för de företag och de kommuner som driver den gröna omställningen genom industriell förnyelse, och det behövs nya utbildningsplatser för att klara kompetensförsörjningen.

Herr talman! Frågan är när det stöd som behövs kommer.
(Applåder)

Anf. 34 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Det är allt annat än söndagsväder, för att citera Ibsen, över svensk arbetsmarknad. Vi är dock fast beslutna och medvetna om att vi behöver göra nya saker för att förändra en svår situation.

Det fanns tidigare de som utlovade Europas lägsta arbetslöshet. Arbetslösheten i vårt land blev en av de högsta i Europa.

Arbetslösheten är ett ok. Den drabbar människor. Den minskar friheten. Den innebär att människor inte kommer till sin fulla rätt och, som interpellanterna nämnde här, inte har möjlighet att betala sin hyra eller köpa nya vårskor till barnen.

Det är en lång och mödosam väg för att ta sig ur en lågkonjunktur. Det är en än mer mödosam väg att ta sig ur en lågkonjunktur när man har hög inflation. Det finns ingen genväg. Ska vi ta oss ur detta svåra läge och se till att ekonomin i Sverige växer med sin fulla potential – vilket jag inte har någon anledning att tro att interpellanterna inte också vill – måste vi först se till att vi bankar ut inflationen.

Förhoppningsvis är vi på rätt väg. Under tiden arbetar regeringen för att reformera det som är avgörande för en god ekonomisk utveckling. Det handlar om att göra Sverige attraktivt för investeringar – mänskliga investeringar som innebär att människor väljer att leva sitt yrkesverksamma liv i Sverige. Det handlar om att det ska ske små, medelstora och stora investeringar i små, medelstora och stora företag.

Vi har hört lite här i interpellationsdebatten om att detta nu sker. Det har tilltagit sedan den här regeringen tillträdde. Varför det? Jo, därför att vi i grund och botten är överens om viktiga saker som att vi behöver ha en stark energipolitik.

Vi behöver fokusera på kompetens. Men när man säger fokusera på kompetens måste man vara tydlig med att det är minst två delar i det arbetet. Det är en person som får möjligheter, men den personen måste mycket aktivt delta i den undervisning eller kompetensöverföring som sker.

Därför arbetar regeringen med en underliggande utbildningslinje. Faktum är ju att Pisaresultatet har visat att kunskapsnivån för svenska elever i nionde klass kraftfullt är på väg åt fel håll därför att man har missat vissa saker i den tidigare utbildningspolitiken: vikten av läsning och grundläggande kunskaper, till exempel matematik. Därför stärker nu regeringen detta. In med böckerna! Jag har inte hört att man är särskilt mycket emot det.

Däremot ser jag många kommuner som inte använder regeringens resurser för att få in fler böcker i den svenska skolan. Detta är mycket allvarligt, för vi måste tillsammans se till att Sveriges ungdomar klarar skolan bättre. Men i skolan måste det finnas ett fokus på läsa, skriva och räkna. Det måste finnas ett fokus på att man använder böcker på rätt sätt, och man måste se till att det finns resurser till ordning och reda i klassrummet med speciallärare och sociala team som ser till att eleverna får med sig kunskaperna.

Det är det som är vägen – det är utbildningslinjen, och det är arbetslinjen. Det finns ingen annan väg i Halland, i Varberg, i hela Västsverige, ja, i hela Sverige.

Anf. 35 JONATHAN SVENSSON (S):

Herr talman! Ja, var ska man börja?

Statsrådet svarade precis att vi behöver göra nya saker. Men när man lyssnar på statsrådet, både i hans interpellationssvar och i debatten, hör man än så länge inte jättemånga nya saker. Inflationsbekämpning har vi hört om i talarstolen många gånger tidigare. Arbetsförmedlingen har funnits i relativt många år. Program hos Arbetsförmedlingen är inte heller ett nytt påfund, och utbildningssektorn är definitivt inget nytt i det här landet. Men, men.

Statsrådet sa också att den socialdemokratiska regeringen utlovade Europas lägsta arbetslöshet. Det stämmer. Vi nådde inte hela vägen fram, men vår regering hade i alla fall en ambition. Det har inte den här regeringen. Det är den stora skillnaden.

Men åter till Arbetsförmedlingen. Som vi kort var inne på tidigare är Arbetsförmedlingen och den verktyglåda som myndigheten har helt central för att unga ska få det stöd de behöver när de ska söka ett arbete och för att kunna ta ett arbete.

Vi socialdemokrater anser att det behövs en stark och aktiv arbetsmarknadspolitik över hela landet för att få bukt med ungdomsarbetslösheten. För att det ska fungera är det viktigt att samverka mellan kommunen, Arbetsförmedlingen och arbetsgivaren fungerar samt att Arbetsförmedlingens verktyglåda faktiskt används till det som myndigheten är bäst på – att förmedla jobb.

Vi anser också att unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning eller andra utmaningar ska få det stöd och den särskilda vägledning som vi tycker att de här rätt till. Men, herr talman, så ser inte verkligheten ut i dag. Det är uppenbart att Arbetsförmedlingen inte lyckas leverera fullt ut, mycket på grund av regeringens stora nedskärningar på nämnda myndighet. Bara i år har ju myndigheten varslat personal, och under tidigare år har det skett andra nedskärningar. Myndigheten får sämre lokal närvaro och sämre möjligheter att stötta de människor som är i behov av stöd, särskilt många unga.

Ytterligare en grupp som drabbas hårt av arbetslöshet och den situation vi i dag befinner oss i är gruppen unga med funktionsnedsättning. Ungefär hälften av alla med funktionsnedsättning har inget arbete att gå till på morgonen. Det är definitivt ett underkänt betyg. När Arbetsförmedlingen gör nedskärningar är detta en grupp som kan få ta en extra hård smäll med tanke på att de insatser som den i dag får är de som löper risk att ryka när Arbetsförmedlingen behöver göra stora prioriteringar i sin verksamhet.

Problemet med unga med funktionsnedsättning och den betydligt högre nivån på arbetslöshet där ska inte underskattas. Enbart i Västra Götalands län och Hallands län finns det cirka 1 500 ungdomar inskrivna

hos Arbetsförmedlingen som har fått sin kod. Det är en stor grupp människor bara i en mindre del av landet. Utöver dessa cirka 1 500 ungdomar finns det sannolikt fler som inte är inskrivna och på så sätt faller mellan stolarna.

Det är tydligt att regeringen saknar en plan för hur man ska lösa de här problemen, och det är givetvis beklagligt. Alla människor behövs ju på arbetsmarknaden, oavsett vem man är. Det kan vi tydligt se när det finns en så stor kompetensbrist i så många delar av det här landet i både privat och offentlig sektor, en kompetensbrist som riskerar att försämra vår gemensamma välfärd när det saknas undersköterskor och lärare men också riskerar investeringar i vårt land när Arbetsförmedlingen inte klarar av att matcha de behov som finns på arbetsmarknaden.

Herr talman! Det är nog ganska uppenbart att vi socialdemokrater inte är helt nöjda med det arbete som regeringen genomför. Jag är inte heller helt nöjd med de svar som arbetsmarknadsministern levererar här i dag. Därför vill jag fråga honom hur han ska se till att fler unga människor får arbete samtidigt som regeringen skär ned på den aktiva arbetsmarknadspolitiken, gör det svårare för unga med funktionsnedsättning att få det stöd de behöver och är helt passiv när utbildningssektorn går på knäna.

(Applåder)

Anf. 36 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för debatten.

Jag kan bara konstatera att Arbetsförmedlingen har svårt att leverera på sitt uppdrag, utbildningssektorn går på knäna och ungdomsarbetslösheten är på väg uppåt.

Det är alldeles uppenbart att regeringen inte gör tillräckligt, och det kommer att få allvarliga konsekvenser, inte minst för det samhällskontrakt som jag har noterat att arbetsmarknadsministern gärna pratar om. Utvecklingen riskerar att äventyra hela vårt gemensamma samhällsbygge och det samhällskontrakt som det grundar sig på.

Herr talman! Neddragningar efter neddragningar leder inte till att det på något magiskt sätt blir fler och bättre insatser. Som jag konstaterade i mitt tidigare anförande har arbetsmarknadsminister Johan Pehrson inte något magiskt trollspö, men jag hoppas att han har en plan för ungas situation på arbetsmarknaden innan det är för sent.

(Applåder)

Anf. 37 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Herr talman! Under Socialdemokraternas åtta år vid makten byggdes utbildningsväsendets alla sektorer ut med totalt 160 000 utbildningsplatser. Det var en fantastisk satsning. Vad gjorde statsrådets regering i sin första budgetpost? Jo, de skar ned med nästan 30 000 utbildningsplatser inom alla sektorer inför 2023 eftersom de hellre ville sänka skatten för höginkomsttagare. Det är viktigt att komma ihåg detta.

Sedan har de lagt tillbaka lite grann inför det här året. Men än så länge är det ingen satsning. Än så länge plockar de bara tillbaka det man redan har skurit bort.

Arbetsförmedlingen genomför nu besparingar på 250 miljoner kronor. Budgeten har minskat sedan 2019. Personalstyrkan har reducerats avsevärt, vilket är en konsekvens av de budgetar som högerpartierna har fått igenom i Sveriges riksdag.

I SD-regeringens Sverige står folk i matkö, skolorna varslar, sjukvården krisar och konkurserna ökar. Mycket går åt fel håll. Vad som nu krävs är en politik som sätter vanliga löntagare före skattesänkningar för höginkomsttagare.

Sverige behöver en annan ekonomisk politik, där vi trots en inflationsekonomi måste se de möjligheter vi har. Inflationsbekämpning ska inte i första hand bäras av dem med lite lägre eller normala inkomster. Det här är något vi måste göra gemensamt. (Applåder)

Anf. 38 Arbetsmarknads- och
integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Jag gillar anslaget med ett samhällskontrakt. Det borde riksdagen diskutera oftare. Vad ingår i kontraktet att vara svensk medborgare? Vad förväntas vi göra med egen kraft, och vad förväntas vi från stat, regioner och kommuner att ställa upp med?

Här finns mängder av saker som inte har fungerat, och det är därför regeringen har en ny energipolitik för att den gröna omställningen ska bli verklighet för elektrifieringen. Det är därför regeringen har en ny skolpolitik som ska se till att inte 15 procent av eleverna går ut från grundskolan som i praktiken funktionella analfabeter.

Det är därför vi lägger om arbetsmarknadspolitiken mot mer effektivitet. Allt ska fokuseras på att leda fram till riktiga jobb och egen försörjning på den mer reguljära arbetsmarknaden. Det sista innehåller både möjligheter och krav. Vi ställer upp med möjligheter, men vi ställer också krav.

Titta på arbetslöshetsförsäkringen. Människor ska ha rätt till en stark a-kassa när det inte finns några arbeten. Men man måste vara beredd att också söka andra jobb, om det finns andra jobb. Man måste också vara beredd att söka jobb i ett större geografiskt område, om det finns massor av jobb i Sverige.

Annars får Socialdemokraterna gärna förklara hur deras samhällskontrakt ser ut. Är det en mänsklig rättighet att alltid bo i Örebro? Det borde det vara, men det kan finnas andra jobb utanför Örebro.

Jag är från Örebro, så det finns en förklaring. Det är inte bara jag och Lars Wivallius som kommer därifrån. Han brukar ju citeras av en annan talman, fru talman!

Det talas om ny arbetsmarknadspolitik med möjligheter och krav. Det talas om ny integrationspolitik, så att människor lär sig svenska i Sverige och förstår våra grundläggande värderingar. De värderingar som gäller återfinns i grundlagen. Det talas om en ny

trygghetspolitik, så att människor känner ökad trygghet och frihet från brott.

Vi har pratat om den gröna omställningen, som de nya industrierna handlar om. Det kräver en ny mineralpolitik.

Det är så man långsiktigt steg för steg bygger en styrka i Sverige. Det är så vi kan finansiera det som vi tycker är så viktigt. Men jag måste nästan vädja till interpellanterna att gå hem och läsa lite böcker om inflationsbekämpningen historiskt, hur viktigt det är att se till att vi får en ekonomi som lättare stimulerar till investeringar – från framför allt det privata – och en ekonomi som sakta men säkert bygger starka reallöneökningar för vanliga människor som går till jobbet och bygger landet varje dag. Den vägen fungerar genom att få ut inflationen. Det verkar som att det finns andra resurser.

Fru talman! Sedan var det frågan om de satsningar som skedde under pandemin på grund av att människor var utsatta. Människor dog i vårt land. Då lade den förra regeringen fram förslag, pådrivet av riksdagen vill jag understryka, på att människor skulle gå utbildningar. De fick ingen förlängning från den tidigare socialdemokratiska regeringen. Nu sker post-pandemi stora satsningar på yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen och inom yrkeshögskolan. Det är vägen till jobb som elektriker, batteribygare och för den delen undersköterskor.

Anf. 39 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

I slutet av sitt anförande sa statsrådet att den socialdemokratiska interpellanten nämnt att det fanns andra resurser. Det är ändå värt att påpeka att det faktiskt fanns andra resurser och att det fanns andra prioriteringar. Vi valde att lägga pengar på välfärden i stället för att ta bort plastpåskatten. Det finns andra prioriteringar att göra i svensk politik.

Men det var inte detta jag tänkte säga. Jag tänkte runda av och säga att vi i dag har diskuterat en för många människor central fråga i det här landet. På många sätt är det här en framtidsfråga för människor i vårt land. Det här handlar om en relativt stor grupp unga människor som går arbetslösa eller riskerar att bli arbetslösa. Det är en grupp som under många år har haft en väsentligt högre nivå av arbetslöshet än befolkningen i övrigt, och det är en grupp som är extra utsatt nu när arbetslösheten är på väg uppåt.

Vi har också konstaterat att det här är en grupp som växer i storlek rent procentuellt i betydligt högre takt än i den övriga befolkningen. Om vi från politiskt håll inte gör något för att bromsa utvecklingen på arbetsmarknaden kommer detta att föra med sig stora konsekvenser för individerna, för deras närstående och för samhället i stort.

Utifrån de svar som statsrådet levererar i dag gör jag återigen bedömningen att regeringen saknar en plan för att hantera våra samhällsproblem; de som vi diskuterar i dag och i övrigt. Statsrådet har nämnt ett par åtgärder, men de är uppenbarligen inte tillräckliga.

Han har pratat om hur utbildning är nyckeln till ungas etablering på arbetsmarknaden. Ändå sitter regeringen helt passiv när den svenska utbildningssektorn står i kris. Han har pratat om hur Arbetsförmedlingen ska ha flexibilitet att anpassa sina insatser utifrån behov, och det är något som blir ännu svårare när regeringen gör nedskärningar på myndigheterna.

Fru talman! Det är uppenbart att Sverige har en regering som inte klarar av att leverera de lösningar på de problem som finns i samhället. Sveriges unga är i behov av mer aktiv arbetsmarknadspolitik som finns över hela landet för att fler ska kunna ta sig ur arbetslöshet och utanförskap. Sverige kan så mycket bättre än det här.
(Applåder)

Anf. 40 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Jag vill tacka för den här debatten. De unga som satt på läktaren har lämnat, men några unga är kvar här nere i kammaren. Framtiden är ljus.

Det måste hänga ihop. Man kan inte bara komma och säga att det är för lite och för dåligt när jag just har berättat att vi lägger om energipolitiken, skolpolitiken, arbetsmarknadspolitik, integrationspolitiken, trygghetspolitiken, mineralpolitiken och rätt mycket till. Det gör vi för att se till att Sverige ska få en ljusare framtid. Om vi står kvar och kör vidare på den politik som, trots att det lovades annat, ledde till fortsatt hög arbetslöshet kommer hela sommaren att se ut som aprilvädret gör just nu. Så kan vi inte ha det. Vi måste lägga om politiken.

Någon sa tidigare i debatten: Vi skapar jobb. Jag gillade det här med samhällskontraktet. Men det vi gör är kanske snarare att vi skapar förutsättningar för jobb, fru talman.

Vi har kalla fakta om de unga människor som har en studentmössa instoppad någonstans i en garderob, efter vad jag hoppas var ett glatt studentfirande – studenten är på gång om två månader för många elever som just nu går i trean. Går man ut med godkänd gymnasieexamen från ett yrkesinriktat, praktiskt eller teoretiskt program är förutsättningarna fortfarande enormt goda att få ett arbete.

Vi vet att tillkortakommandena handlar om att skolsystemet inte har levererat. Man har haft en förunderlig politik som har fokuserat på fel saker. Det är därför vi fokuserar mer på ordning och reda, på läsning och på räkning tidigt. Vi ser till att ungdomar får lära sig svenska och att vi har en mer regelstyrd skola.

Allt det där gynnar arbetsmarknaden, och det gynnar de unga. De får mer frihet, mer framtid och större möjligheter att förverkliga sina små och stora drömmar utan att vare sig jag eller Socialdemokraterna lägger oss i särskilt mycket vilka dessa är, bara man sköter sig.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:627 om situationen i vården och effekter på sjukförsäkringen

Anf. 41 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Ola Möller har frågat mig hur jag kommer att agera för att situationen i sjukvården inte ska slå mot människor som riskerar att falla ur sjukförsäkringen på grund av att vård inte har kunnat ges i tid.

Under covid-19-pandemin fanns en tillfällig bestämelse i sjukpenningregelverket som innebar att prövning av arbetsförmågan efter dag 180 i rehabiliteringskedjan kunde skjutas upp på grund av effekter av pandemin. Bestämmelsen infördes i april 2020, då behovet av kraftfulla prioriteringar inom hälso- och sjukvården innebar att icke akuta vårdinsatser fick skjutas upp, och gällde till och med den 31 december 2023.

Kopplingen mellan vårdköer och covid-19-pandemin minskar alltmer. Omständigheterna som gjorde att undantagsbestämmelsen vid uppskjuten vård infördes kvarstår inte längre på samma sätt. Det är också i sammanhanget värt att notera att undantaget, enligt Försäkringskassan, tillämpades i relativt begränsad utsträckning.

Regeringen är medveten om det ansträngda läget inom regionerna. Det beror i huvudsak på inflationen och innebär högre utgifter för regionernas verksamhet. Mot bakgrund av detta avser regeringen att skjuta till ytterligare 6 miljarder kronor till regionerna i vårandringsbudgeten för 2024.

Anf. 42 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Tack för svaret, ministern! Jag kan lugnt konstatera att inget svar också är ett svar. Det sägs inte jättemycket i det.

Jag förstår inte riktigt redovisningen av covidundantaget. Jag tror att ministern har missförstått varför jag nämnde det. Jag undrar inte hur det fungerade, utan jag undrar varför man under en sjukvårdskris inte låter undantaget ligga kvar. Det skulle kunna göra så att människor inte drabbas av regeringens och Sverigedemokraternas hårda slag mot både sjukförsäkringen och sjukvården.

Det var trots allt S-regeringen som agerade för att införa ett sådant undantag vid en viss kris. Nu ser vi en annan form av krishantering, där man ska straffa ut folk från sjukförsäkringen.

Ungefär 172 000 människor står i vårdkö, varav 50 000–60 000 har stått i kön längre än de ska behöva enligt vårdgarantin. Det är ett direkt resultat av regeringens misslyckade politik. Vårdkön växer nämligen under socialförsäkringsministerns och hennes kollegors ledarskap i regeringen.

I det läget väljer man att presentera stora försämringar i sjukförsäkringen. Folk får inte den vård de ska få. Sedan ska de dessutom slängas ut ur sjukförsäkringen. Den kristerssonska linjen är att man inte bara ska försämrare reglerna, utan man ska också asa fram den gamla stupstocken. Folk ska provas mot låtsasjobb, hittepåjobb. Någon säger ”Du har

arbetsförmåga”, men staten är inte skyldig att berätta vad du ska arbeta med. De förslagen ligger nu på bordet.

Jag undrar hur logiken fungerar. Man försämrar sjukvården aktivt, genom att år efter år låta den gå med underskott, samtidigt som man sänker skatten för dem med högst inkomster. Man ska dessutom försämrare den försäkring som människor ska befinna sig i när de inte är friska nog för att arbeta. Det är lustigt att människor ska straffas för något som de inte själva bär skulden för.

Sedan säger ministern att 6 miljarder ska räcka. Det är jättebra att det kommer 6 miljarder. Det ifrågasätter ingen. Men jag kan informera ministern om att min hemregion Skåne förra året gick minus med 4 miljarder. Detta år är det 2 miljarder.

Det är jättebra att det kommer 6 miljarder. Om Skåne får de 6 miljarderna kommer det att göra skillnad. Men problemet är att det inte bara är Skåne som ska ha de pengarna. Nu kan vi läsa att SD-styrda Region Blekinge inför anställningsstopp. Och i Värmland ska var tionde anställd i sjukvården gå.

Hur ska människor få vård när det är den politiken som regeringen driver? Sedan slänger man dessutom ut dem ur sjukförsäkringen med argumentet att om man är lite fattigare är det lättare att jobba.

600 personer ska sägas upp på Sus, universitets-sjukhuset i Lund och Malmö. 50 undersköterskor får lämna i Helsingborg. Argumentet från den kristdemokratiska ordföranden i sjukvårdsstyrelsen är att de inte gör nytta för patienterna.

Det är så verkligheten ser ut. Och den har skapats av Sverigedemokraterna och regeringen. Jag förstår inte att man då kan tycka att man i det läget ska försämrare sjukförsäkringen.

Jag vet att sjukvården inte är ministerns ansvarsområde. Jag förstår att hon inte kan ta ansvar för den och kanske inte fullt ut förstår konsekvenserna i sjukvården av dessa underskott och hur många människor som blir lidande av detta. Jag ställer i stället en fråga om ministerns område.

Har ministern någon prognos för hur många som kommer att falla ur sjukförsäkringen på grund av nedskärningarna i sjukvården när man genomför de förändringar som nu ligger på bordet? Hur många färre kommer att omfattas av sjukförsäkringen på grund av att sjukvården försämras?

Anf. 43 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! Sverige har jämfört med många andra länder ett relativt starkt skydd vid sjukdom. Vi har hög sysselsättning och samtidigt historiskt låg och stabil sjukfrånvaro. Det är många faktorer som påverkar sjukfrånvaron: villkoren i arbetslivet, arbetsmiljön och anställningsförhållandena. Stigande sysselsättningsgrad och att allt fler jobbar längre påverkar också, enligt Arbetsrapport 2023:2 *Den svenska sjukfrånvaron i ett europeiskt perspektiv, 1995–2022*.

Sverige lägger allt mindre pengar på dem som är för sjuka för att arbeta. Den del av bnp som går till

sjukförsäkringen är den lägsta på 40 år. Det kan jag inte lasta bara denna regering för utan även ett antal tidigare regeringar. I början av 90-talet utgjorde utgifterna för socialförsäkringen nästan 10 procent av bnp. Här ingår sjukpenning, föräldrapenning, barnbidrag, sjukersättning och tandvård. Förra året hade de krympt till 4,1 procent, alltså mer än en halvering. Det visar rapporten *Socialförsäkringen i siffror 2023* från Försäkringskassan. I stort sett hela besparingen har gjorts på den som är sjuk.

Vi har en sjukvårdskris i hela landet, i stort sett, och många medarbetare riskerar att få sluta på sina jobb. Detta kommer att innebära att de långa vårdköerna växer, vårdköer som i dag många gånger är kopplade till personalbrist.

Fru talman! En del av dem som står i vårdköerna är vårdpersonal från både sjukvården och kommunerna, som är utslitna i kroppen efter många års hårt arbete i slimmade organisationer. Så såg det ut innan jag kom in i riksdagen 2014, när jag jobbade mycket med rehabilitering på min arbetsplats. Duktiga medarbetare blev utförsäkrade när de stod i vårdkö eller väntade på rehabilitering. Följden blev att de blev uppsagda och hänvisade till Arbetsförmedlingen. Kompetenta yrkesmänniskor fick lämna den arbetsplats som var i stort behov av deras kompetens.

Jag kan berätta om en sjukgymnast som fick diskbråck, blev sjukskriven och väntade på operation och sedan rehabilitering. Hon blev utförsäkrad och uppsagd och fick söka sig ett annat jobb. Jag vet ganska många som drabbades av karpaltunnelsyndrom, en ganska vanlig sjukdom när man jobbat många år i vården. De blev sjukskrivna för att se om avlastning kunde hjälpa, men när det inte hjälpte fick de remiss till specialistläkare med några månaders väntetid och därefter remiss till operation med ytterligare väntetid. Efter operationen var det dags för rehabilitering, men då var det för sent – de var redan utförsäkrade och uppsagda. De drabbades av inte bara fysiskt utan också psykiskt lidande och fick en mycket längre väg tillbaka till arbetsmarknaden än de hade haft om de fått vara sjukskrivna till dess att de blivit friska och kunnat återgå till sitt ordinarie jobb.

En operation av karpaltunnelsyndrom tar 10–20 minuter, men väntetiden är otroligt lång. Väntetiden för många andra operationer i Region Skåne är uppmot ett år.

Tycker ministern att de som står i sjukvårdskö ska straffas för att sjukvården inte har förutsättningar att klara sitt uppdrag?

Anf. 44 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag kan börja med att konstatera att ledamoten Möller far med osanning. Regeringen har inte alls presenterat några förslag gällande sjukförsäkringen. Jag har däremot tagit emot en utredning av en utredare som har presenterat en rad olika förslag, som nu ska remitteras. En ledamot av Sveriges riksdag torde och borde veta att detta är två helt skilda saker.

För att återigen gå in på sakfrågan är det uppenbart att sjukförsäkringen ska ge en ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och rehabilitering. Människor ska känna sig trygga med att det finns en sjukförsäkring som ger ekonomisk ersättning om de blir sjuka och inte kan arbeta.

Samtidigt har vi ett problem med långa vårdköer. Jag är den första att skriva under på att långa vårdköer är ett otyg som inte bara gör att människor får vänta, med stort lidande som följd, såklart, utan också och framför allt att rehabiliteringen blir längre för den som stått längre tid i kö. Just därför är det en prioriterad fråga för denna regering att korta vårdköer och hitta incitament för att så ska ske.

Regeringen har nu i vårändringsbudgeten aviserat 6 miljarder extra till regionerna. Dessa resurser kommer helt att riktas till regionernas hälso- och sjukvård. Bakgrunden är att inflationen givetvis har drivit på kostnadsökningarna för den dagliga driften och verksamheten men också att regionernas pensionskostnader har ökat.

Denna förstärkning sker mot bakgrund av att regeringen redan tidigare, i höstbudgeten, aviserade att man skulle lägga 40 procent av budgetutrymmet på just välfärden, varav 10 miljarder i permanent ökning av de generella statsbidragen och nästan 6 miljarder mer jämfört med vad som tidigare beräknats i riktade statsbidrag. Här ingick ett sektorsbidrag på 3 miljarder specifikt till regionernas sjukvård, just med tanke på deras tuffa situation.

Från svenska folkets och även regeringens sida finns en stor förväntan på att dessa kraftiga tillskott ska leda till att man undviker onödiga uppsägningar men framför allt på att medlen ska gå till kärnverksamheten, som i mångt och mycket handlar om att bedriva sjukvård och operationer.

Regeringen har i samband med det extra tillägget i vårändringsbudgeten också presenterat ett strukturellt åtgärds paket, som bland annat innefattar en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvård, vars syfte är att genom statliga medel stödja regionerna i genomförandet av strukturåtgärder som kan effektivisera dessa verksamheter. De regioner som behöver stöd för att utveckla sin verksamhet kommer att kunna söka medel från effektivitetsdelegationen.

Granskningen och utvärderingen av regionerna förstärks genom att man inrättar en särskild funktion som ges i uppdrag att granska regionernas ekonomiska situation med fokus på ändamålsenlighet, resursutnyttjande, kostnadseffektivitet och effektiviseringspotential.

Detta kan tyckas vara administrativt, systeminriktat och så vidare, men det handlar kort och gott om att fokusera skattebetalarnas pengar till välfärdens kärna och se till att köer kortas och välfärd bedrivs.

Min förhoppning är givetvis att dessa åtgärder, tillsammans med tillskottet på 6 miljarder, kommer att genomföras klokt och ansvarsfullt så att man inte drar ned på sjukvårdspersonal – så att människor som är i behov av vård också ska få den i tid. Det är dock viktigt

att komma ihåg att det i slutändan är regionernas ansvar att se till att pengarna kommer till användning för just detta.

Anf. 45 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Ministern försöker läxa upp en ledamot av Sveriges riksdag som undrar varför ministern står på en presskonferens tillsammans med en utredare och presenterar förslag om hur man ska försäkra sjukförsäkringen; ministern påstår att detta skulle vara lögn.

Ministerns egen regeringschef satt för några veckor sedan i TV4 och lovade att ingen skulle sägas upp i svensk sjukvård. Sedan kommer 6 miljarder, och vad ser vi nu? Uppsägningar, anställningsstopp, nedskärningar och gigantiska underskott. Och så ska man läxa upp ledamöter av Sveriges riksdag med bröststoner. Jag tänker att man kanske ska vara lite försiktig med det när man har en statsminister som helt medvetet far med osanning. Och inte nog med att han far med osanning i fråga om verklighetens utfall, han förnekar också att han skulle ha gett löftet. Det är alltså en dubbellögn.

Samtalen om självmord till Försäkringskassan ökade med 3 000 procent förra gången ministerns parti genomförde förändringar av sjukförsäkringen. Vi vet inte hur många som begick självmord på grund av dessa förändringar, men samtalen ökade med 3 000 procent. Det är vad som händer när man börjar kasta ut folk ur sjukförsäkringen och gör det som ministern kallar för att stärka incitament och liknande. Detta är konsekvenserna.

Eller så skjuter man över kostnaderna på kommunerna, som redan har stora problem med 22 000 personer som är för friska för att omfattas av sjukförsäkringen men för sjuka för att arbeta. De kommer att bli ännu fler.

En av anledningarna till att antalet personer med försörjningsstöd nu är historiskt lågt är att sjukförsäkringen faktiskt har plats för dem. Det hade den inte under alliansregeringen, utan då var det försörjningsstöd som gällde. Jag var kommunalråd på den tiden och såg inflödet av människor. Det måste även ministern ha sett, för hon har också varit kommunalråd.

När människor inte är i rätt försäkringssystem hamnar de i stället i kommunernas knä. Då kan kommunerna inte prioritera ”välfärdens kärna”, skola, vård och omsorg, för då måste de betala ut försörjningsstöd för att staten dumpar utgifter på dem. Dessa människor kommer att bli fler på grund av sjukvårdskrisen, som ministern och hennes regeringskollegor och samarbetsparti aktivt driver fram.

Förra året signalerade regionerna tydligt att de behövde hjälp. Då valde man att sänka skatten för höginkomsttagare med 10–12 miljarder. I år gör man samma grej, trots att regionerna skriker. Vi behöver 24 miljarder, har de sagt. Nu kommer 6 miljarder. Det är en aktiv politik för att försäkra både sjukvården och människors möjlighet att omfattas av socialförsäkringen.

Om man har en agenda som handlar om att man vill privatisera och ta bort välfärdsstaten och inte vill ha

starka socialförsäkringsskydd är det klart att detta är en logisk utveckling. Det är det vi måste vara väl medvetna om och alla som lyssnar på denna debatt måste se.

Detta handlar inte om att öka några incitament för arbete. Det handlar om att man vill riva ned det välfärdssamhälle som vi har. Det är en aktiv och väldigt kreativ politik. Man skyller på inflationen – det är inflationens fel. Nej, det var inte inflationen som sänkte skatten för de rikaste. Där ligger ditt ansvar, ministern. Ta det!

Anf. 46 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! I utredningen om sjukförsäkring i förändring anses det att läkare alltför lätt sjukskriver sina patienter. Men det är väl läkaren – och inte Försäkringskassan – som med sin medicinska kompetens är expert på vad patienten behöver. Försäkringskassan går väl inte in och har synpunkter på vilka läkemedel som läkaren skriver ut. Sjukskrivning är också en del av behandlingen.

Man tycker också att patientens upplevelse av sina besvär får för stort utrymme. Men hur ska läkaren kunna ställa diagnos om inte patienten får beskriva sina symtom?

Utredningen noterar att Försäkringskassan i nuläget inte straffar läkare som systematiskt missbrukar sin möjlighet att utfärda läkarintyg. Ett system måste till för att få läkarna att agera enligt sjukförsäkringens syfte, föreslår utredningen.

Jag tror att läkarna hellre följer Läkarförbundets etiska regler, som innehåller grundläggande värderingar inom den medicinska etiken, än utredningens misstro mot sjuka människor.

Jag undrar om ministern delar utredningens synpunkter om att läkarna sjukskriver patienter för lätt och att Försäkringskassan borde få möjlighet att straffa dem.

Anf. 47 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag blir en smula förvirrad. Handlar denna interpellationsdebatt om den interpellation som är skriven av ledamoten Ola Möller? Eller handlar den egentligen om en annan interpellation, som kanske ännu ej är skriven, som gäller den utredning som jag mottog tidigare i veckan som handlar om en sjukförsäkring i förändring?

Jag väljer, fru talman, att bemöta och diskutera den interpellation som jag faktiskt är här i dag för att besvara.

Jag har precis redogjort för att regeringen både i höstbudgeten och nu när det gäller vårändringsbudgeten har aviserat ett ökat tillskott till regionerna just för att de inte ska behöva skära ned på sjukvårdspersonal och för att de ska kunna fokusera på sin kärnuppgift. Man behöver också med hjälp av olika incitament, som stipuleras i vårändringsbudgeten, jobba med produktivitetökning, effektivitetökning och andra åtgärder för att man på sikt ska kunna korta köerna. Det är angeläget att korta sjukvårdsköerna för att minska

mänskligt lidande. Framför allt ska man inte göra rehabiliteringen onödigt lång.

Det handlar om att de som är i behov av vård ska få vård och att de snabbt ska komma i rehabilitering så att de kan återgå i arbete. Det är det fokus vi har från regeringens sida, och det är det som ligger till grund för de satsningar som vi har gjort.

Jag vet att min kollega sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson gör ett storartat jobb och är engagerad i såväl hälso- och sjukvårdsfrågorna som de viktiga kompetensförsörjningsfrågorna – de är inte heller oväsentliga i detta avseende.

Regionerna har i dag ekonomiska utmaningar som i huvudsak beror på inflationen och de stora pensionskostnaderna. De nuvarande förhållandena är inte jämförbara med den extraordinära omständighet som rådde under pandemin och som ledde fram till de förändringar i sjukförsäkringssystemet som vi då fattade beslut om.

I sammanhanget vill jag påminna om att den som har nedsatt arbetsförmåga i ett normalt förekommande arbete har rätt till sjukpenning under dessa omständigheter. Det är viktigt att vi har en väl fungerande sjukförsäkring som ger trygghet vid sjukdom och rehabilitering. Men det är också viktigt att vård och andra insatser för snabb återgång till arbete fungerar.

Jag återkommer till de 6 miljarder som vi nu har valt att lägga till i vårändringsbudgeten. Regeringen vidtar dessutom ett flertal åtgärder för att just bistå och hjälpa regionerna med bland annat effektivisering, att korta värdköer och att stödja vårdpersonalen. Detta är viktiga åtgärder för att få ordning och reda i ekonomin men också långsiktigt för att kunna korta värdköerna.

Vi ser nu att vår politik faktiskt har haft effekt. Inflationen har fallit tillbaka under hela 2023, även om det blev ett litet hack uppåt i inflationskurvan i januari. Vi i regeringen har varit tydliga med att vi inte lämnar välfärden i sticket. Som vi nu ser i vårändringsbudgeten levererar vi också när det gäller detta.

Anf. 48 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Varför prioriterar man då skattesänkningar för de mest välbeställda för ungefär 20–24 miljarder när underskottet i sjukvården är ungefär 20–24 miljarder? Dessutom står ministern här och säger att det är ett problem. Det är detta som blir obegripligt.

Man skyller på inflationen – det är inflationen som är problemet. Hur kan man då sänka skatten för dem med mest pengar? Det ökar ju efterfrågan. Analysen från regeringen är att det är en efterfrågedriven inflation. Det är det inte. Den är utbudsdriven.

Om man nu ville bekämpa inflationen, varför drog man ned på bostadsbyggandet? Det är fullständigt gallet, för det försämrar rörligheten på arbetsmarknaden. Man försämrade arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken. Det försämrar rörligheten på arbetsmarknaden. Varför drog man ned på detta?

Varför försvårade man för energiproduktionen genom att lägga till anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft? Nu säger man dessutom nej till

havsbaseerade vindkraftsparker i Östergötlands moderatkommuner. Varför gör man detta? Det är helt galet.

Man sänker, som sagt, skatten för dem med mest pengar. Hur kan man underlåta att göra satsningar för de minst välbemedlade i detta samhälle? De tar konsumtionslån, vilket ökar skuldsättningen hos dem med minst resurser. Hur kan man göra detta om man nu vill bekämpa inflationen?

Vi har legat efter i inflationsbekämpningen. I Spanien, till exempel, var de väldigt tydliga med prisstopp. De gjorde tydliga prioriteringar när det gällde de svaga hushållen. Ja, de fick stopp på inflationen mycket tidigare. Regeringens och Sveriges inflationsbekämpning har legat efter euroområdets och övriga Europas. Det håller inte.

Ministern får gärna utveckla detta. Ministern skylar på inflationen – den är grunden för allt ont. Hur har man då kunnat driva denna politik?

Anf. 49 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att debatten handlar om situationen i vården och effekter på sjukförsäkringen.

Anf. 50 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Tack så mycket för det förtydligandet! Jag vill bara påpeka att den här regeringen lyckades bevilja tillstånd för fler vindkraftsparker under sina första åtta månader än vad den socialdemokratiska regeringen, med stöd av Vänstern och Miljöpartiet, lyckades med under sina åtta år. Då har jag fått det sagt.

Att människor i behov av vård får vård av hög kvalitet i tid måste vara den första och mest självklara prioriteringen. Precis som jag har varit inne på flera gånger tidigare, fru talman, tillför nu denna regering 6 miljarder extra utöver att vi lade 10 miljarder plus 6 miljarder i riktade statsbidrag tidigare i höstas. Detta gör vi just för att klara den tuffa ekonomiska situation som vi befinner oss i, som till stor del beror på inflationen.

När det gäller Försäkringskassans fortsatta arbete har vi jobbat hårt med handläggningstider och beslut för att människor inte ska behöva vänta längre än nödvändigt på sina besked från myndigheten. Det är ett arbete som jag själv följer mycket noga.

Vi i regeringen har följt det ekonomiska läget i regionerna och varit beredda att handla. Det har vi också gjort. Vi kommer givetvis även fortsättningsvis att följa denna fråga.

Stort tack för debatten och stort tack för möjligheten att tala!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:481 om möjlighet att besiktiga fordon i hela landet

Anf. 51 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Marianne Fundahn har frågat finansministern om hon avser att ta några initiativ inom sitt ansvarsområde för att det statliga bolaget AB Svensk Bilprovning ska kunna ge fordonsägare möjlighet att kontrollbesiktiga sina fordon inom rimligt avstånd i hela landet och i så fall vilka.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Fordonsägare ska givetvis ha rimliga förutsättningar att besiktiga sina fordon oavsett var man bor i landet. Tillgängligheten till besiktning har dock inte visat sig vara beroende av statens ägande och styrning av bolaget AB Svensk Bilprovning. När Riksrevisionen utvärderade omregleringen av besiktningsmarknaden 2021 var slutsatsen att tillgängligheten till besiktning ökat markant generellt sett. I de allra mest glest befolkade delarna av landet var tillgängligheten oförändrad jämfört med tiden då besiktningsmarknaden var ett statligt monopol.

Anf. 52 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! Ministern säger i sitt svar att i de allra mest glest befolkade delarna av landet är tillgängligheten oförändrad jämfört med när besiktningsmarknaden var ett statligt monopol. Det stämmer, men syftet med avregleringen var ju att förbättra tillgängligheten. Man angav inte att det bara gällde tätbefolkade områden, utan skälet var att tillgängligheten och valfriheten skulle öka.

Hela landet ska leva. Det säger vi ofta och påpekar att bilen är ett viktigt transportmedel för att kunna bo och verka i hela landet, framför allt på de ställen som inte har en fungerande kollektivtrafik. Som motiv till att sänka reduktionsplikten angavs bland annat följande: ”I dag läggs en alldeles för tung börda på den som är beroende av bilen i sin vardag. I många delar av landet är bilen det enda möjliga färdmedlet för att kunna ta sig till arbetet, skjutsa barnen till fotbollsträningen eller besöka föräldrarna på äldreboendet. Det är varken rätt eller rättvist att den som är beroende av bilen, genom höga skatter på drivmedel, ska behöva dra det tyngsta lasset.”

Men när det gäller möjligheten att besiktiga sin bil finns det inga diskussioner om vare sig rätt eller rättvisa. En medborgare som äger en bil är skyldig att få bilen kontrollbesiktigad. Då borde det också vara möjligt att göra det inom ett rimligt avstånd. Man ska inte behöva köra uppemot 20 mil för att besiktiga bilen. Det är inte rimligt. Det är som om Malmöbor skulle köra till Växjö för att besiktiga sin bil.

När den borgerliga regeringen avreglerade besiktningen 2010 lovade man att tillgängligheten skulle öka, valfriheten bli större och priserna lägre. Så blev det till viss del för oss som bor i tätbefolkade områden. Vi har fått fler aktörer; jag kan välja mellan tre olika

där jag bor. Men det har inte blivit billigare. Tvärtom har priset för besiktning efter avregleringen ökat mer än inflationen. En förklaring som ges är att det råder bristande konkurrens med endast fyra stora aktörer som utnyttjar sin marknadsposition. Det blev alltså inte som den borgerliga regeringen hade tänkt sig. De nya aktörerna var främst ute för att tjäna pengar. Stationer i glesbygd var man inte intresserad av.

Bilbesiktningen delar in Sverige i lönsamma och olönsamma områden. Där bilen behövs som mest i glesbygden har inga stationer tillkommit. Det är ett tydligt marknadsmisslyckande när tusentals bilägare inte kan besiktiga bilen i närheten av där de bor. Man ska inte behöva ta ledigt från jobbet en hel dag för att åka och besiktiga bilen. Det är orimligt att privata besiktningsföretag kan göra stora vinster genom att plocka russen ur kakan och främst bedriva besiktning i tätbefolkade områden.

AB Svensk Bilprovning bedriver sedan 2013 en affärsmässig verksamhet på en avreglerad marknad. Under 2021 lade Bilprovningen ned den mobila bilbesiktningen som betjänat glesbygden i drygt 15 år. Jag menar att en sådan för medborgarna viktig service som utgår från samhällseliga krav på säkerhet och som utgör en myndighetsuppgift måste finnas tillgänglig i hela landet.

Vi anser därför att regeringen bör överväga om bolaget ska få ett samhällsuppdrag eller om besiktningsverksamheten ska återregleras. Vilka åtgärder anser ministern behöver göras för att förbättra för bilägarna i glesbygd?

Anf. 53 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka Marianne Fundahn för frågan och engagemanget! Vi delar engagemanget för att hela Sverige ska fungera.

Jag noterar att ledamoten ser betydelsen av bilen, som jag också har uppmärksammat många gånger. Det är ett viktigt färdmedel för många i vårt glesbefolkade land med stora avstånd. Där är förstås bilbesiktningen en mycket viktig del för att kunna upprätthålla den funktionalitet som bilen står för.

Jag har full förståelse för den oro som fanns när de mobila besiktningsenheterna, som främst besökte orter i Norrlands inland, togs ur bruk 2021. Den förra regeringen gav i uppdrag till Transportstyrelsen att utreda tillgängligheten på marknaden i fråga ända sedan 2010 och sedan bedöma om befintligt regelverk gav förutsättningar för besiktning i glesbygd med.

Transportstyrelsens slutsatser var att tillgängligheten till fordonsbesiktning hade förbättrats sedan omregleringen. Medelavståndet till närmaste besiktningsstation hade minskat från 14,1 till 10,6 kilometer mellan 2010 och 2019. Transportstyrelsen lyfte också fram att tillgänglighetsförbättringen hade kommit fordonsägare i glesbygderna till del, om än inte i lika hög utsträckning som för landet som helhet. I redovisningen, som alltså var beställd av den förra regeringen, bedömde Transportstyrelsen att det fanns förutsättningar

för marknaden att kunna kompensera den brist på besiktningsmöjligheter som hade uppkommit när Bilprovningens mobila enheter togs ur bruk.

Jag kan konstatera att Transportstyrelsen gjorde en korrekt bedömning. Under 2023 tog företaget Opus Bilprovning AB en mobil besiktningsanläggning i bruk som är ackrediterad och godkänd för att besiktiga fordon i alla län utom Gotlands län. Under 2023 betjänade den mobila anläggningen Arjeplog, Funäsdalen, Gäddede, Hede, Karesuando, Köping, Särna, Tärnaby och Överkalix. Tre av dessa orter ligger i Jämtlands län.

Opus mobila besiktningsenhet utförde över 6 000 besiktningar i glesbygd under 2023. Det kan jämföras med AB Svensk Bilprovningens mobila besiktningsstationer, som under 2021, alltså innan de avvecklades, genomförde ungefär 5 000 besiktningar. Enligt den information jag har fått planerar Opus 2024 att utöka verksamheten, vilket skulle kunna avhjälpa den oro och farhåga som ledamoten ser angående att många har långt till en besiktningsstation.

I stort har marknaden gjort att tillgängligheten till besiktning har ökat mycket markant i hela landet. Mobila besiktningsstationer där det är långa avstånd skulle kunna göra att det blir närmare till en bilbesiktning.

Jag har uppfattat att det här har mottagits väl. Jag hade förmånen att få inviga den här besiktningsstationen den 7 mars förra året, och redan under första året är det alltså fler som har besiktigt sina fordon än vad som gjordes vid det statliga bolaget AB Svensk Bilprovningens mobila besiktningsstationer.

Nu bedömer alltså företaget att man ser en potential att utveckla. Man planerar för det, och det står förstås även andra företag fritt att göra detta. Enligt Transportstyrelsen fanns det förutsättningar för marknaden att kunna kompensera, och det vi ser hittills indikerar ju att Transportstyrelsens utredning låg rätt.

Anf. 54 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är otroligt positivt med de mobila enheterna som gör att avstånden minskar. Jag såg till min förvåning att till och med delar av Skåne räknas som glesbygd, för det här fanns även i Tomelilla. Det trodde jag inte, men tydligen är det glesbygd.

Detta gäller för personbilar. Men för dem med tunga fordon eller för dem som ska registreringsbesiktiga är det ännu längre avstånd som gäller om man bor i Norrlands inland. Som åkare kan du förlora en hel dags inkomst om du behöver besiktiga din lastbil, till exempel. Det känns otroligt att man ska behöva förlora inkomst bara för att besiktiga den bil som du är beroende av just för din inkomst.

En studie visar att en effekt av konkurrensen är att det är lättare att få sin bil godkänd. Samtidigt har det blivit dyrare, och valfriheten finns faktiskt bara för dem som bor i tätbefolkade områden. Detsamma gäller tillgängligheten. Det är inte rätt och rättvist att Norrlands inland ska vara en vit fläck på kartan. Invånarna

där har precis samma behov som – eller större behov än – jag som bor i ett tätbefolkat område och har tillgång till kollektivtrafik.

Vad är alltså ministrarnas förslag för att det ska bli mer rätt och rättvist och för att människor i hela landet ska ha rimliga möjligheter att besiktiga bilen – inte bara personbilar utan även tunga fordon och andra fordon?

Anf. 55 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Det är viktiga frågor som Marianne Fundahn ställer.

Låt mig ändå upprepa att tillgången har ökat och att vi nu ser att det även i glesbygden finns potential att öka detta med mobila stationer ytterligare. Jag kommer förstås att följa frågan fortsatt. Varken Riksrevisionen eller Transportstyrelsen, som har i uppdrag att utöva tillsyn av besiktningmarknaden med avseende på tillgänglighet, har i sina utvärderingar landat i en rekommendation till regeringen om att ta någon form av initiativ av det slag som Marianne Fundahn efterlyser.

När det gäller prisökningen stämmer det att priset har ökat. Samtidigt har ju tillgängligheten ökat mycket. En förklaring som har lyfts fram av forskare vid VTI är att det reglerade priset på besiktning var för lågt före omregleringen och att detta i sin tur ledde till att antalet besiktningstationer var för litet. Det är den förklaring som forskare vid VTI har kommit med. Utifrån en sådan förklaring kan prisökningen ses som en effektivitetshöjning: Underskottet av besiktningstationer har justerats genom att man har satt ett högre pris, och marknaden fungerar nu bättre med tanke på att det finns en bättre tillgänglighet. Men det är förstås en fråga som är värd att följa.

Som ledamoten var inne på har detta medfört en ökad tillgänglighet och flexibilitet för många i vårt land, men det är förstås viktigt att se hur det fungerar i glesbygdskommuner, som interpellationen handlar om.

Anf. 56 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag är väldigt glad att ministern tar frågan på stort allvar, och jag kommer också att följa detta.

För många är bilen den enda möjligheten att ta sig från hemmet till samhällsservice, och många äldre är beroende av sin bil för att kunna handla eller uppsöka vården. För dem är det omöjligt att köra kanske tio mil för att komma till en besiktningstation – vilket alltså är nödvändigt för att man ska få lov att köra bilen.

Jag tackar dock för svaret, och jag tycker som sagt att det är bra att ministern tar frågan på allvar.

Anf. 57 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag kan bara instämma, och precis som ledamoten ser jag att bilen för många är den enda möjligheten att ta sig till affären eller till nära och kära. Det är enda möjligheten att besöka släktingar, att skjutsa

barn till kanske en innebandyträning och att ta sig till arbetet. Därför är det väldigt viktigt med en god infrastruktur som möjliggör bilresande, förstås, men även med en infrastruktur med besiktningstationer.

Där ser vi nu en utveckling med mobila besiktningstationer, och vi får se hur detta utvecklas under det här året. Men av det vi har sett hittills har tillgängligheten och flexibiliteten kunnat öka också i glesbygdskommuner, vilket jag ser som en stor möjlighet. Det är fortsatt viktigt att detta ökar, så att vi möter det behov som ledamoten har lyft fram här i dag. Låt oss därför följa detta – gärna tillsammans!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:484 om samverkan mellan myndigheter och lokalsamhället

Anf. 58 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Martina Johansson har frågat mig om jag, inom mitt ansvarsområde, och regeringen avser att agera för att det samverkansuppdrag som myndigheterna har följs och i så fall när. Martina Johansson har också frågat mig vilka eventuella åtgärder jag avser att vidta om det inte sker en samverkan med lokalsamhället samt vilka generella initiativ jag avser att ta för att beslut ska utgå från ett tillräckligt faktaunderlag inom bland annat Trafikverket.

Landsbygdenas utveckling är avgörande för Sveriges framgång. Här har regeringen ett samlat fokus: Hela Sverige ska fungera. Regeringen har ett tydligt landsbygdsfokus och arbetar målmedvetet för att förbättra förutsättningarna för dem som bor, lever och verkar på landsbygden.

Som ett led i det arbetet har det inom Regeringskansliet inletts en översyn av den samlade landsbygdspolitiken. Målsättningen med översynen är att lämna en samlad landsbygdspolitisk proposition samt att höja medvetenheten om förhållandena i Sveriges landsbygger.

Inför en ansökan om tillstånd, nätkoncession, för en ny elledning genomför nätföretagen omfattande samråd med såväl berörda myndigheter som markägare och allmänhet. Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att samverka med ett antal myndigheter för att göra tillståndprocessen för elnät effektivare, och där kan det ingå att ha en bättre dialog tidigt. Uppdraget är löpande och redovisas årligen.

När Trafikverket arbetar med och ska fatta beslut kring väg- och järnvägsprojekt finns det tydliga regler att förhålla sig till i lagar och förordningar. Det är omfattande processer i flera steg, och de innehåller moment där kommuner, länsstyrelser, allmänhet och särskilt berörda bereds möjlighet att medverka i olika samråd. Detta innebär att många olika parter har hörts innan spaden sätts i marken för ett enskilt projekt.

När det gäller Trafikverkets projekt med en ny järnvägsbro över Södra stambanan vid Vrena i

Södermanland är detta ett för oss båda känt projekt, som vi bland annat diskuterade i kammaren så sent som den 2 juni 2023. Glädjande är att en ny bro färdigställdes i november 2023. Det är en bro som kommer att trygga den långsiktiga tillgängligheten i samhället så att man även fortsättningsvis tryggt kan köra över järnvägen och ta sig till såväl jobb och bostäder som affärer och skola.

Den nya brons förväntade livslängd är 120 år, och den kommer att för lång tid framöver förbättra villkoren för boende på orten och för näringslivet genom att den tillåter tyngre laster än den äldre bron.

Anf. 59 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret, även om jag inte riktigt uppfattade att jag fick svar på mina frågor.

Mina frågor handlade om hur ministern planerar att följa upp att de som bor och verkar i en bygd kan påverka på riktigt och att detta fungerar på ett bra sätt samt hur ministern tänker att han kan följa upp saken om det nu är så att han upplever att det *inte* fungerar, det vill säga att människor inte kan påverka på riktigt. Jag hade även frågor om hur man arbetar för att det ska finnas korrekta faktaunderlag när beslut fattas. Om jag missade svaren, ge mig dem gärna igen!

Det jag funderade över och är osäker på är om ministern vill se de problem som jag återkommande försöker lyfta i den här typen av interpellationsdebatter. Det finns nämligen familjer som under det år då bron byttes ut fick åka 500 mil extra för att kunna ta sig till jobbet. Det har kostat pengar för familjerna, och det har kostat på miljön. Framför allt har det kostat väldigt mycket tid för de människor som bodde på fel sida om bron. Det finns också företag som har förlorat någonstans mellan 800 000 kronor och 1 miljon genom minskade intäkter, eftersom kunderna inte har kunnat ta sig dit, och genom ökade kostnader för transporter.

Det är ingen som ifrågasätter brobytet i sig, utan alla är jättegglade över att bytet blev av. Trafikverket höll också sin tidsplan; det tog elva månader. Det är alltså inte det som är problemet. Problemet är att man inte försökte få till en provisorisk överfart för biltrafiken under tiden då bron byttes ut.

På denna sträckning går det fyra godståg om dagen. Vi pratar alltså inte om en stambana där det går persontrafik stup i kvarten.

Vid de inledande samrådsträffarna med de boende sa man att det inte gick att ha biltrafik där det går X2000-tåg. När planeringen påbörjades kände de aktuella medarbetarna alltså inte till att det handlade om fyra godståg om dagen.

Det jag efterfrågar är ministrarnas svar på varför intresse inte finns att driva på myndigheterna att ha ett mänskligt perspektiv i stället för myndighetens perspektiv när man jobbar med samverkan och lokal närvaro. Om Kristdemokraterna menar allvar med hjärtlandet måste ni också se till de människor som bor och verkar på platsen för att förstå problematiken.

När vi senast sågs i kammaren, i juni, bjöd jag in ministern till Vrena för att han skulle få se vad det är som händer och fundera på hur man kan jobba för att Trafikverket ska få ett annat eller flexiblere uppdrag. Men tyvärr fick vi inte till något besök; varför vet jag inte. Men nu upprepar jag mitt erbjudande till ministern. Även om bron är på plats finns människorna kvar, och de skulle kunna delge ministern hur man kunde ha arbetat för att få till det på ett bättre sätt. Alla ville ju ha brobytet.

Hur kommer ministern att jobba för att säkerställa att det är människornas perspektiv och det lokala perspektivet som gäller vid planering av infrastruktur?

Anf. 60 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Låt mig inleda med att tacka för engagemanget. Dialog och samråd och att vara lyhörd för den lokala nivån är förstås angeläget, och enligt sin instruktion ska Trafikverket ha väl fungerande rutiner, arbetssätt och samverkansformer som tillvaratar och möjliggör nationellt, regionalt och lokalt inflytande.

Trafikverkets arbete med att ta fram väg- och järnvägsplaner och genomföra projekt är reglerat i både lagar och förordningar, och därutöver ska Trafikverket ta hänsyn och förhålla sig till andra regelverk. Till dem hör exempelvis fyrstegsprincipen och överenskommenheten med Sveriges Kommuner och Regioner om gator, vägar, utformning med mera. Det är omfattande processer som inte sällan handlar om att göra rimliga avvägningar utifrån ett omfattande beslutsunderlag som rör både frågor av teknisk karaktär och enskilda och allmänna intressen. Regelverket och verktygen finns för att Trafikverket ska kunna fatta välgrundade beslut på det faktaunderlag som är relevant för det enskilda projektet.

Som statsråd ska jag inte uttala mig i ett enskilt ärende, men enligt den information jag har fått har Trafikverket haft stor förståelse för att brobytet påverkade vardagen för alla som bor eller har verksamhet i eller kring Vrena. Under tiden som den gamla bron revs och en ny byggdes upp försämrades av naturliga skäl tillgängligheten tillfälligt. I ett tidigt planeringsskede konstaterades att en tillfällig passage för bilar och lastbilar inte var lämplig eftersom det skulle innebära att trafik leddes in i villakvarter som inte är avsedda för det. Resultatet skulle bli en farlig trafikmiljö för familjerna i dessa villakvarter.

En tillfällig bilpassage skulle också ha kostat uppemot 15 miljoner kronor att bygga och drifta, och denna kostnad bedömdes inte vara samhällsekonomiskt lönsam i ett projekt med en totalkostnad på 40 miljoner kronor. I Sverige finns ett stort och ökande antal vägar i behov av underhåll, och det är därför extra viktigt att Trafikverket gör noggranna val så att våra gemensamma resurser används på bästa sätt och där de gör mest nytta.

Det är förstås viktigt med dialog och att hitta lösningar under byggtiden, och jag välkomnar Martina Johanssons engagemang. Trafikverket har informerat

mig om att man precis som i alla liknande projekt noga utrett möjligheterna att maximera framkomligheten under byggtiden. Projektledningen hade från slutet av 2020 flera möten med kommunen, räddningstjänsten, Vrenabygdens Intresseförening och Vrena Vägförening för att fånga upp synpunkter. I oktober 2022 bjöd Trafikverket in alla intresserade till ett öppet hus. Inbjudan skickades till 1 200 mottagare utifrån de postnummerområden som finns i och i närheten av Vrena, och ett sjuttital kom till mötet.

Inför byggstarten hade Trafikverket en dialog med närboende och verksamheter i området för att man tillsammans skulle prata om hur man kunde få till positiva lösningar under byggtiden. För att underlätta för de boende i Vrena ordnade Trafikverket en tillfällig bilparkering på den västra sidan om bron och en lite mindre parkering på den östra sidan, och det fanns en gångpassage där man även kunde ta med cykel. Räddningstjänst kunde passera över järnvägen med utryckningsfordon utan att behöva köra via den utpekade omledningsvägen, och Trafikverket hade också en dialog med vägföreningen vars väg blev sönderkörd under byggtiden.

Ofta har man inget emot projektet i sig, utan det är efterlängtat. Men under byggtiden får det konsekvenser som ställer till det i vardagen. Men nu har Vrena en ny, säker bro över järnvägen för lång tid framöver. Den klarar dessutom tyngre fordon än den gamla.

Detta säger jag som en bakgrund, men det finns säkert all anledning att se hur man ännu bättre kan säkerställa god dialog och samråd vid denna typ av infrastrukturprojekt.

Anf. 61 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Ja, våra myndigheter har instruktioner, rutiner, krav på en massa olika saker, lagar och förordningar att förhålla sig till vid samverkansprojekt. Men om människorna som bor i ett område uppfattar att de inte har något som helst inflytande måste man ha misslyckats någonsans. Mitt lokala engagemang, som ministern tycker är bra, har jag för människorna som bor i bygden. Mitt exempel är inte unikt, utan liknande finns på många ställen i landet. Alltså måste ministern se att allt inte fungerar så som jag hoppas och tror att ministern vill att det ska fungera.

Det ska finnas rutiner för att göra korrekta faktaunderlag, men på öppet hus fick ju de som bor i bygden tala om för medarbetarna att det inte var X2000-tåg som gick där. När detta sker på ett samråd är det något som inte fungerar.

Det finns även andra myndigheter. I min interpellation skrev jag att jag också skulle ta upp kraftledningen mellan Hedenlunda och Oxelösund, men den har jag inte gått in så mycket på. Jag har också fått exempel från andra delar av landet där det är likadant. Myndigheterna ritar ett streck, och sedan får de boende överklaga. I stället borde man besöka platsen där något ska göras, fråga vad som ger minst påverkan på de boende och sedan utgå från det.

Fru talman! Låt mig återgå till Vrena. Man kan fundera på hur många miljoner det är värt för samhället att ha fungerande och nöjda medborgare som inte ifrågasätter demokratins villkor. Nu hörde vi att det skulle ha kostat 15 miljoner att göra en tillfällig överfart. Jag tog upp en företagare och en familj, men hur mycket har det kostat alla som bor i Vrena att varken regeringen eller Trafikverket prioriterade en provisorisk överfart? Jag vet vilken överfart Trafikverket menade, och ja, den gick i villaområden. Men det finns äldre, nedlagda överfarter, för förr fanns många fler vägar. Man hade kanske kunnat välja en överfart som låg lite närmare samhället och inte innebar fyra mils omväg för att ta sig till jobbet.

Fru talman! Som minister ska man absolut inte fattat beslut i enskilda ärenden, och det begär jag inte heller. Det jag är ute efter är hur man strukturerat från regeringens håll ställer frågor och sätter lampan på det man vill se hända. Om man vill att människor ska få vara med och påverka sitt närområde, en för Centerpartiet otroligt viktig ingång, måste man ställa frågan: Vad gör Trafikverket? Varje gång ministern träffar generaldirektören, ställ frågan: Hur jobbar ni för att den lokala samverkan ska bli bättre?

När bankerna ska ta fram nya produkter för att minska äldrebedrägerierna kallar finansmarknadsminister Niklas Wykman till sig bankerna och frågar vad de tänker göra åt saken. Finansminister Elisabeth Svantesson kallade till sig matbutikerna och frågade hur de jobbade för att matpriserna inte skulle sticka iväg. Varför kan inte infrastrukturministern kalla till sig Trafikverket och säga: Vänd på perspektivet! Utgå från människan i stället för myndigheten!

Anf. 62 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Precis som Martina Johansson är inne på är det viktigt med dialog, även förstås mellan myndigheter och aktörer som är berörda. Detta är en stor anledning till att jag har ganska många dialogmöten och samverkansmöten även när det gäller järnvägsunderhåll.

När det kommer till väg- och järnvägsunderhåll hade jag ett möte så sent som för någon vecka sedan om hur man kan använda digitalisering och hur man kan effektivisera järnvägsunderhållet. Detta har vi haft flera möten kring så att fokus inte bara hamnar på pengadiskussionen utan på hur man faktiskt använder pengarna för att det ska bli så liten påverkan som möjligt.

Det är förstås viktigt att man i alla projekt arbetar för att minimera de störningar som uppkommer under byggtiden. Regeringskansliet har en löpande dialog med Trafikverket där den här typen av frågor diskuteras och när så är påkallat följs upp. Det är alltså en del av den myndighetsdialog som vi förstås har med Trafikverket löpande.

Som statsråd kan jag förstås inte uttala mig i ett enskilt ärende, men jag förutsätter att Trafikverket arbetar systematiskt enligt gällande regler med att få fram

ett så tillförlitligt och komplett underlag som möjligt för att kunna fatta nödvändiga beslut. I det ingår att samråda med den allmänhet och de lokala organisationer som kan antas bli berörda.

Fru talman! I en situation där vi hade haft obegränsat med pengar i infrastrukturbudgeten hade jag haft väldigt lätt att hålla med ledamoten om att det väl bara är att lägga till 15 miljoner kronor så har man kanske löst problemet. Vi har dock, precis som ledamoten är inne på, inte bara det här fallet utan många exempel där stora, efterlängtrade och viktiga infrastrukturprojekt under byggtiden får en påverkan på lokalsamhället. Det kan vara ett efterlängtat projekt, men det får en påverkan.

Skulle vi i varje sådant projekt bara lägga till de miljoner som krävs för att skapa den situation som i det här fallet kanske hade löst en del av problemen skulle vi inte ha råd med andra viktiga saker. Då hade vi kanske behövt skjuta på ett brobyte på andra ställen.

Jag vill alltså problematisera resonemanget om att det inte är så mycket pengar. Vad det är värt kan vi diskutera när vi diskuterar ramen för infrastrukturbudgeten där regeringen kommer att återkomma med ett förslag till riksdagens bord i höst.

Redan i inriktningsunderlaget som har presenterats visas att innevarande nationell plan är kraftigt övertecknad, vilket ju är en rest från den förra regeringen. Det är något som vi nu får hantera. Därför lägger vi mycket fokus på kostnadskontroll och på att varje projekt måste hållas inom ram. Även förhållandevis små pengar blir stora eftersom det finns många olika projekt som behöver finansiering.

Jag vill alltså inte på något sätt invända mot resonemanget om att det lokala engagemanget är viktigt, men jag vill problematisera synen på att 15 miljoner kronor inte skulle vara så mycket. Det är ganska mycket pengar, och det är viktigt att de prioriteras i en samlad process där man också ser att detta kan få konsekvenser för andra viktiga infrastrukturprojekt.

Detta var dock, som jag var inne på, inte huvudledningen, utan det var också så att trafiken skulle ha letts om via ett villakvarter, enligt information som jag har. Som jag har sagt går jag inte in på detaljer i ett enskilt ärende, men det är utifrån den redovisning som jag har fått från Trafikverket som jag svarar på ledamotens fråga och engagemang.

Med det sagt är jag den största vän av mer dialog och av mer fokus på att den lokala nivån ska bli synlig – att man ställer enskilda intressen mot allmänna och viktat dem för att få så liten påverkan som möjligt. Detta är en viktig diskussion eftersom vi har många stora och viktiga projekt även framöver.

Anf. 63 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag tackar ministern, men jag upplever att ministern undviker att svara.

Ja, det är viktigt med dialog mellan myndigheter, men det upplevs inte som att det fungerar. Människor som jag träffar, och andra människor som jag träffar i andra sammanhang, upplever att man inte är

intresserad. Det kanske låter hårt, men det uppfattas som att man har perspektivet ”nu har vi tänkt att vi ska göra så här – ni kan få överklaga om ni vill och peta lite i en ytterkant”.

Det är klart att 15 miljoner i varje projekt blir väldigt mycket pengar, det kan vi vara helt överens om. Men jag är också övertygad om att man med en annan approach in i de här projekten kommer att spara pengar i andra änden. Man kommer att minska antalet överklaganden för att människor som bor så att de påverkas av ett projekt har fått vara med tidigare i processen.

Om man vänder på perspektivet kommer man att minska kostnader, tidsåtgång och kravet på och behovet av god kommunikation och duktiga kommunikatörer för att övertyga om att detta är det bästa. I det här fallet kostade det 15 miljoner för att det upplevdes som att man inte började från första början – pengar som man kanske hade kunnat använda i en annan ände.

Jag har inte bett ministern att uttala sig i ett enskilt ärende eller fatta beslut när det gäller vilken bro som ska bytas och vilken övergång som ska finnas. Det jag efterfrågar är strukturen och intresset av att rikta ljuset på frågan varje gång vid myndighetsdialog. För det upplevs inte som att det är så i dag för dem som träffar ministrarnas medarbetare.

Jag återkommer till frågan: Kommer ministern att försöka jobba lite mer med det lokala inflytandet så att det på riktigt blir människornas perspektiv när man pratar om det lokala inflytandet? Jag låter tjug – jag vet det – men frågan är viktig. Steg ett skulle faktiskt vara att ta min utsträckt hand och följa med till Vrena och träffa dem som har tips och idéer på hur man skulle kunna göra.

Anf. 64 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Jag har svarat på frågorna – det efterfrågas struktur och intresse. När det gäller struktur finns det lagar, förordningar och instruktioner. Det finns alltså en struktur, och det är självklart viktigt att myndigheterna följer den. När det gäller intresset har jag nämnt att detta är en fråga som lyfts i den dialog som Regeringskansliet och jag har med ansvarig myndighet.

Approach och attityd är förstås väldigt viktigt. I en tidigare debatt i ett liknande ärende med samma ledamot, fru talman, har jag lyft fram att jag som riksdagsledamot i min egen valkrets såg att en tidig dialog där man kunde reda ut frågor faktiskt var vägen framåt för att få en acceptans för ett projekt som många såg och ville ha men där det fanns en del synpunkter på själva genomförandet. Man kunde i alla fall tillgodose vissa delar bara genom att ha en god dialog, och det är därför det är så viktigt med en god dialog. Detta har jag redogjort för, och det kommer jag som minister förstås att fortsätta följa.

Jag tror att frågan om besöket i Vrena i den förra debatten, fru talman, handlade om vilken dag i augusti förra året jag ville komma. Det var uppenbarligen svårt att få till eftersom vi står här i dag, men låt oss se om

vi kan titta på det igen. Min kalender medger inte att jag kan lova någonting på stående fot, men däremot uppskattar jag att ledamoten här i kammaren tar med sig den bild och beskrivning som finns i lokalsamhället så att vi här kan ha en god diskussion om det. Sedan får vi återkomma till hur myndigheter och staten, det offentliga, kan ha en så god och nära dialog med den lokala och regionala nivån som möjligt. Det är förstås mycket angeläget.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellationerna 2023/24:576 och 625 om Trafikverkets avgifter för ideella föreningar

Anf. 65 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Lars Isacson har frågat mig dels vilket besked jag och regeringen har till de ideella föreningar som inte kan planera sin verksamhet på statlig väg, dels när föreningarna kan få ett besked om huruvida de blir tvingade att betala avgifter till Trafikverket för sina arrangemang samt om det är regeringens avsikt att skära ned i Sveriges folkhälsoarbete för att finansiera och kompensera Trafikverket.

Inga-Lill Sjöblom har frågat mig om jag avser att vidta några generella åtgärder för att föreningar ska kunna få besked om vad som kommer att gälla i fråga om avgifter för föreningars skyltkostnader på statliga vägar.

Jag väljer att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Jag vill inleda med att understryka betydelsen av ett starkt och levande föreningsliv. Idrottsföreningar och andra ideella föreningar bidrar med många centrala värden för vårt samhälle, från att stärka folkhälsan och skapa glädje till att bygga gemenskap mellan människor. Att möjliggöra, där så är lämpligt, att statliga vägar kan användas av ideella föreningar som en del av ett arrangemang eller ett tävlings- eller motionslopp är därför en viktig fråga.

På samma sätt är det för denna regering viktigt att säkerställa en långsiktigt hållbar transportförsörjning för såväl medborgarna som näringslivet i hela landet. För regeringen är det därför prioriterat att förbättra den befintliga infrastrukturen, reparera där det behövs och förvalta de gemensamma resurserna på bästa sätt.

Jag vill betona att jag och regeringen är medvetna om att det finns ett stort intresse för hur ideella föreningars och organisationers kostnader i samband med skyltning och andra åtgärder vid arrangemang på vägar framgent ska hanteras.

Regeringen har som de båda interpellanterna beskriver under 2023 gett Trafikverket rätt att avstå från att ta ut avgifter i enlighet med bestämmelser i väglagen. Detta var en tillfällig lösning som regeringen såg som nödvändig för att stötta de viktiga arrangemang som bedrivs av ideella föreningar och organisationer i

väntan på att underlag för en mer långsiktig hantering arbetades fram.

Regeringen har också gett Trafikverket två uppdrag under 2023 i syfte att skapa lösningar som ger långsiktiga förutsättningar för såväl föreningslivet som Trafikverket.

Regeringen beslutade i går den 4 april att Trafikverket ska kunna avstå från att begära ersättning från ideella föreningar och organisationer för kostnader för arrangemang på statlig väg även under 2024. Med detta ges goda förutsättningar för Trafikverket att stötta arrangemang som planeras på statlig väg.

Anf. 66 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka infrastrukturminister Andreas Carlson för svaret och möjligheten att än en gång få debattera denna fråga.

Trafikverkets höga avgifter hotar svenska föreningars arrangemang på statliga vägar. Detta kan låta både torrt och abstrakt. Vad handlar det om egentligen? Om man har varit med på en resning av en mid-sommarstång, njutit av cruising med snygga bilar en ljunnen sommarkväll, kollat på ett rally, sprungit ett kul motionslopp eller kört en skid- eller mountainbike-tävling har man garanterat stött på en av Sveriges många hårt arbetande föreningar.

Under lång tid har föreningarna skött skyltning och användning av vägar vid olika publika arrangemang. Det var en smidig, lokal och effektiv lösning. Sedan ett par år tillbaka har Trafikverket, efter Riksrevisionens granskning, gjort en helt ny byråkratisk tolkning. Nu ska statens myndigheter lösa allt som föreningarna har gjort själva förut. Fakturan ska skickas från Trafikverket till den förening som har stått som arrangör av exempelvis ett motionslopp på skidor eller ett midsommarfirande.

Den här typen av byråkratiska påhitt gör Sverige både tråkigare och fattigare. Det riskerar att utarma många föreningar som ordnar tävlingar, cruising och midsommarfiranden – arrangemang som de ordnar för att det är kul och för att det ger en liten slant till föreningen.

Denna fråga har lyfts upp och diskuterats många gånger också här i riksdagen. Regeringen löste frågan tillfälligt under 2023, och i går, långt in på 2024, lämnade regeringen besked om att det blir en tillfällig lösning även för 2024. Det är bra, men i våra tidigare debatter har statsrådet sagt att det är en prioriterad fråga och att den ska behandlas skyndsamt för att man ska hitta en långsiktig lösning.

Fru talman! Jag vill fråga statsrådet: Vad är det som är så svårt för regeringen att besluta om? Trafikverket har ju tagit fram tydliga, konkreta och långsiktiga förslag och alternativ.

Anf. 67 INGA-LILL SJÖBLOM (S):

Fru talman! Jag vill tacka Andreas Carlson för svaret.

Frågan om föreningars avgift för skyltkostnader på statliga vägar är viktig för svensk föreningsliv och

folkhälsan, på en bred nivå. Detta håller vi med om båda två. Även små föreningar ska kunna erbjuda aktiviteter för barn och vuxna. En träning eller tävling i en liten förening kan till exempel leda till att man senare anmäler sig till en större tävling, men när ska man få tid och chans att klara detta om man inte får öva också på stora vägar?

Man ska också kunna stanna på den nivå som passar en själv och vara på hemmaplan i sin egen förening. Det spelar ingen roll vilken inkomst man har, för om det blir för kostsamt för föreningarna att betala kommande avgifterna att höjas.

Det är välkommet att ministern nu ger besked för 2024, men det är ett mycket sent besked. Många, för att inte säga de flesta, av alla föreningar som berörs har redan gjort sina planeringar för 2024, och många har kanske inte vågat hoppas på att regeringen skulle ge detta besked. I år har 55 lopp ställts in, och förra året var det 72 lopp.

Regeringen har haft Trafikverkets förslag på bordet sedan oktober förra året. Det är anmärkningsvärt att besked har dröjt så här länge. Trafikverket har ju gjort sitt och lämnat in förslag.

Så här säger Anna Iwarsson, ordförande för Riksidrottsförbundet: Vi är nu i mitten av april 2024, och planeringen för årets alla motions- och tävlingslopp är långt framskriden. Det är dock positivt att regeringen skriver att det ska gälla för hela 2024, vilket måste betyda att det gäller retroaktivt för redan genomförda evenemang.

Frågan från mig är: Är det så vi ska tolka svaret, att det är retroaktivt?

Ändringen innebär att Trafikverket kan avstå, eller har rätt att avstå, från att ta ut ersättning från ideella föreningar upp till 150 000 kronor per arrangemang och att Trafikverket i vårändringsbudgeten får ökade medel, 8 miljoner kronor, för att kunna hantera en del av ideella föreningars kostnader i samband med arrangemang på det statliga vägnätet.

Även i maj 2023 beslutade regeringen att ge Trafikverket möjlighet att inte begära ersättning från ideella föreningar. Då meddelade Trafikverket efter en månad att ett takbelopp på 150 000 kronor skulle införas. Alla kostnader som översteg takbeloppet behövde arrangören själv betala. Det kändes som ett stort svek för föreningarna. För cykelsporten var det en riktig punktering. Lösningen gällde bara under 2023. Regeringens beslut är en fortsättning på takbeloppet, men inte heller denna lösning är permanent utan gäller bara under 2024.

Anna Iwarsson säger också: Att regeringens beslut bara gäller under 2024 är olyckligt. En tillfällig lösning togs fram under 2023, och nu blir det alltså ytterligare en tillfällig lösning under 2024. Vi riskerar att snart befinna oss i samma ansträngda läge inför 2025 om inte regeringen skyndsamt hanterar frågan.

Därför blir min fråga: Vad är det som sitter fast?

Anf. 68 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för bra svar och bra engagemang i en viktig fråga! Jag tackar också Lars Isacsson för engagemanget, som jag uppfattar är mycket genuint, för Dalarna och Dalarnas utveckling, och även för den konstruktiva ton som vi kan ha i denna fråga.

Första gången jag hörde talas om frågan om Trafikverkets avgifter för civilsamhället var i samband med någon sorts cykellopp, då Svenska Cykelförbundet gick ut och belyste problematiken. Det var illa då, men första gången jag verkligen så att säga satte kaffet i halsen var när jag hörde hur midsommarfiranden som brukar statlig väg drabbades.

Om man är från Dalarna blir det på något sätt lite personligt när Trafikverket ger sig på det allra heligaste – traditionernas tradition: midsommar. Det är en tradition som har funnits i Dalarna sedan 1300-talet, långt innan det fanns statliga vägar. Det var över 500 år innan det fanns något som skulle komma att kallas Trafikverket.

Först kom människan, och sedan kom staten. Att man ska behöva betala en straffavgift för att göra som man alltid har gjort enligt traditionen är naturligtvis provocerande. Därför är jag mycket glad över regeringens engagemang och över att statsrådet har löst det hela för både 2023 och 2024. Det är ett glädjande besked för sammanhållningen, traditionen och kulturarvet som vi har i Dalarna. Det är ett glädjande besked till alla föreningar och byalag som nu kan sätta igång planeringen av midsommarfirandet.

Men det behövs också en långsiktig lösning. Även om det såklart är trevligt att stå här varje vår och ha en interpellationsdebatt med ledamoten Lars Isacsson och statsrådet är det inte långsiktigt hållbart för föreningslivet i Dalarna. Det behövs långsiktighet och ett permanent besked. Jag är glad att regeringen också avisarat att man tar den uppgiften på allvar, även om det inte tycks vara helt enkelt.

Man ska komma ihåg att Trafikverket i februari 2022 aviserade detta byråkratiska påhitt. Det hittades på när det var Socialdemokraterna som styrde Trafikverket. Man tillsatte efter långt förhållande någon sorts utredning. Det var egentligen under 13 månader som den socialdemokratiska regeringen hanterade frågan, och nu har den nuvarande regeringen hanterat frågan i 13 månader. Det säger kanske någonting om frågans komplexitet när två olika regeringar av olika färg inte har lyckats få till en permanent lösning.

I min värld kan jag personligen inte riktigt förstå vilket problem Trafikverket försöker lösa när man tar ut den här straffavgiften. Jag kan inte riktigt förstå varför man över huvud taget behöver ha en lösning som kostar pengar.

Jag tycker personligen inte riktigt heller att de lösningar som ligger på bordet, som ledamoten Lars Isacsson och den andra socialdemokratiska ledamoten hänvisar till, är helt tillfredsställande, eftersom de skulle kräva en permanent anslagsökning. Man borde kunna hitta en lösning där civilsamhället är mer

involverat, att man gör som man har gjort i alla tider, så att civilsamhället inte behöver få någon kostnad och att det inte heller behövs en permanent anslagsökning. Nyckeln till det tror jag är att involvera civilsamhället ännu mer. Det är viktigt för Dalarna och för midsommarfirandet men också för föreningslivet i stort.

Anf. 69 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka ledamöterna för deras frågor och för engagemanget. Jag är precis som de angelägen om att få en långsiktig lösning på plats.

Jag vill tacka Lars Isacson och Inga-Lill Sjöblom för att de väckt interpellationerna och också min partikamrat Mattias Bengtsson, som många gånger har tagit upp den här betydande frågan och legat på regeringen om att komma fram med en lösning. Jag är också glad över att kunna ge beskedet att regeringen i går fattade beslut om undantag för 2024 för att alla föreningar och organisationer tryggt ska kunna planera sitt lopp eller midsommarfirande.

Precis som Mathias Bengtsson kan jag konstatera att den tidigare socialdemokratiska regeringen kände till Trafikverkets ändrade arbetssätt redan i februari 2022. Jag noterar vidare att företrädare för den tidigare regeringen, interpellanternas eget parti, valde att inte göra något förrän i september 2022. Först då gavs Trafikverket i uppdrag att utreda frågan under sex månader. Myndighetens redovisning var dock inte tillfredsställande för att nå en långsiktig lösning. Därför gav regeringen Trafikverket ett nytt uppdrag som myndigheten redovisade i slutet av förra året, i oktober. Då hade budgetpropositionen redan presenterats för riksdagen. Nu aviserar vi att detta kommer att ingå i vårändringsbudgeten, vilket ju är nästa tillfälle för att skjuta till de 8 miljoner kronor som bedöms krävas för att kunna ge civilsamhället möjligheten att arrangera arrangemang på väg utan kostnad.

Jag tycker att engagemanget är bra och också insikten att detta är något som vi gemensamt behöver ta ansvar för, vilket tonen i debatten ger vid handen, fru talman. Det uppskattar jag.

För att underlätta ideella föreningars och organisationers arrangemang på statliga vägar föreslår alltså regeringen i vårändringsbudgeten att 8 miljoner kronor tillförs i Trafikverkets anslag. Undantaget kommer att gälla för hela 2024. Jag svarar alltså ja på Inga-Lill Sjöbloms fråga, det vill säga att undantaget kommer att gälla för lopp som genomförts tidigare under året före undantagsbeslutet, alltså retroaktivt för året.

När det gäller det fortsatta arbetet för en långsiktig lösning har regeringen, precis som tagits upp i debatten, gett Trafikverket i uppdrag att ta fram en sådan. Vi har nu fattat beslut om undantag för 2024 för att alla föreningar och organisationer tryggt ska kunna planera sina arrangemang.

Regeringen kommer att återkomma till hur den långsiktiga hanteringen av frågan kommer att se ut. I det arbetet ingår också de andra delar som Trafikverket

redovisade, till exempel att underlätta för föreningar och civilsamhällen att själva kunna dirigera trafik genom exempelvis flaggvakter. Precis som Mathias Bengtsson är inne på vill föreningslivet självt vara en del av lösningen och kunna lösa detta på ett enkelt och bra sätt. Detta ingår i det arbete som nu bereds i Regeringskansliet.

Jag ser fram emot att återkomma till hur den långsiktiga hanteringen av frågan kommer att se ut. Men jag är också glad att kunna ge det positiva besked som efterfrågas i interpellationerna, och som ingår i vårändringsbudgeten, att det nu finns medel så att situationen för i år är löst. Jag och regeringen kommer sedan att återkomma för en långsiktig hantering.

Anf. 70 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet och medinterpellanten Inga-Lill Sjöblom och även ledamots- och dalabänkskollegan Mathias Bengtsson, med vilken jag har som vårtradition att här diskutera midsommar med statsrådet Carlson.

Mycket bra har sagts. Vi har även fått bra svar från ministern. Jag återkommer när det gäller det långsiktiga, som väl också är det som vi alla här är överens om att vi vill komma fram till.

Den 11 februari i år var det en artikel i Falu-Kuriren. Där beskrevs att anledningen till att frågan hade hamnat i limbo och långbänk var att statsråden Andreas Carlson och Jakob Forssmed inte kunde enas om vem som skulle ansvara för frågan och att det var en budgetfråga. Efter det beställde jag en utredning från riksdagens utredningstjänst om hur mycket pengar som Trafikverket fakturerat svenska föreningar för arrangemang på deras vägar. Svaret är: För 2023 fakturerade Trafikverket arrangörerna för totalt 4 157 465 kronor. Utifrån den tillfälliga möjligheten att inte ta betalt tog Trafikverket vidare 3 573 432 kronor av kostnaden. Den totala kostnaden för arrangemang på väg under 2023 var alltså enligt vår uppföljning 7 730 897 kronor.

Detta stämmer också med siffran 8 miljoner som Andreas Carlson redovisade.

Kostnaden för Trafikverket för att inte ta ut avgifter från ideellt hårt arbetande föreningar och arrangörer är alltså för hela Sverige 3 573 000 kronor under 2023. För att sätta det i perspektiv var Trafikverkets budget för 2023 90,5 miljarder. Den fiktiva så kallade kostnaden – fiktiv då det är en ny avgift och Trafikverket aldrig haft de pengarna – är alltså 0,0039 procent.

Jag kommer från Avesta med 23 000 invånare. Snöbudgeten för i år är cirka 15 miljoner. Som det ser ut nu kan det bli lite mer om det fortsätter så här. 0,0039 procent av 15 miljoner är för Avestas del 585 kronor.

Jag kan inte se att det handlar om en budgetfråga. Jag är fullt medveten om att ekonomi är centralt vad gäller styrning. Men en utebliven intäkt på 0,0039 procent är liksom inte en fråga eller en summa som ska fastna mellan två departement. Enligt min mening handlar det om prioritering och styrning.

Statsrådet har redan varit inne på det, men han kan få en chans till att tala om när beskedet från regeringen kommer om hur situationen för 2025 och framåt kommer att se ut för Föreningssverige.

Anf. 71 INGA-LILL SJÖBLOM (S):

Fru talman! Jag hann inte läsa färdigt citatet från Anna Iwarsson, så jag fortsätter. ”Att regeringens beslut bara gäller under 2024 är olyckligt. En tillfällig lösning togs fram under 2023 och nu blir det alltså ytterligare en tillfällig lösning under 2024. Vi riskerar att snart befinna oss i samma ansträngda läge inför 2025 om inte regeringen skyndsamt hanterar frågan. Senast direkt efter sommaren behöver föreningarna ges goda förutsättningar för att planera 2025. Det är inte hållbart att lappa och laga med folkhälsofrämjande aktiviteter som insats, landets arrangörer får inte en sportslig chans att genomföra sina arrangemang på ett bra sätt.”

Frågan från oss är alltså fortfarande när vi får beskedet. Jag undrar även var det satt fast. Var det mellan Jakob Forssmed och Andreas Carlson eller mellan två olika departement? För mig handlar det här om väg. Jag sitter i trafikutskottet så för mig handlar det om Andreas Carlson, men det är ju inte jag som bestämmer vem som ska handha vad.

Jag återgår till min fråga som gäller att Trafikverket kan eller har rätt att avstå från att ta ut ersättning från ideella föreningar upp till 150 000 kronor. Men när ska eller kan de ta ut avgift? När kommer det i alla fall en räkning till de små föreningar som har en kostnad på under 150 000 kronor?

Anf. 72 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Jag skulle vilja påminna de socialdemokratiska ledamöterna om att den socialdemokratiska regeringen hanterade den här frågan i 13 månader innan den lämnades över till den nuvarande regeringen. Något mått av självkritik eller ödmjukhet kanske vore önskvärt innan man kräver snabba besked.

Regeringens besked är att 8 miljoner kronor tillförs i vårändringsbudgeten för att Trafikverket inte ska behöva ta ut de här avgifterna. Att det är en budgetfråga innebär, som de socialdemokratiska ledamöterna mycket väl vet, att fyra partier måste komma överens. Regeringen har ett stabilt underlag i riksdagen som gör att vi får igenom budgeten i kammaren.

När fyra partier måste komma överens är det naturligtvis förhandlingar. Jag är mycket glad över och har hela vintersäsongen försäkrat mig om att de kristdemokratiska ministrarna och förhandlarna har slagits mycket hårt för den här frågan. De har kämpat mycket hårt för föreningslivet och för midsommar i Dalarna.

Den socialdemokratiska ledamoten Lars Isacson måste bestämma hur han ska ha det. Å ena sidan hänvisar han till förslagen som ligger på bordet, där det handlar om att Trafikverket menar att någon måste ta kostnaden och att frågan är vem. Å andra sidan menar Lars Isacson att det här inte är en budgetfråga, alltså att det inte har med pengar att göra. Antingen har det ju det eller inte!

Min personliga poäng är att man först borde uttömma alla möjligheter för civilsamhället att vara med och lösa det här utan att det kostar någonting för någon – åtminstone inte sådana här summor. Civilsamhället borde få hjälpa till och dirigera trafiken. Det är så vi bygger ett starkare Sverige och ett Dalarna där sammanhållningen, traditionen och kulturarvet bevaras.

Jag vill också passa på att tacka statsrådet och ledamöterna för en bra debatt.

Anf. 73 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! När man tittar ut genom fönstren i Riksdagshuset i dag känns midsommar avlägset, men det kommer snabbt. Därför är jag väldigt glad över att ge besked om de pengar regeringen fattade beslut om i går, nämligen 8 miljoner kronor som bedöms täcka kostnaderna och som också nämndes i Lars Isaccssons inlägg, som gör att man undviker de avgifter som annars hade behövt tas ut.

Mitt svar på Inga-Lill Sjöbloms frågor är att utformningen kommer att likna den som gällde 2023 då Trafikverket avstod från att ta ut avgifter från ideella föreningar och organisationer upp till 150 000 kronor per arrangemang. Som jag sa tidigare gäller detta för hela 2024, alltså även retroaktivt för lopp som genomförts innan undantagsbeslutet fattades.

Jag har stor förståelse för att man frågar när det kommer besked kring den långsiktiga hanteringen av frågan. Jag har inte något sådant besked att ge i dag. Det besked som efterfrågats och som jag har gett gäller alltså för 2024, och det är ett positivt och efterlängtat besked. Det har även tagits emot av Riksidrottsförbundet. Jag har full förståelse för att det finns en förväntan på en långsiktig hantering.

I det arbete som bedrivs i Regeringskansliet ligger möjligheten för fler än Polismyndigheten att dirigera trafik. Det var ett av Trafikverkets förslag, och det skulle kunna vara en enkel lösning – kanske en av flera. Det utesluter inte att man ändå kan behöva kostnadstäckning med budgetmedel. Det ena utesluter inte det andra, men för att kunna komma tillbaka med besked om den långsiktiga hanteringen är det förslagen i Trafikverkets underlag som bereds.

Min ambition är förstås att civilsamhället ska ha långsiktiga förutsättningar. Vi vet alla hur viktigt föreningslivet är. Idrottsrörelsen är en enorm kraft i samhället, och precis som Inga-Lill Sjöblom var inne på handlar det ofta om lite mindre tävlingar och föreningar som inte har stora ekonomiska muskler. Den här typen av kostnader kan avgöra om man kan arrangera eller inte. Därför är det angeläget att få till en lösning, och därför är jag glad över att kunna presentera beslutet som regeringen fattade i veckan och som kommer att ingå i vårändringsbudgeten. Jag ser fram emot att återkomma till riksdagen med besked om den långsiktiga hanteringen.

Anf. 74 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack igen, statsrådet Andreas Carlson, för svaret! Till både statsrådet och ledamoten Mathias Bengtsson vill jag säga att även om det hade varit en socialdemokratisk regering hade jag varit kritisk till det här. Jag tror inte att det kommer som en nyhet för någon att vi från Dalarna har en ganska lång, stolt tradition av att kunna ha en avvikande mening jämfört med Stockholm och de som styr, oavsett vilka det är.

Jag vill ta tillfället i akt att tacka byföreningen i Tibble by i Leksand, som först uppmärksammade den här olyckliga situationen och som fick symbolisera det orimliga i att hårt arbetande föreningsmänniskor som jobbar ideellt för att hålla i en av Sveriges mest älskade traditioner, nämligen midsommarfirande med majstångsresning, i stället för att få ett tack från staten riskerade att få en så hög räkning att firandet skulle få ställas in.

Trots att regeringen vet om behoven av en långsiktig lösning levererade de i sista stund och utan dialog med föreningarna en lösning för åtta månader. När de har gått vet föreningarna ingenting igen. Frågan om Sveriges alla cruisingar, idrottstävlingar och midsommarfiranden är inte på långa vägar löst. Vi måste fortsätta arbetet för att få regeringen att inse att en långsiktig lösning för föreningarnas bästa måste till. Jag har stor förhoppning om det efter debatten här i dag. Ingen ideell förening kan ju på sikt bedriva bra verksamhet med de här villkoren.

Jag vill avsluta med att tacka statsrådet för debatten. Jag återkommer i juni med frågor om 2025, för Trafikverket vill ju ha in ansökningar sex månader innan ett arrangemang. De föreningar som ordnar vinterrangemang vill veta om de kan göra det utan att riskera föreningens ekonomi.

Anf. 75 INGA-LILL SJÖBLOM (S):

Fru talman! Jag vill tacka Andreas Carlson, Mathias Bengtsson och Lars Isacsson för debatten i dag.

Inom Cykelförbundet är de väldigt glada över att det här har hänt, men de oroar sig över 2025. Nu vet de vad som gäller 2024, men vad gäller 2025?

Jag säger som Lars Isacsson att vi återkommer i juni, eftersom det tar sex månader att behandla en ansökan. Om det ska bli några sportarrangemang eller andra arrangemang från föreningarna i höst måste de ju vara inne snart. De vill veta om de klarar av det här. Det handlar som sagt inte om Vätternrundan, Vansbro-simmet eller Vasaloppet som har stora sponsorer, utan om de små föreningar som kanske har en byggfirma på hemmaplan som enda sponsor och som inte orkar med dessa utgifter.

Det var bra att jag fick veta att Trafikverket inte behöver ta ut avgifterna, men det formulerades ändå bara som att de *kan* låta bli eller har *rätt* att inte ta ut några pengar.

Det här har tagit tid. Vi ska inte stå och skylla på varandra nu om vilken regering som har gjort vad, utan det måste komma framåt. Vi måste få en lösning, för föreningarnas skull. Vi kan inte stå här och diskutera

hur många år som helst. Att det började på Socialdemokraternas tid är en annan sak.

Tävlingar och andra arrangemang som ska hållas nästa år planeras nu. Föreningarna behöver alltså besked nu. Jag hoppas att vi snart får besked av Andreas Carlson om hur det kommer att se ut 2025. På återseende!

Anf. 76 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar Lars Isacsson, Inga-Lill Sjöblom och min kristdemokratiska partikamrat Mathias Bengtsson för engagemanget. Det som ledamöterna belyser är att det här inte är en partipolitiskt skiljande fråga. Vi har arbetat med frågan oavsett regering, och jag är glad att kunna presentera en efterlängtat lösning för 2024. Jag noterar ledamöternas löften om att återkomma. Jag har själv sagt i kammaren, fru talman, att jag ser fram emot att återkomma i frågan.

Jag vill understryka att det handlar om grunden för föreningslivet, som vi har varit inne på i den här debatten. Det är ofta fråga om mindre föreningar och mindre tävlingar. Jag har själv arbetat som sportjournalist på en mindre lokaltidning och följt en mindre cykeltävling och andra arrangemang där tillgången till det statliga vägnätet är en viktig del av tävlingsverksamheten. Jag har själv stor erfarenhet av engagemang i föreningslivet, och jag har stor respekt och stor förståelse för att det här är en angelägen och viktig fråga. Detta är något jag delar med övriga regeringen, och regeringen fattar förstås beslut kollektivt.

Jag ser fram emot att återkomma, som jag sagt några gånger i den här debatten. Men jag är också glad att regeringen har kunnat fatta beslut den här veckan om ändringen i regleringsbrevet och avisera att det nu finns medel i vårändringsbudgeten, som kommer att presenteras för riksdagen i närtid. Med det vill jag tacka för engagemanget och för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:612 om Norrbotten- botniabanans samhällsnytta

Anf. 77 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Åsa Karlsson har frågat mig om jag tycker att det var fel att Norrbottenbanan lyftes in i den nationella infrastrukturplanen eller om jag anser att Norrbottenbanan bidrar till samhällsnyttan och utifrån det tänker ta några initiativ samt om jag och regeringen har för avsikt att verka för att Norrbottenbanan ska byggas i sin helhet från Umeå till Luleå.

När det gäller den första frågan kan jag konstatera att alla etapper av Norrbottenbanan finns med i den nu gällande nationella infrastrukturplanen. Regeringen har inte vidtagit någon åtgärd som syftar till att lyfta ut Norrbottenbanan ur den nationella infrastrukturplanen.

När det gäller den andra frågan vill jag påminna om att regeringen vill underlätta för arbetspendling och godstrafik för att stärka jobb och tillväxt i hela landet. I Norrbottens och Västerbottens län pågår en omfattande nyindustrialisering kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering. Regeringen ser stora möjligheter för norra Sverige att leda den nya industriella revolutionen och bli en motor för gröna innovationer. Infrastrukturen i norra Sverige, där Norrbotniabanan är en viktig del, har en stor betydelse för både arbetspendling och godstrafik i regionen.

Regeringen har påbörjat arbetet mot en ny nationell plan för planperioden 2026–2037 genom att i ett första steg ge Trafikverket i uppdrag att inkomma med ett inriktningsunderlag för en ny planperiod. Detta uppdrag redovisades den 15 januari och bereds nu inom Regeringskansliet. Underlaget kommer att ligga till grund för en infrastrukturproposition med nya ekonomiska ramar och inriktning för en ny plan.

Efter att riksdagen beslutat om propositionen, inklusive hur stor den tolvåriga ekonomiska planeringsramen ska vara, kommer regeringen att ge Trafikverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en ny nationell plan för perioden 2026–2037. Det är först i denna del av processen som konkreta projekt och åtgärder utreds och analyseras.

Anf. 78 ÅSA KARLSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Carlson för svaret.

I december 2023 kom riksrevisionsrapporten *Nationell plan för transportinfrastrukturen – lovar mer än den kan hålla*, som vi kommer att behandla här i kammaren när regeringen kommit med svaret på den. I rapporten har man granskat större investeringar, och Norrbotniabanan pekas ut som sannolikt samhällsekonomiskt olönsam. Med stöd av och inspiration från den här rapporten satte sig högern på höga hästar i järnvägsdebatten för ett par månader sedan. En moderat företrädare sa i järnvägsdebatten här i riksdagen den 31 januari utifrån Riksrevisionens rapport: ”Det är anmärkningsvärt att man vågar slänga in Norrbotniabanan i planen utan att ha ordentligt underlag.”

Angående Riksrevisionens rapport gällande den samhällsekonomiska modellen och samhällsnyttan av ny järnväg i norra Sverige anser jag att vi behöver se över modellen för bedömning av samhällsnytta, för den fungerar inte för den utveckling som sker i norra Sverige i dag. Precis som jag sa i debatten den 31 januari släpar befolkningsstatistiken efter. Man ser inte vad som händer i norra Sverige, där behovet av utbyggd infrastruktur är enormt stort. Vi behöver Norrbotniabanan, en förstärkning av Malmbanan med mera. Vi behöver ha en fungerande och robust infrastruktur i de norra delarna av Sverige nu.

Fru talman! Mina frågor i interpellationen var: Tycker statsrådet att det var fel att Norrbotniabanan lyftes in i den nationella infrastrukturplanen? Hur ser statsrådet på att Norrbotniabanan kan bidra till samhällsnytta? Har nu statsrådet och regeringen för avsikt att verka för att Norrbotniabanan ska byggas i sin

helhet från Umeå till Luleå? Statsrådet nämner i sitt svar regeringens ambition att underlätta för arbetspendling och godstransporter för att stärka jobb och tillväxt i hela landet. Får vi här i dag ett löfte från statsrådet Andreas Carlson om att Norrbotniabanan kommer att byggas i sin helhet?

Anf. 79 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Jag konstaterade i mitt interpellations-svar att alla etapper av Norrbotniabanan är med i den nu gällande nationella infrastrukturplanen. Jag konstaterade också att regeringen inte har vidtagit någon åtgärd som syftar till att lyfta ut Norrbotniabanan ur den nationella infrastrukturplanen. Det är snarare så att regeringen skyndar på åtgärder för att möjliggöra nyindustrialisering i norra Sverige. Där är arbetspendling och godstrafik viktiga ledord för regeringens prioriteringar och arbete.

Jag redogjorde också för arbetet med att ta fram den nya nationella planen för infrastruktur. Inriktningsunderlaget pekar på att det är stora kostnader som det handlar om i infrastrukturen framöver. Bara för att ta sig an underhållsskulden och bygga Norrbotniabanan och sträckorna Göteborg–Borås och Lund–Hässleholm behövs det ytterligare 15 procent, det vill säga ungefär 150 miljarder mer, jämfört med det så kallade nollalternativet, som är befintlig nationell plan. Det är stora kostnader förknippade med infrastruktur i Sverige. När det gäller Norrbotniabanan fattas ungefär 25 miljarder kronor eftersom den ligger utanför nuvarande plan, det vill säga efter år 2033.

Jag kan inte föregripa den process som nu är igång. Beslutet om ramarna förfogar riksdagen över, och propositionen kommer att läggas fram under hösten. Därför kan jag inte, fru talman, göra några utfästelser gällande enskilda projekt. Det hoppas och tror jag att ledamoten förstår.

Mitt tydliga svar på ledamotens fråga är alltså att alla etapper av Norrbotniabanan är med i den nu gällande nationella infrastrukturplanen och att regeringen inte har vidtagit några åtgärder som syftar till att lyfta ut någon del av Norrbotniabanan ur den nationella infrastrukturplanen. Men den nationella infrastrukturplanen är till stora delar in-tecknad. Kostnaderna överstiger den befintliga nationella planen, vilket gör att det kommer att föras en diskussion om hur stor ramen ska vara och vilka andra åtgärder och kostnadseffektiviseringar som kan göras.

Som jag har lyft fram i tidigare interpellationsdebatter, fru talman, pekar Riksrevisionens rapport på att beslutet att avbryta planeringen för nya stambanor för höghastighetståg i de centrala delarna mellan Borås, Linköping och Hässleholm har minskat in-teckningen i nationell plan med 163 miljarder kronor. Det har förstås gjort att den överin-tecknade delen av befintlig nationell plan minskat, vilket möjliggör andra prioriteringar som inte hade varit möjliga om vi hade haft dessa 163 miljarder in-tecknade i de projekten, fru talman.

I övrigt kommer vi förstås som svar på Riksrevisionens rapport att återkomma med en skrivelse som kommer att bli föremål för debatt här i Sveriges riksdag. Men beskedet jag har gett som svar på frågorna hoppas jag ska vara lugnande: Regeringen har inte vidtagit någon åtgärd som syftar till att lyfta ut någon del av Norrbottenplanen, och alla etapper finns med i den nu gällande infrastrukturplanen.

Anf. 80 ÅSA KARLSSON (S):

Fru talman! Jag återgår till riksrevisionsrapporten. De uttrycker att Norrbottenplanen inte skulle ha lagts till i den nationella infrastrukturplanen för att den inte hade analyserats tillräckligt.

Norrbottenplanen är ett väl utrett infrastrukturprojekt. Redan 2011 var järnvägsutredningen, det vill säga korridoren, klar för hela sträckan Umeå–Luleå. Man inväntade då besked om att kunna påbörja järnvägsplanen, det vill säga exakt var placeringen ska vara i korridoren. Norrbottenplanen skulle redan ha varit på plats om den inte stoppats 2006.

Den skulle ha varit på plats, och den hade verkligen behövts redan nu. Det finns ett akut behov av att ha Norrbottenplanen på plats. Den förra regeringen tog sitt ansvar och lade in Norrbottenplanen i den nationella planen.

Fru talman! Vi har också andra infrastrukturensatsningar som på planeringsstadiet inte såg ut att vara samhällsekonomiskt lönsamma, till exempel Öresundsbron och Botniakanalen. De satsningarna är i dag samhällsekonomiskt lönsamma. Varför skulle inte Norrbottenplanen kunna bli samhällsekonomiskt lönsam? Det har tidigare satsningar på infrastruktur visat sig vara.

När det gäller Trafikverkets inriktningsunderlag som redovisades den 15 januari var jag själv på plats i Linköping på Transportforum och fick inriktningsunderlaget presenterat för mig den 17 januari. Underlaget kommer, precis som statsrådet säger, att ligga till grund för en ny infrastrukturproposition med nya ekonomiska ramar och för en ny infrastrukturplan.

I inriktningsunderlaget använder Trafikverket Statistiska centralbyråns nationella statistik som visar följande:

- Sysselsättningen kommer att minska i Norrbottens och Västerbottens län.
- Befolkningen kommer att minska i Norrbotten och öka marginellt i Västerbotten.
- Godstransporter av malm, trä, stål, massa och papper kommer att minska jämfört med Trafikverkets senaste prognos.
- Kollektivtrafiken kommer att vara oförändrad eller minska i båda länen.

Har man besökt Norrbotten eller Västerbotten de senaste åren vet man att det inte stämmer. Det är mycket oroande.

Vi lagstiftare måste se över den samhällsekonomiska modell som vi har i dag, för den är missvisande. SCB:s befolkningsstatistik släpar efter. Om man till exempel tittar på befolkningsutvecklingen för min hemkommun Skellefteå i den senaste rapporten som kom i oktober 2023 ser det ut som att Skellefteå till 2040 ska minska med 2 500 personer, när Skellefteå kommun i realiteten ökade med 2 146 personer bara under 2023. Ökningen för året innan var 1 000 personer. Färska siffror visar nu att befolkningen i Skellefteå kommun har ökat med 730 personer under första kvartalet i år.

Man ser i Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik på ett så långt tidsspänn att den utveckling som har skett i Skellefteå och i norra Sverige de senaste åren inte finns med. Den finns inte i underlagen, och då blir det en felaktig bild av hur utvecklingen ser ut i hela norra Sverige. Hur ser statsrådet på det?

Anf. 81 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! SCB är den statistikmyndighet som finns till förfogande. Trafikverket får förlita sig på den information som finns i det underlag som har tagits fram. Med det sagt innebär inte det att det är den enda parametern man tittar på.

Nu är inriktningsunderlaget ute på remiss. Det kommer att vara remisskonferenser där jag kommer att träffa företrädare för regioner och kommuner. Det kommer att finnas goda möjligheter att ge sina synpunkter på inriktningsunderlaget.

Jag har redan noterat synpunkter i den riktning som Åsa Karlsson ger uttryck för i den här debatten. Jag har själv varit i Skellefteå och träffat företrädare för kommunen som beskriver det precis på samma sätt som Åsa Karlsson gör i debatten.

När det kommer till principer som ska gälla för infrastrukturpropositionen är det någonting som nu är en del av Tidöavtalet. Där kommer vi i samarbetspartier att förhandla övergripande principer och inriktning för infrastrukturpropositionen. Då kan det finnas andra aspekter.

Jag har tidigare lyft fram exempelvis beredskap och redundans som något som inte alltid per definition är samhällsekonomiskt lönsamt. Det är kanske inte lönsamt att bygga två broar för att så att säga ha en i reserv. Men det kan vara en aspekt som behöver vägas in.

Det som Riksrevisionen lyfter fram, och det som vi kommer att återkomma med i en skrivelse till riksdagen, är att det behöver finnas en transparens om de överväganden som görs. Det kommer vi förstås bland de andra delarna i Riksrevisionens rapport att ha som ett underlag för arbetet med att ta fram den nya nationella planen.

Låt mig också säga att de steg som regeringen har tagit mellan planrevideringarna, exempelvis uppdraget att snabba på för norra Sverige, ger en inriktning för vad regeringen ser för potential i norra Sverige.

Det är uppenbart att den beskrivning som ledamoten gör för Skellefteå inte är den enda. Regeringen ser stora möjligheter för norra Sverige att leda den nya industriella revolutionen och bli en motor för innovationer, nya jobb, tillväxt och också komponenter som är avgörande för att vi ska lyckas med omställningen.

Då är infrastrukturen antingen en flaskhals eller en möjliggörare för det. Det kommer såklart att vara en viktig del när vi gör de överväganden som behöver göras med tanke på att kostnaderna är stora, behoven många och resurserna begränsade.

För att återkomma till svaret på frågorna finns alla etapper med i gällande nationella plan. Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att lyfta ut Norrbotten från planen. Det hoppas jag ska ge svar på de frågor som ledamoten har ställt, fru talman.

Anf. 82 ÅSA KARLSSON (S):

Fru talman och statsrådet! Vi behöver också bygga ihop hela landet. Nya stambanor är viktiga för att hålla ihop landet och för att binda samman Sverige med kontinenten och för den delen också med Finland och Norge. De öst-västliga förbindelserna är nu i och med det nya geopolitiska läget som vi befinner oss i, som statsrådet nämner, väldigt viktiga. Nu har vi ytterligare en aspekt som tillkommit när det gäller vikten av infrastruktur, och då inte minst redundansen.

Vi måste ha ett sammanhållet land, och då måste vi rusta de gamla järnvägarna och också bygga nya banor. De flesta infrastruktursatsningar som gjorts bakåt i tiden har, som jag sagt tidigare, inte setts som samhällsekonomiskt lönsamma. Det är Botniabanan och Öresundsbron exempel på. Facit är att de blivit samhällsekonomiskt lönsamma när de väl är på plats.

Jag får verkligen hoppas att alla sträckor fortfarande finns kvar i den nya infrastrukturplan som kommer. Med det vill jag tacka statsrådet för debatten.

Anf. 83 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Jag har nu gett svar på det några gånger nu. Regeringen har inte vidtagit några åtgärder som syftar till att lyfta ut Norrbotten från planen.

Sedan finns det som ledamoten är inne på mycket stora behov. Underhållet lyfts fram i slutanförandet. Något som jag var inne på som hastigast är att det är oerhört angeläget att binda ihop landet för att hela landet ska fungera. Man behöver inte färdas många mil på vägarna för att se att behoven är stora. Man ser det på järnvägen som till stora delar är över hundra år gammal med stora underhållsbehov.

Det gäller att få allt detta att gå ihop med de investeringsbehov som finns och de beredskapshöjande åtgärder som behövs, inte minst i väst-östlig riktning. Försvarsberedningen har pekat på att det behöver förstärkas, och vårt Natomedlemskap understryker det.

Det var ett viktigt och angeläget beslut som regeringen fattade att avbryta planerna för stambanor för höghastighetståg. Det minskade inteckningen av nationella planen med 163 miljarder. Hade vi inte fattat

det beslutet hade den här frågan och många andra frågor kunnat ses i ett annat ljus.

Nu har vi tagit ansvar för att kunna göra de prioriteringar som behövs för att både återta eftersatt underhåll och göra nödvändiga nyinvesteringar där det behövs för att framför allt underlätta för arbetspendling och godstrafik.

Jag ser fram emot den fortsatta dialogen. Den pågår nu i beredningen av inriktningsunderlaget där alla kommer till tals. Alla regioner, kommuner och, föreställer jag mig, många andra kommer att komma in med remissvar. Det kommer också att bli tillfälle för remisskonferenser.

Det är en mycket angelägen och viktig process där jag uppmuntrar alla regioner och kommuner att försöka att se lite längre än den egna gränsen för att se vad hela Sverige gynnas av för att bygga ihop landet och underlätta för att vi ska få en transportinfrastruktur som är både hållbar och robust och som gör att man kan lita på infrastrukturen oavsett var man bor i landet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:613 om effekter för Dalarna av järnvägens bristande punktlighet

Anf. 84 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Lars Isacson har frågat mig vilka besked jag har till alla pendlare som börjar ge upp tanken på att resa med tåg och vilka åtgärder jag och regeringen vidtar för att svensk industri ska kunna använda järnväg för sina viktiga transporter.

En väl fungerande infrastruktur är viktig för att säkerställa en långsiktigt hållbar transportförsörjning för såväl medborgarna som näringslivet i hela landet. För regeringen är det därför prioriterat att förbättra den infrastruktur vi har, reparera där det behövs och förvalta de gemensamma resurserna på bästa sätt. Regeringen prioriterar upprustning av befintlig järnväg, och satsningar på järnvägen bör i första hand underlätta för arbetspendling och godstrafik.

Behoven inom den svenska transportinfrastrukturen är stora, och underhållet har sedan en längre period tillbaka i tiden varit nedprioriterat. När inte tillräckligt med underhåll av vägar och järnvägar har genomförts har underhållsskulden vuxit kraftigt.

Regeringen gav i augusti förra året Trafikverket i uppdrag att redovisa åtgärder för att stärka järnvägsunderhållets genomförande och järnvägstrafikens robusthet, tillförlitlighet och punktlighet (LI2023/03037). Trafikverket ska bland annat redogöra för de åtgärder som vidtas för att stärka sin beställarkompetens och förmåga att planera och genomföra järnvägsunderhåll. Uppdraget redovisades den 12 februari, och det kommer även att ske ett par uppföljande rapporteringar i juni och oktober 2024. Jag kommer att följa Trafikverkets arbete.

En viktig faktor för ett effektivt underhåll av järnvägen är att Trafikverket tillsammans med branschen arbetar med att utveckla ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av verksamheten. För att främja detta behöver aktörerna bland annat utveckla innovativa arbetsmetoder och ändamålsenliga underhållsavtal och eftersträva långsiktiga och stabila planeringsförutsättningar för verksamheten.

Regeringen har inlett arbetet med en ny nationell plan för planperioden 2026–2037 genom att i ett första steg ge Trafikverket i uppdrag att ta fram ett inriktningsunderlag. Detta uppdrag redovisade Trafikverket i januari, och det kommer nu att ligga till grund för en infrastrukturproposition med nya ekonomiska ramar och inriktning för en ny plan.

Anf. 85 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Även denna fråga har vi debatterat tidigare, i september 2023. Det var efter att SJ hade bytt ut alla moderna tågsätt på Dalabanan till vad som mer kan betecknas som en museijärnväg men utan den tidens komfort. Anledningen var att kvaliteten på Dalabanan var så låg att det var onödigt att använda moderna tåg.

Det jag då lyfte var sådant som borttagna snabbtåg, ingen möjlighet för resenärer att köpa kaffe, ingen AC, stängda toaletter, stora svårigheter eller omöjligt att resa för personer med funktionsnedsättning och ingen plan för när detta kunde vara åtgärdat.

Det som föranleder denna debatt är att det nu har tillkommit mer till den redan allt annat än gynnsamma situationen för Dalabanan och möjligheten för Dalarnas befolkning att pendla och få ut det gods som i så stor utsträckning bidrar till Sveriges bruttonationalprodukt. De tåg som fortfarande trafikerar Dalabanan är nämligen väldigt dåliga på att gå i tid, om de ens går över huvud taget.

Sveriges Television har sammanställt de tio mest försenade tågavgångarna under 2023, och på en inte så smickrande tredjeplats hamnar kvällståget mellan Stockholm och Dalarna. Det hade totalt under 6 000 förseningsminuter under fjolåret. För att accentuera det här: Jag kollade just i min SJ-app och såg då att mitt tåg hem till Dalarna efter den här debatten är inställt. Detta fortsätter alltså.

Jag kan bekräfta det som statsrådet sa: Underhållsskulden är stor, och detta har skett under en lång tid – oavsett regering. Då har vi också det sagt!

Det här är ett enormt problem för Dalarna. Oavsett vad förseningarna beror på är det hög tid att det tas ett samlat grepp kring detta. Det måste gå att lita på att tågen går i tid. En fungerande järnväg är en förutsättning för ett Dalarna som bygger på industri, skog, besöksnäring och tjänstesektor. Staten måste ta detta på allvar. Varje dag som går utan att något görs riskerar att leda till minskad tillväxt, såväl ekonomiskt som befolkningsmässigt.

Med anledning av detta frågade jag statsrådet Andreas Carlson vilka besked han har till alla pendlare som har börjat ge upp. Jag frågade också vilka åtgärder

statsrådet ämnar vidta för att svensk industri ska kunna använda järnväg för sina viktiga transporter.

Det här är en del av statsrådets svar: ”En viktig faktor för ett effektivt underhåll av järnvägen är att Trafikverket tillsammans med branschen arbetar med att utveckla ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av verksamheten. För att främja detta behöver aktörerna bland annat utveckla innovativa arbetsmetoder och ändamålsenliga underhållsavtal och eftersträva långsiktiga och stabila planeringsförutsättningar för verksamheten.”

Mina avslutande ord i den debatt vi hade i september var att jag hoppades att vi kan räkna med snabba, konkreta förslag som förbättrar tågtrafiken mellan Dalarna och Stockholm. Jag kan väl säga att jag inte blev mycket klokare efter statsrådets svar. Problemen kvarstår. Lösningarna handlar om ”innovativa arbetsmetoder”, men inga arbetsmetoder redovisas, och inga nya satsningar redovisas.

Herr talman! Min fråga till statsrådet nu är därför: Kan statsrådet ge besked om vilka de innovativa arbetsmetoder är som kommer att leda till att Dalabanan kan ha moderna tåg, som också går i tid?

Anf. 86 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en angelägen fråga. Det är ju där det sitter; arbetsmetoderna behöver bli betydligt bättre. Det behöver bli ett effektivare underhåll med mindre påverkan på trafiken.

Under många av de år som underhållet har nedprioriterats har debatten fastnat vid underhållsbudgeten – om det ska vara mer pengar till underhåll eller inte. Det har varit för lite pengar till underhåll. Det kan vi konstatera när underhållsskulden på vägsidan är ungefär 35 miljarder och på järnvägssidan hela 91 ½ miljard kronor. Det är överkliga men beskrivande summor. Det är lätt att se att detta är ett stort problem i stora delar av landet när man har tillåtit att underhållsskulden har vuxit som en snöboll – och detta oavsett färg på regering, som Lars Isacson är inne på.

Den förra alliansregeringen med Catharina Elmsäter-Svärd tillsatte dock en utredning som inte bara skulle handla om storleken på budgeten utan också om vad man får för pengarna. Vi måste få mer underhåll för pengarna. Utredningen, med en utredare som är ledande expert på området i Sverige, kom fram till att man behöver räkna in påverkan på trafiken i större utsträckning. Upphandlingarna bör konstrueras på ett sådant sätt att man skriver kontrakt som innebär en så liten påverkan som möjligt på trafiken i övrigt. Exempelvis ska arbetspendling och godstrafik vara vägleddande och väga tungt när man upphandlar underhållet.

Ledamoten frågar vad det är för innovativa arbetsmetoder det handlar om. Det finns svenska operatörer som kan underhålla nattetid och sedan gå ur spår för att man ska kunna fortsätta trafikera. Då påverkas inte pendlingstrafik och godstrafik. Sedan kan operatörerna gå tillbaka och vidta underhållsåtgärder. På så sätt kan

man rusta upp järnvägen mycket bättre och snabbare utan att det stör trafik i spår.

Detta är en av de frågor som jag har lagt mycket tid på. Jag har samlat aktörer och samlat branschen så att man inte ska fortsätta att skälla på varandra i medierna utan i stället komma framåt gemensamt. Det ligger nu i uppdraget till Trafikverket att man ska samarbeta och samverka med de aktörer som är berörda.

Det handlar alltså om att utveckla arbetsmetoder, att ha ändamålsenliga underhållsavtal och att eftersträva långsiktiga och stabila planeringsförutsättningar för verksamheten, precis som jag sa i mitt svar och som Lars Isacson citerade.

Jag kan även konstatera att den största delen av den bristande punktligheten mätt i störningstimmar står järnvägsföretagen själva för. Därefter kommer olyckor och tillbud. På tredje plats kommer infrastrukturen. Detta framgår av den delredovisning av punktlighetsuppdraget som Trafikverket har gjort. Av den anledningen är det viktigt med ett samarbete i branschen där man inte pekar finger åt varandra utan gemensamt tar sig samman för att uppnå ökad punktlighet. Då måste underhållet ske på ett betydligt mer effektivt sätt.

En underhållsentreprenör som var med vid ett av mötena beskrev det som att underhållet behöver ske mer som formel 1-depåstopp. Det kanske är en liknelse som haltar något, men tanken bakom är att det ska vara väl planerat och snabbt utfört med så liten påverkan som möjligt på trafiken. Min ambition, de uppdrag vi har gett till Trafikverket och det vi sagt när vi har samlat branschen går också i den riktningen: Underhållsåtgärder behöver vara bättre planerade och snabbare genomförda och ha liten påverkan på trafiken. Då kan fler lita på tåget, och det kan gynna både arbetspendling och godstrafik i hela Sverige.

Vi kan peka finger bakåt, men framåt är min ambition att vi nu ska ta tag i underhållet så att vi får mer pengar till underhåll men också mer underhåll för pengarna.

Anf. 87 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Mer underhåll för pengarna – där håller jag helt med statsrådet. Vi är helt överens om att det behövs mer pengar till underhåll, men det behövs också mer underhåll för pengarna.

Till det statsrådet räknade upp kan man också lägga Trafikverkets upphandlingar. Jag tror att många kommun- och regionpolitiker har varit frustrerade över hur mycket dyrare det blir när Trafikverket upphandlar än när kommunerna gör det. Om man ska utföra åtgärder på en statlig väg blir det ändå kommunen som får betala. I kommunerna kan man se att om kommunen hade gjort upphandlingen själv skulle det ha kostat, säg, 10 miljoner, men fakturan till Trafikverket blev på 20 miljoner. Det är också ett stort problem.

Sedan kommer jag från en motorkommun med stort motorintresse, och det är klart att formel 1-stopp låter väldigt bra. Vi skulle vara nöjda även om tågen inte gick ett tag om det innebär att man rustade upp

Dalabanan, men visst kan vi sträva mot formel 1-stopp.

Vi ser också att nyindustrialiseringen i Sverige är starkast där Trafikverket och regeringen gör minst insatser. Sverige blir fattigare med en sådan politik. Då riskerar jobben att flytta utomlands. Det hotar den gröna omställning och nyindustrialisering som sker runt om i Sverige, oftast utanför storstäderna.

Ett konkret exempel är Ludvika, som ligger i Dalarnas län. Där har företaget Hitachi under snart två års tid nyanställt tre personer om dagen. Företaget fick förra året Sveriges genom tiderna största industriorder på 147 miljarder. Man är ett spetsföretag och leder den gröna omställningen runt om i världen med kraftöverföring.

Hitachi gör transformatorer. För de största och mest värdefulla transformatorerna finns det ett tak för hur mycket man kan exportera, nämligen 52 transformatorer per år. Det beror inte på att det inte finns större efterfrågan eller på att företaget inte kan producera fler, utan det beror på att man har ett tågläge i veckan, natten mellan lördag och söndag. Detta är ett tydligt exempel på hur bristande infrastruktur direkt slår mot jobb, tillväxt och för Sverige viktiga exportintäkter.

Herr talman! Jag skulle vilja passa på att fråga statsrådet vilket ansvar han anser att staten ska ha och ta för att genom infrastruktur hålla ihop och bygga ihop Sverige, både stad och land.

Anf. 88 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Jag sa i en tidigare debatt att infrastrukturen antingen är en flaskhals eller en möjliggörare för den nyindustrialisering vi ser. Det var i samband med en interpellation om norra Sverige, men denna utveckling ser vi ju i stort sett i hela landet. Därför är detta väldigt angeläget också utifrån en grundplattform av en verksamhet som har varit på plats, i det här fallet i Ludvika, i många år men där vi nu ser en ytterligare utveckling och expansion. Där behöver förstås infrastrukturen hänga med för att möjliggöra den tillväxt och det jobbskapande som industrin står för. Det är därför regeringens prioritering på infrastrukturområdet handlar om just arbetspendling och godstrafik för att stärka jobb och tillväxt i hela landet.

Jag är väl insatt i den specifika situation som ledamoten lyfter upp. Jag har själv träffat Hitachis vd på departementet och fått situationen beskriven för mig. Jag tror att ledamoten har full respekt för att jag inte kan föregripa den process som nu är igång med arbetet med nationell plan, men som regeringen tidigare har visat med sitt agerande är vi beredda att fatta beslut för att skynda på åtgärder och se hur vi kan möjliggöra infrastruktursatsningar och, om det behövs, tidigare lägga dem för att inte sätta käppar i hjulet för utvecklingen. Detta är ett bra exempel på det.

Jag har inga nya besked i dag. Däremot är detta också ett tydligt exempel på att infrastrukturen antingen är en flaskhals eller en möjliggörare. Det är därför man behöver ha fokus på detta och ha med det vid

bordet när man tittar på infrastrukturplaneringen och prioriteringarna framöver.

När det gäller Trafikverkets upphandlingar, som ledamoten lyfter, är det en del av den genomlysning som nu sker inom myndigheten och som Trafikverket själva har initierat. Som statsråd välkomnar jag förstås att man själv tittar på hur man kan underlätta för fler att vinna kontrakt och göra det enklare att upphandla infrastrukturprojekt. Det är också någonting som kan gynna små och medelstora företag, till exempel sådana som är lokalt förankrade. Det blir ett effektivare och mindre administrativt tungt sätt att hantera viktiga infrastrukturåtgärder, vilket i sig kan skynda på processer. Detta är någonting som jag välkomnar.

Myndigheten har själv pekat på stora effektiviseringsvinster och att man skulle kunna använda de medel som frigörs till just vägar och järnvägar i stället för administrativa processer. Detta motsvarar i storleksordningen 600 miljoner kronor per år, enligt Trafikverket. Förhoppningsvis svarar det på den fråga som ledamoten skjuter in i debatten.

Låt mig dock återgå till grundfrågan vilka besked jag vill ge till dem som börjar ge upp tanken på att resa med tåg och till svensk industri när det gäller att kunna lita på tåget för sina viktiga transporter. Svaret är: Nu tar vi tag i det basala behovet av ett fungerande underhåll av järnvägen, något som har varit eftersatt i decennier. Vi kan lämna frågan om vems fel det är att situation är som den är och snarare gemensamt se till att prioritera detta framåt. Det är min fasta övertygelse att vi kommer att behöva göra det. Då handlar det som sagt om både mer pengar till underhåll och mer underhåll för pengarna.

Anf. 89 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att regeringens prioritering av arbetspendling och godstrafik är rätt. Problemet är att den prioriteringen har funnits länge, i decennier. Inom politiken har man ett visst fönster där man pratar om vad man vill göra, men till slut måste man också göra något. Tittar man på utfallet för Dalarna kan man också se att vi oavsett regering brukar hamna sist.

Jag är fullt medveten om att vi har haft en debatt om Dalabanan tidigare. Jag är också fullt medveten om att man lätt kan uppfattas som en tjugit kravmaskin när man står här. Detta är dock inte bara mina eller Socialdemokraternas åsikter. Oavsett vilket företag eller vilken bransch jag träffar är det infrastrukturen man lyfter fram som det största tillväxthindret.

Inte minst tydligt var det när Svenskt Näringsliv hade sina företagardagar här i Stockholm för några veckor sedan. Den samlade bilden från näringslivet till oss riksdagsledamöter från Dalarna var: Driv den här frågan! Tyvärr ser jag ingen riksdagsledamot från något annat parti här i dag; jag hade gärna sett någon från något av regeringspartierna.

En vanlig dag reser 50 000 personer sträckan Mora–Stockholm. Den är kritisk för Dalarnas turistindustri. 15 ½ miljon gästnätter i Dalarna per år omsätter ungefär 7,6 miljarder kronor. Vi har också 20–30

godståg på sträckan. Dalarna är ett av Sveriges viktigaste industrilän. Exporten motsvarar 66 miljarder kronor.

Herr talman! Det är inte synd om oss i Dalarna. Vi är inga offer som står med mössan i hand. Vi är bland mycket annat Sveriges fjärde största exportlän och Sveriges fjärde största besöksnärläns. Det är en skaplig överprestation av ett län med 3 procent av Sveriges befolkning. Satsningar på Dalarna är alltså inte bara bra för Dalarna utan också bra för Sverige.

Tack för debatten! Jag tänker att vi återkommer.

Anf. 90 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Jag uppskattar att Lars Isacsson lyfter upp just infrastrukturens betydelse för jobb och tillväxt. Att det är ett tillväxthinder att vi har brister i vår infrastruktur är uppenbart.

Det är därför regeringen pekar så tydligt på just jobb och tillväxt som faktorer som ska stärkas med de infrastrukturinvesteringar som behöver göras, och i det avseendet är underhållet centralt. Det bristande underhållet lyfts ju också fram av näringslivet som ett tillväxthinder. Jag har mycket god kontakt med branschorganisationer i näringslivet och företagare som lyfter fram detta.

Det gläder mig att ledamoten för vidare detta till mig här i dagens debatt. Det finns många andra sätt att lyfta fram det till regeringen än via interpellationsverktyget. Min partikamrat i Kristdemokraterna Mathias Bengtsson missar inte några tillfällen att lyfta fram det som ledamoten lyfte fram här i dag, nämligen behoven i Dalarna. Det finns stora behov i hela landet med tanke på att detta är så eftersatt.

Det är därför det blir en viktig diskussion hur stor ramen ska vara för infrastrukturpropositionen och hur mycket alternativ finansiering som kan komma in så att fler får vara med och finansiera infrastruktur. Jag har ju sagt i den här debatten att det behövs mer pengar till underhåll. Det behövs mer pengar till infrastruktur i stort, och vi behöver få mer infrastruktur och mer underhåll för pengarna.

Då behöver vi titta på möjligheter till alternativ finansiering där det har varit förhållandevis stängt för det tidigare. Med tanke på de stora behov vi har och den begränsade ekonomiska ramen kommer att ha behöver vi här ha ett förhållningssätt som öppnar för nya sätt att genomföra projekt och nya sätt att finansiera projekt för att det inte ska bli flaskhalsar i den tillväxt som vi nu ser och som ledamoten har lyft fram i den här debatten. Jag delar det engagemanget.

Låt oss nu gemensamt se till att beta av underhållsskulden och göra de investeringar som krävs!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2023/24:570 om åtgärder mot dödsolyckor på arbetsplatser

Anf. 91 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr talman! Johanna Haraldsson har frågat mig, med anledning av de möten om dödsolyckor som hölls med företrädare för arbetsmarknadens parter den 13 och 14 februari 2024, vilka slutsatser jag drar efter mötena om vilka åtgärder som är nödvändiga för att vända utvecklingen med ett ökat antal dödsolyckor samt vilka ytterligare åtgärder jag kommer att vidta för att minska antalet dödsolyckor, särskilt inom de mest drabbade branscherna.

Jag vill börja med att tacka Johanna Haraldsson för engagemanget i dessa viktiga frågor, ett engagemang som jag och den övriga regeringen fullt ut delar. Det är viktigt att vi har en samsyn i grunden i dessa allvarliga frågor, och det är en förutsättning för att kunna ställa tydliga krav på alla aktörer i arbetslivet.

Att möta de mest berörda arbetsgivarföreträdarna och arbetstagarorganisationerna i februari 2024 var betydelsefullt och gav en god bild av nuläget.

Arbetsmiljölagstiftningen är tydlig: Det är alltid arbetsgivaren som har arbetsmiljöansvaret. Arbetsgivarna måste förebygga både de risker som kan leda till dödsolyckor och de arbetsmiljörisker som leder till ohälsa på längre sikt och i värsta fall en för tidig död. I detta arbete är det mycket viktigt med kunskap om arbetsmiljö och om var riskerna finns samt om hur dessa kan förebyggas.

Vid Arbetsmiljöverkets inspektioner av dödsolyckor kan det ofta konstateras att det har funnits brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet. I vissa fall har bristerna samband med arbetslivskriminalitet. Arbetslivskriminaliteten innebär bland annat att konkurrensen snedvrids så att seriösa företagare konkurreras ut av oseriösa företag och arbetsmiljön blir mer otrygg och osäker. Det är därför viktigt att också bekämpa brott, fusk och missbruk kopplat till arbetsmarknaden för att förebygga dödsolyckor på arbetsplatserna.

Anf. 92 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på mina frågor.

Precis som statsrådet sa: Mot bakgrund av de många dödsolyckorna på svenska arbetsplatser under 2023 träffade arbetsmarknadsministern och biträdande arbetsmarknadsministern företrädare för arbetsmarknadens parter i de värst drabbade branscherna.

Den första dagen träffade man arbetsgivarna och den andra dagen facken. Jag kan tycka att det är en lite udda lösning. Parterna på svensk arbetsmarknad är vana vid att mötas och har många gånger samsyn i viktiga frågor på arbetsmarknaden. Att vara i samma rum skapar förutsättningar att komma överens.

Hur kommer det sig att man på Arbetsmarknadsdepartementet inte ville träffa båda parterna samtidigt? Det är en fråga som jag gärna vill ha svar på.

Jag tycker, trots att man inte mötte parterna samlat och samtidigt, att det är viktigt att från regeringens sida bjuda in parterna till möten om hur man kan förhindra att människor förolyckas på jobbet.

Jag och många med mig är väldigt intresserade av vad som kom ut av de här samtalen. Därför skickade jag också mina frågor till Paulina Brandberg. Hon får gärna utveckla svaren på dem i sina kommande inlägg, då de första svaren enligt min mening inte var så omfattande.

En förutsättning för att arbetsmiljöarbetet ska funka är att man faktiskt vet vad man ska göra och hur man ska göra det. Statsrådet nämnde i sitt första inlägg hur viktigt det är med kunskap om arbetsmiljö hos arbetsgivarna. Hon nämnde även att det har funnits brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet på arbetsplatser där dödsolyckor skett. Utifrån de två påståendena undrar jag givetvis fortfarande vilka åtgärder statsrådet anser är nödvändiga för att lösa problemet med bristande kunskap och bristande riskbedömningar.

Är det de åtgärder som flera fackförbund har lyft upp tidigare och som jag förutsätter att de lyfte upp också på mötet man hade med dem i februari? De säger att kunskapen behöver stärkas bland arbetsgivare och de ansvariga på företagen om arbetsmiljölagar och föreskrifter och deras skyldighet att arbeta systematiskt med arbetsmiljön. Tycker statsrådet att det är nödvändigt? Hur ska statsrådet i så fall agera för att det ska bli verklighet att kunskapen om arbetsmiljö stärks hos arbetsgivarna?

Redan i dag finns det ju krav på att arbetsgivare ska se till att de som har uppgifter i arbetsmiljöarbetet har tillräcklig kompetens för att bedriva ett väl fungerande och systematiskt arbetsmiljöarbete. Men trots att det är så grundläggande krav finns det inte några sanktioner kopplade till just detta. Det är otidligt vad som avses, och det finns inget tillförlitligt sätt att kontrollera att man faktiskt har tillräcklig kompetens.

Byggnadsarbetareförbundet har bland annat föreslagit att det ska finnas kvalitetssäkring av arbetsmiljöutbildningar och utbildare och kunskapsprov för arbetsmiljöansvariga. Tycker statsrådet att det är bra förslag? Kommer hon att lägga fram nya krav på utbildning, och hur ska de i så fall följas upp?

Anf. 93 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr talman! Det stämmer att vi hade två separata möten, ett med arbetstagarorganisationerna och ett med arbetsgivarorganisationerna. Vid båda mötena deltog även Arbetsmiljöverket, ska jag också meddela.

Anledningen till att vi delade upp det på det här sättet är att det var möten med olika perspektiv.

Mötet med arbetstagarorganisationerna var i huvudsak inlyssnande, för att vi skulle få ta del av deras perspektiv och syn på vilka åtgärder som kan vända den här utvecklingen.

Mötet med arbetsgivarorganisationerna var såklart också inlyssnande, men från regeringens sida ville vi också tydliggöra det ansvar som arbetsgivarna har. Det

är ytterst arbetsgivarna som är de som kan säkerställa att vi har ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete på våra arbetsplatser, och det här mötet syftade delvis till att från regeringens sida inskräpa det ansvar som arbetsgivarna har.

Det är precis så som har sagts. Vi vet att nyckelfaktorn är att vi har ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Om vi har det på plats och om det följs kan väldigt många av de här olyckorna undvikas. Vi vet det och har sagt det många gånger. Frågan är hur vi ser till att det här arbetet fungerar.

Vid de båda mötena togs flera saker upp. Precis som nämndes här är det mycket en fråga om kunskap. Vi pratade om hur vi säkerställer att det finns kunskap även hos de arbetstagare som inte talar svenska språket och inte är bekanta med den svenska säkerhetskulturen på våra arbetsplatser.

Vi pratade också om den kultur som finns på vissa arbetsplatser där man inte tar frågorna på riktigt stort allvar. Man kanske inte sätter på sig säkerhetsutrustningen trots att man vet att man ska.

Vi hade bra diskussioner, och Arbetsmiljöverket informerade också vid mötet om hur de arbetar med frågorna och hur de tar sitt ansvar för att bidra till ett kunskapslyft i dessa frågor. Med det sagt är det uppenbart att vi behöver hitta sätt för att ytterligare höja kunskaperna.

Vi pratade också om arbetslivskriminaliteten. Precis som jag sa i mitt inledande anförande finns det en stark koppling mellan arbetslivskriminaliteten och det bristande arbetsmiljöarbetet samt i förlängningen också dödsolyckorna som sker på arbetsplatserna. Här uttryckte både arbetsgivarorganisationerna och arbetstagarorganisationerna en stark oro över hur arbetslivskriminaliteten brer ut sig och det skuggsamhälle som finns på svensk arbetsmarknad. Det gör det svårt för de seriösa företag som vill ha ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete att konkurrera med de oseriösa aktörerna.

Allt det som kom fram i arbetet var ett viktigt underlag för Arbetsmiljöverket, som deltog vid mötet, för deras fortsatta arbete, för regeringens fortsatta plan för hur vi ska arbeta med frågorna och i vårt arbete med arbetsmiljöstrategin när den väl löper ut.

Anf. 94 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för tydliggörandet om upplägget på mötena. Det är viktigt att regeringen är tydlig med att det största ansvaret ligger hos arbetsgivarna. Det gäller även att skapa den kultur som statsrådet nämner. Det är ett gemensamt ansvar, men det tyngsta ansvaret ligger alltid hos arbetsgivaren.

Jag frågade hur kunskapen ska öka. Jag vill ändå återkomma till frågan om hur vi ska göra. Det finns en del förslag på bordet, och jag är övertygad om att de lyftes upp på mötena. Är det förslag som de tar med sig för fortsatt beredning?

Det är bra att regeringen fortsätter arbetet mot arbetslivskriminalitet som vi socialdemokrater påbörjade, men jag tycker att det är problematiskt att

ministern så snabbt hamnar i resonemang om arbetslivskriminalitet när vi diskuterar dödsolyckor. En majoritet av dem som omkom på jobbet under förra året jobbade inte på företag som jag eller ministern skulle kalla kriminella. Problem med bristande kunskap och dåliga riskbedömningar finns på hela arbetsmarknaden. Därför behöver vi skärpta krav och bättre uppföljning på hela arbetsmarknaden, inte bara riktade mot kriminella aktörer. Men det är viktigt att vi parallellt med det arbetet stärker arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Ett annat stort problem som påverkar flertalet aktörer, särskilt inom byggbranschen, är att det finns mängder av underentreprenörer på en och samma arbetsplats. Det resulterar ofta i att ingen tar arbetsmiljöansvaret och ser till att hela arbetsplatsen är säker. Det är som att ansvaret försvinner i långa kedjor av underentreprenörer.

På arbetsplatsen där fem personer omkom i hisso-lyckan i december fanns det över 100 underentreprenörer registrerade i fyra led. I flera länder har man begränsat antalet underentreprenörsled för att komma åt problemen. Norge lyfts ofta fram som ett gott exempel. Jag kan inte tänka mig att statsrådet har missat att det även finns krav i Sverige på att begränsa antalet underentreprenörer, och jag är också ganska säker på att det lyftes upp under samtalen i februari.

Hur ställer sig regeringen till att begränsa antalet underentreprenörer? Är det något man kan tänka sig att titta på? Om det funkar i Norge borde det funka här.

Det finns även andra saker som kan göras för att göra ansvaret för arbetsmiljö och säkerhet på arbetsplatserna tydligare. Den socialdemokratiska regeringen utredde ett utökat rådighetsansvar. Sedan 2022 finns förslag som innebär att den som kan påverka utformningen av arbetsplatsen och arbetsmiljön också är den som har arbetsmiljöansvaret, för att uttrycka det enkelt. Det gäller också förslag på lagändringar som ger skyddsombud utökad rätt att kräva åtgärder och stoppa arbete hos underleverantörer.

Har Paulina Brandberg tagit ställning till det förslaget? Är det något man kommer att gå vidare med? Kommer regeringen att göra något åt arbetsmiljöansvaret tycks försvinna i långa kedjor av underentreprenörer?

Anf. 95 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Som det tidigare har sagts finns inte en åtgärd som löser problemen, utan vi behöver jobba med en bred palett av åtgärder.

Regeringen arbetar kontinuerligt med frågorna. Mötena i februari var viktiga och givande, men vi har löpande andra möten och vidtar löpande åtgärder på området. Som exempel kan jag nämna att jag för någon månad sedan besökte Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål. Det är en enhet inom Åklagarmyndigheten som arbetar med arbetsmiljöbrott. Jag fick höra hur de arbetar med utredningarna. Närvarande fanns också de poliser som jobbar med utredningarna. Det är

såklart viktigt att det inte råder straffrihet för den typen av brottslighet.

Från det mötet tog vi med oss flera viktiga perspektiv. Vi kunde också konstatera att vissa av de saker de berättade om, exempelvis arbetsplatser med flera entreprenörsled, är något som vi också fått till oss från andra aktörer.

Det senaste vi har fått är en redovisning från Delegationen mot arbetslivskriminalitet, som har lagt fram ett delbetänkande. Den handlar om myndighetssamverkan om arbetslivskriminaliteten. Man presenterar lärdomar från bland annat Belgien och gränsöverskridande arbete. Genom delbetänkandet får vi med oss ytterligare åtgärder att jobba med.

Parallellt med att delbetänkandet presenterades gav regeringen också nya tilläggsdirektiv till Delegationen mot arbetslivskriminalitet. Delegationen har nu fått i uppdrag att analysera arbetslivskriminella upplägg i branscher där risken för att arbetslivskriminalitet ger stora samhällsproblem är som störst. Det gäller bland annat byggbranschen, som är en bransch vi ofta återkommer till när vi pratar om de allvarigaste olyckorna på våra arbetsplatser. Här ser jag fram emot att få ta del av delegationens slutsatser när man tittar specifikt på de branscher som är mest relevanta.

Precis som interpellanten säger är det inte bara fråga om arbetslivskriminalitet. Jag kan berätta att vi i närtid har gett ett uppdrag till Arbetsmiljöverket att ta fram en ny modell för redovisning av den regionala skyddsombudsverksamheten. Uppdraget ska genomföras i samråd med LO, TCO, Saco och Svenska Hamnarbetarförbundet. Vi tror från regeringens sida att skyddsombuden har en jätteviktig roll i att se till att det systematiska arbetsmiljöarbetet fungerar. Vi har alltså gett det uppdraget till Arbetsmiljöverket, och sedan tidigare finns ett uppdrag som syftar till att få fler att engagera sig som lokala skyddsombud.

Regeringens arbete kommer på det sättet att fortsätta från flera olika infallsvinklar för att vi ska få effektiva åtgärder på plats.

Anf. 96 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för debatten.

Nu lyfter man i förslaget fram uppdraget till Arbetsmiljöverket att införa en ny redovisningsmodell. Man har alltså tagit sig tiden att plocka ut en liten administrativ del ur utredningen om de regionala skyddsombuden och ska implementera den. Men den stora frågan i utredningen om de regionala skyddsombuden handlade om att se till att de regionala skyddsombuden kan hjälpa till att stötta arbetsmiljöarbetet på fler arbetsplatser. Där har regeringen inte förmågan att komma fram med åtgärder.

Vi vet att de regionala skyddsombuden bidrar till bättre arbetsmiljö, särskilt på små arbetsplatser. I ett läge då de lokala skyddsombuden blir färre skulle de regionala skyddsombuden kunna bidra i mycket större utsträckning än i dag, om man tog steget och faktiskt gjorde det som föreslås i huvudförslaget om utökad

tillträdesrätt i utredningen om de regionala skyddsombuden.

Jag tycker också att det är märkligt att statsrådet lyfter fram uppdraget till Arbetsmiljöverket om fler skyddsombud. Det har dömts ut av den samlade fackföreningsrörelsen som ett första steg mot att skilja skyddsombuden från facken.

Jag vill uppmana biträdande arbetsmarknadsministern att presentera en bred palett av förslag. Det råder nämligen inte brist på förslag från oppositionen men också från arbetsmarknadens parter och från myndigheterna på vad man kan göra för att hindra att fler får sätta livet till på arbetsplatserna. Det är dags att agera.

Anf. 97 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Även jag vill tacka för denna debatt och för möjligheten att komma hit och återigen presentera regeringens arbete för att vända utvecklingen gällande inte bara dödsolyckor utan olyckor generellt på svenska arbetsplatser.

Vad gäller regeringens konkreta åtgärder har jag presenterat vissa här i dag. När det gäller de regionala skyddsombuden stämmer det att det finns fler förslag, som nu bereds inom Regeringskansliet. Här finns inläggningar från vissa remissinstanser som är viktiga att noggrant beakta när man tar ställning till hur eller om man ska gå vidare med vissa förslag.

Med det sagt kommer regeringen att fortsätta inhämta relevanta synpunkter och perspektiv från de aktörer som är aktuella och har insyn i frågorna och ha ett kontinuerligt arbete för att få ett bättre fungerande arbetsmiljöarbete på våra arbetsplatser. Vi ska göra det lätt att göra rätt och se till att få bort aktörer som av olika skäl inte gör rätt och därmed skaffar sig konkurrensfördelar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:603 om oseriösa aktörer på arbetsmarknaden

Anf. 98 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Adrian Magnusson har frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa att så kallade gigföretag verkar inom ramen för den svenska modellen. Jag vill tacka Adrian Magnusson för frågan. Det är en viktig fråga, och jag delar ledamotens engagemang.

Alla som arbetar i Sverige ska ha goda arbetsvillkor och en säker arbetsmiljö, oavsett formen för arbetet. Förändringarna i arbetslivet påverkar hur vi arbetar, men goda arbetsvillkor och en hög skyddsnivå på arbetsmiljöområdet ska gälla för alla.

Oseriösa aktörer och arbetslivskriminalitet utgör ett hot mot svenska företag, anställda och samhället i stort. Detta skapar stor otrygghet, snedvrider konkurrensen och bidrar till den kriminella ekonomin.

Regeringen ser mycket allvarligt på detta, och jag vill understryka att regeringen prioriterar arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Den svenska arbetsmarknadsmodellens förmåga till snabb omställning och anpassning gör att Sverige har goda förutsättningar att möta de förändringar som sker på arbetsmarknaden. Att parterna tar ett stort ansvar på arbetsmarknaden och anpassar villkoren efter förutsättningarna i olika branscher är en viktig del av den svenska modellen. Det gäller även för gigarbete.

Sedan några år tillbaka har Arbetsmiljöverket utövat särskild tillsyn av plattformsföretag, bland annat inom ramen för en insats om nya sätt att organisera arbete. Syftet har varit att få ökad kunskap om arbetsmiljön där arbete organiseras i nya former.

Den 11 mars 2024 enades rådet om det så kallade plattformsdirektivet, ett EU-direktiv som syftar till att stärka rättigheterna för de som arbetar via digitala plattformar samtidigt som det ökar tydligheten för plattformsföretag. Direktivet bereds nu vidare för ett formellt antagande. Därefter ska det genomföras i de olika medlemsländerna.

Anf. 99 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Tack, statsrådet Brandberg, för svaret!

Som statsrådet själv tar upp är det en angelägen fråga vi diskuterar här i dag. Jag delar statsrådets bild att alla som arbetar i Sverige ska ha goda arbetsvillkor och en säker arbetsmiljö, oavsett formen för arbetet. Det ska inte ha någon betydelse om man gigar, som det ibland kallas lite modeaktigt, eller har en timanställning, deltidsanställning eller tillsvidareanställning. Det här med att ha ett tryggt och säkert arbetsliv ska gälla alla.

Med det som utgångspunkt kan vi väl ändå konstatera att om så hade varit fallet hade vi inte haft den här debatten i dag. Då hade jag inte ställt interpellationen om hur regeringen ska säkerställa att gigföretag ska arbeta enligt den svenska modellen.

Avsikten med interpellationen var inte att räkna upp det som vi precis har konstaterat här. Jag hoppas verkligen att vi är överens där. Det hade varit högst anmärkningsvärt om statsrådet hade sagt att en god arbetsmiljö och trygga jobb inte är så viktigt.

Det är en i vissa fall väldigt utsatt grupp vi pratar om när vi pratar om gigarbete eller plattformsarbete – vad man nu vill kalla det. Det kan vara människor som lever lite grann dag för dag och som är helt beroende av sin egenägda cykel eller moped för att klara försörjningen, exempelvis som matbud. Där är arbetsgivaransvaret väldigt otydligt, försäkringsförhållandena är mycket oklara och arbetstiderna är lite hur som helst.

I fallen med matbud ska vi dessutom inte prata om risken som finns att alla matbuden ses som någon sorts andra klassens människor. Det finns tyvärr många berättelser om matbud som upplever att de blir uttittade på restauranger och ses som besvärande när de kliver in i sina jackor som de har fått från matbudsföretaget.

Herr talman! Statsrådet lyfter i sitt svar fram Arbetsmiljöverkets arbete. Det är bra. De gör ett viktigt arbete och har drivit ett antal fall till domstol för att försöka reda ut huruvida gigföretagen har ett arbetsmiljö- och arbetsgivaransvar. Hittills har svaren från rättsinstanserna varit nekande.

Arbetsmiljöverket har också själva i rapporter konstaterat att något arbetsgivarförhållande inte föreligger från de granskade bolagen. Det är möjligt att Arbetsmiljöverket har fått mycket mer kunskap om sektorn under de här åren – jag hoppas det. Men någon förändring i förhållandet mellan plattformsarbetarna och de så kallade gigföretagen har inte kunnat skönjas. Det är bara att konstatera.

Plattformsdirektivet lyfts också fram. Regeringen har byggt mycket av sitt arbete med plattformsarbetet på det. Det kan väl vara lovvärt, även om svensk arbetsmarknadspolitik inte brukar byggas på regelverk från Europeiska unionen. Jag och Socialdemokraterna ser i alla fall fram emot att se hur plattformsdirektivet, när det väl implementeras i svensk rätt, kommer att göra livet bättre för plattformsarbetarna. Min förhoppning är trots allt att så kommer att ske. Om så inte sker är det ett stort misslyckande.

Herr talman! Det är glädjande att statsrådet tar upp den svenska arbetsmarknadsmodellen i sitt svar. Även här håller jag med statsrådet; den svenska arbetsmarknadsmodellen har tjänat oss väl vad gäller omställning. Men statsrådet vet förmodligen lika väl som jag att organiseringsgraden bland många av de utsatta gigarbetarna, såsom matbud, är låg.

Den svenska modellens styrka bygger på hög anslutningsgrad, inte bara bland arbetsgivare utan också bland arbetstagare. Men kollektivavtalstäckningen är låg även bland företagen. Det är inte många av gigföretagen som arbetar med matbud som tecknat kollektivtaval. De är faktiskt försvinnande få.

Men, som sagt, statsrådet lyfter fram den svenska modellen i sitt svar. Tycker statsrådet att regeringen kan göra något för att öka både arbetares och arbetsgivarers organiseringsgrad för att, som statsrådet själv uttrycker det, stärka förutsättningarna för att möta de förändringar som sker på svensk arbetsmarknad?

Anf. 100 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Frågan om gigarbetare är viktig att diskutera. Detta är en relativt ny företeelse, får man väl ändå säga, på svensk arbetsmarknad och också något som vi har sett öka väldigt mycket de senaste åren, inte minst under pandemin. Det är jätteviktigt att vi anpassar kartan efter hur verkligheten ser ut i dag och inte efter hur den brukade se ut. De åtgärder vi vidtar måste utgå från alla olika typer av arbete och arbetsformer som finns på den svenska arbetsmarknaden, för vi ska ha ett fungerande arbetsmiljöarbete överallt.

När den här regeringen tillträdde i oktober 2022 pågick förhandlingarna om plattformsdirektivet för fullt i EU. Från den svenska regeringens sida kämpade vi hårt för att få in skrivningar för att värna den svenska

modellen i direktivet. För att den svenska regeringen skulle kunna ställa sig bakom direktivet var det avgörande att vi fick in den typen av skrivningar så att det blev kompatibelt med vår arbetsmarknadsmodell. Vi var framgångsrika i det arbetet. Sedan tog vi över ordförandeskapet i EU, och i den rollen var det väldigt viktigt för oss att lyckas gå i mål med detta direktiv, när vi nu hade lyckats få in dessa skrivningar.

Under våren 2023 hade vi ett hårt arbete. Vi visste att det tjeckiska ordförandeskapet hade misslyckats med att nå enighet om en allmän inriktning i ministerrådet, men det svenska ordförandeskapet lyckades med detta. Vi lyckades alltså få in skrivningar för att värna den svenska modellen, och vi lyckades sedan få till stånd en allmän inriktning i ministerrådet.

Detta direktiv är helt avgörande när vi pratar om dessa frågor. En av de saker som är mest centrala i direktivet är vilken status gigarbetarna ska anses ha. Ska de vara egenföretagare, eller ska de anses vara anställda? Detta är av helt avgörande betydelse när det gäller vem som är ansvarig för deras arbetsmiljö. Och om de ska organisera sig, är de egenföretagare eller anställda? Detta är helt centrala frågor. För att vi ska kunna tillämpa våra befintliga regelverk måste vi reda ut dessa frågor, och det är precis sådant som plattformsdirektivet fokuserar på.

Nu återstår bara den så kallade juristlingvistgranskningen av detta direktiv innan det förhoppningsvis kan antas i närtid. Därefter kommer regeringen att påbörja arbetet med att implementera direktivet i svensk lagstiftning, och då kommer vi verkligen att adressera dessa frågor och se hur vi kan jobba med dem. Hur kan vi jobba med frågan om anställningsstatus så att det fungerar på vår arbetsmarknad och vi därmed kan tydliggöra var ansvaret ligger? Det är såklart till fördel för arbetstagarna, som får ett stärkt skydd, men också för dem som faktiskt ska räknas som arbetsgivare när det blir tydligt för plattformsföretaget vilket regelverk som gäller. Tydlighet tjänar ju alla på i detta arbete.

Jag ser alltså fram emot att kunna ta vid med detta arbete när det här direktivet så småningom antagits.

Anf. 101 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! När man pratar om gigarbete hamnar man lätt i de extrema formerna, där människor verkligen far illa. Det handlar om matbud och liknande, som har en arbetsgivare i praktiken men samtidigt ses som egenföretagare. Det finns såklart gigarbetare som vill vara egenföretagare – det måste vi komma ihåg. Det kan handla om exempelvis musiker som vill uppträda på någon spelning någonstans. Det är inte dessa personer, som verkligen är egenföretagare, som den här interpellationen handlar om utan om de människor som i praktiken har en arbetsgivare men trots det blir något slags egenföretagare. De far många gånger illa.

Ska vi kunna se till så att den svenska modellen verkligen löser de problem som finns – den gängse ordningen i Sverige är ju att vi låter parterna i stor utsträckning sköta denna typ av frågor – måste organiseringsgraden öka. Vi måste se till att fler människor

organiseras sig fackligt. Vi måste också se till att fler arbetsgivare tecknar kollektivavtal. Annars kommer vi aldrig att lösa denna problematik.

Vissa av dessa företag säger tyvärr öppet: Vi vill inte vara en del av den svenska modellen; vi ser vår verksamhet som något annat, som kompletterar den svenska modellen. Då har vi ett problem – om väldigt många företag i det här landet ställer sig utanför den modell som vi sedan Saltsjöbadsavtalet gemensamt har valt för att lösa arbetsmarknadsfrågor. Det är en modell som har gagnat oss och gynnat det här landet.

Vi står nu inför andra stora omställningar när det gäller till exempel artificiell intelligens, där den svenska modellen också kommer att vara helt avgörande. Börjar vi nagga den i kanten kommer vi plötsligt att upptäcka många andra problem som vi behöver hantera.

Jag vill ändå ta mig tid att prata om människor inom gigsektorn, som den som vill vara lite trendig kan kalla den. Jag kan ibland tycka att det blir lite skönsmålning av de förhållanden man har. Vi kan väl kalla det plattformsarbete.

Jag vet inte om statsrådet själv såg bilderna från när det var snöstorm, till exempel. Tågtrafiken och tunnelbanetrafiken var inställd. Människor uppmanades att inte ge sig ut på vägarna. Vad såg man då? Foodorabud i rosa kläder som cyklade i ovädret. Vi kan inte ha det så på svensk arbetsmarknad. Vi kan inte ha en situation där en grupp människor blir ett modernt proletariat, som vi tvingar ut när vi uppmanar alla andra att vara hemma. Då ska dessa människor ge sig ut och ordna mat till folk.

Dessutom är det oklart vem som har arbetsgivaransvaret. Om den här människan – jag har ingen aning om hur det gick för hen, men jag hoppas att hen mår bra – till exempel cyklar omkull, vad händer då? Vem har ansvaret? Detta är frågor som i många fall är oklara. Försäkringsförhållandena är oklara, och arbetsmiljöansvaret är oklart. Det finns egentligen inte, för man har kommit fram till att det inte finns någon arbetsgivare i den meningen.

Detta är ett reellt problem. Vi får hoppas att plattformsdirektivet kan lösa det i viss mån. Men organisationer som Gigwatch, till exempel, säger öppet att detta inte kommer att lösa problemen. Europafacket har också varit väldigt tveksamt till att plattformsdirektivet i den form som till slut antogs kommer att lösa denna problematik på arbetsmarknaden. Det finns en ganska uppenbar risk för att det blir ett slag i luften.

Ett annat sätt kunde vara att uppmana fackförbund och arbetsgivare att organisera fler av dessa människor och företag så att vi kan få in dessa företag och de faktiska anställda i den svenska modellen.

Jag är lite nyfiken. Vad kommer regeringen att göra om plattformsdirektivet inte visar sig vara lösningen?

Anf. 102 Statsrådet PAULINA

BRANDBERG (L):

Herr talman! Till att börja med vill jag konstatera att det helt klart råder en samsyn mellan oss om att det

finns stora problem med hur gigarbetares situation ser ut i dag. Det råder ingen som helst tvekan om att gigarbetare far illa på svensk arbetsmarknad och att det har ett samband med deras i många fall oklara anställningsstatus och vem som egentligen är ansvarig för vad när det gäller deras arbetsmiljö och anställning generellt.

Direktivet, som vi ser fram emot ska antas, kommer att sätta upp vissa minimikrav som Sverige ska leva upp till för att vi ska uppfylla det som åläggs oss. Vi kommer att behöva tillsätta en utredning för att implementera detta direktiv, och i den kommer vi såklart att utgå från svensk arbetsmarknad. Vilka problem har vi på svensk arbetsmarknad? Vilka oklarheter finns här? Vi kommer såklart också att utgå från vår svenska modell och hur den fungerar för att vi ska kunna få till de lagstiftningsåtgärder som krävs för att vi ska kunna uppfylla våra förpliktelser enligt direktivet men också för att vi ska kunna förbättra situationen för denna grupp och för plattformsföretagen. Som jag sa tidigare: Alla vinner på att det finns en tydlighet i var ansvaret ligger.

Vi kommer såklart att få återkomma till frågan när vi tillsätter utredningen, men det finns inget som hindrar att vi tar ett bredare grepp om frågan än vad direktivet kräver av oss.

Precis som jag var inne på är anställningsstatusen en avgörande pusselbit. Att ha tydlighet där är en avgörande pusselbit för möjligheten att organisera sig på vår svenska arbetsmarknad. Men här vill jag bara skjuta in att det inte är någon skyldighet att organisera sig i Sverige. Regeringens uppgift här är att skapa möjligheter att organisera sig, och där menar jag att det är en viktig pusselbit att man kan tydliggöra när någon ska anses vara anställd och när någon är egenföretagare.

Precis som nämndes här ska inte alla gigarbetare klassificeras som anställda. Här behöver vi ha ett regelverk som är träffsäkert och som verkligen fyller sitt syfte. Det är de som i realiteten agerar som anställda som ska kunna ha den statusen.

Anf. 103 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Det är glädjande att statsrådet i alla fall i vissa avseenden delar problembilden. De som är egenföretagare och betalar F-skatt har lyfts här några gånger. Man skulle kunna ge ett uppdrag till Skatteverket, exempelvis, i samband med detta och säga: Det kanske är dags att vi granskar de människor som betalar F-skatt. Är de verkligen egenföretagare, eller är de i praktiken anställda? Har de fler än en uppdragsgivare, eller har de bara en? Vissa av de egenföretagare som jobbar inom dessa företag har faktiskt bara en uppdragsgivare, men ändå betalar de F-skatt. Är det bara en uppdragsgivare är det i praktiken en arbetsgivare. Detta är något som man skulle kunna titta på.

Det gläder mig att höra att man kan tänka sig att ta ett bredare grepp än vad direktivet kräver kring dessa frågor. Jag ser fram emot att ta del av utredningsdirektiven men också att läsa utredningen när den är klar.

Är det något som är underskattat så är det att läsa utredningar. Det är faktiskt ganska roligt, kan jag tycka. Jag ser fram emot att göra det. Men jag tycker fortfarande att lösningen på något sätt är att vi ökar organisationsgraden. Jag vill trycka på det.

Det finns alla möjligheter att inte välja att organisera sig i Sverige. Men om vi lyfter fram den svenska modellen som en viktig lösning i fråga om att klara omställningen på svensk arbetsmarknad behöver vi se till att fler, både arbetsgivare och arbetstagare, organiserar sig.

Jag säger inte att statsrådet själv ska springa ut och börja värva folk till Transport eller få in företag i sektorn. Men ord har betydelse. Vi kan vara tydliga med att vi gärna ser en ökad organisationsgrad inom denna sektor. Vi ser gärna att fler ansluter sig fackligt. Vi ser gärna att fler företag tar tillfället i akt och tecknar kollektivavtal och organiserar sig, de också.

Jag är i alla fall övertygad om att politikerns ord har betydelse. Jag hade önskat att denna regering hade varit något tydligare i detta avseende. Då hade man kunnat vara tydligare gentemot arbetsgivare och arbetstagare. Men tack för en bra debatt!

Anf. 104 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Jag skulle vilja tacka för den här debatten. Detta är en viktig fråga. Vi ska inte glömma bort någon del av svensk arbetsmarknad. Vi ska ha en arbetsmarknad som fungerar för alla som är verkssamma på den.

Vi kommer som sagt att tillsätta en utredning när EU-direktivet är klart. Så småningom kommer det att resultera i ett betänkande, som vi väl båda två får sätta oss in i. Sedan ser jag fram emot kanske något av en bokcirkel i interpellationsdebattsformat framöver. Då kan vi återkomma till dessa frågor.

Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2023/24:640 om förbud mot användande av heltäckande slöja, hijab och burka

Anf. 105 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Sara Gille har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta åtgärder för att införa ett generellt förbud mot användande av heltäckande slöja, hijab och burka i Sverige.

Låt mig börja med att slå fast att ingen har rätt att i hederns namn påtvinga andra sina uppfattningar, vare sig om klädsel eller om något annat. Att flickor eller kvinnor uppmanas att skyla sig måste vidare i många fall uppfattas som ett uttryck för en syn på förhållandet mellan könen som vi inte kan acceptera i Sverige. I Sverige ska flickor och pojkar respektive kvinnor och

män ges samma möjligheter och behandlas lika. Män-
niskors frihet ska inte begränsas på grund av deras kön.

Tvång att bära ett visst plagg såsom heltäckande
slöja, hijab eller burka är ett uttryck för hedersrelaterat
förtryck, vilket utgör en allvarlig kränkning av kvin-
nors grundläggande fri- och rättigheter. I första hand
bör därför lagstiftningsåtgärder riktas mot dem som ut-
övar hedersrelaterat våld och förtryck, snarare än mot
dem som utsätts för det.

Den fråga som interpellanten tar upp om ett gene-
rellt och fullständigt förbud mot heltäckande slöja,
hijab och andra värderingsstyrda plagg i Sverige är
komplex och ger upphov till ett antal frågor om grund-
läggande fri- och rättigheter. Sverige ska vara ett fritt
land, där det är självklart att var och en är fri att klä sig
som hen själv vill utan att påtvingas andras värde-
ringar.

Ett undantagslöst förbud mot till exempel att bära
ansiktstäckande plagg riskerar att komma i konflikt
med bland annat religionsfriheten såväl i vår egen
grundlag som i Europakonventionen samt principen
om likabehandling.

När det gäller att skärpa samhällets reaktioner mot
dem som utövar hedersrelaterat våld och förtryck har
regeringen vidtagit flera åtgärder. Ett led i arbetet mot
det hedersrelaterade våldet och förtrycket är att säker-
ställa att lagstiftningen är heltäckande och ger ett ända-
målsenligt skydd. Så sent som i januari i år gav vi en
särskild utredare i uppdrag att se över ett antal straff-
och civilrättsliga frågor i syfte att skärpa synen på he-
dersrelaterat våld och förtryck, bland annat genom att
ta ställning till om straffskalorna för vissa hedersrela-
terade brott bör skärpas. Regeringen har också för-
stärkt det våldsförebyggande arbetet genom en perma-
nent förstärkning på 50 miljoner kronor årligen för ar-
betet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Mot denna bakgrund har jag för närvarande ingen
avsikt att ta initiativ till ett sådant generellt förbud som
Sara Gille efterfrågar.

Anf. 106 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Att kvin-
nor ska skylla sina kroppar och täcka sig med en hel-
täckande slöja eller en niqab är ett kvinnoförtryck som
sprids över världen, inte minst i Sverige.

I dag är det förbjudet att bära en heltäckande mus-
limsk slöja, såsom burka och niqab, på offentlig plats i
flera länder runt om i Europa. Först ut var Frankrike,
som redan 2011 beslutade att det skulle vara olagligt
att täcka ansiktet med en burka eller niqab på offentlig
plats. Därefter följde Belgien, Nederländerna, Dan-
mark, Lettland etcetera.

Italien, Schweiz och Spanien har infört förbud i
vissa regioner.

Vårt grannland Danmark beslutade om detta 2018.
Vidare finns det flera länder runt om i Europa som dis-
kuterar ett förbud.

I Frankrike är det även beslutat att män som tvingar
sina hustrur eller döttrar att bära heltäckande slöja ska
kunna dömas till dryga böter och fängelse.

Ett efter ett av länderna runt om i Europa beslutar
om ett förbud mot att bära heltäckande slöja. Samtidigt
har vi sett hur det hedersrelaterade våldet och för-
trycket har ökat i Sverige under de senaste åren.

Detta är ett kvinnoförtryckande plagg som inte är
förenligt med Sveriges värderingar. Hade slöjan varit
så fantastisk hade det väl varit mer logiskt att alla, oav-
sett kön, hade burit den runt om i världen. Men, herr
talman, det är den muslimska skaran av flickor och
kvinnor som får ”äran” att bära den. Det är nämligen
de som tvingas att ha på sig den.

Detta är en symbol för ett synligt förtryck där man
ämnar kontrollera och sexualisera flickor och kvinnor,
även barn så unga som i förskoleåldern.

Om nu männen inte kan hålla fingrarna i styr för att
de ser en kvinna som inte har täckt håret är det faktiskt
de som borde vara hemma. Eller menar ministern att
det är kvinnorna själva som har hittat på det hela?

Att säga att det är frivilligt är absurt. Hade slöjan
varit frivillig skulle det inte ha varit några som helst
problem för de flickor och kvinnor som vill ta av sig
den att faktiskt göra det.

Men tyvärr är det inte så. I dag är detta faktiskt ett
av vårt lands största jämställdhetsproblem, och det är
genom massinvandring och mångkulturalism som man
har skapat detta splittrade samhälle. Det handlar också
om att man ger islamisterna utrymme och låter dem
hållas.

Det största hotet i dag mot det demokratiska, jäm-
ställda och öppna samhället kommer just från islam-
ismen. De som försöker frigöra sig från det förtryck-
ande plagget kan förföljas, hånas, förtryckas, miss-
handlas och till och med dödas. Synen på dessa kvin-
nor är att de är smutsiga och orena. Det är en vidrig
kvinnoyn som har fått fäste i stora delar av den mus-
limska världen och tyvärr även här i Sverige.

En grundläggande utgångspunkt måste väl ändå
vara att motverka förtryck av kvinnor, inte att bejaka
det eller tillåta det.

Slöjan är inte bara ett kvinnoförtryckande plagg
utan även ett plagg som rent av kan innebära ett hot
mot andra människor i och med att den döljer ansiktet.
”Att gömma ansiktet under en heltäckande slöja är
emot allmän ordning, vare sig det är framtvingat eller
frivilligt”, sa den dåvarande justitieministern när den
franska senaten antog slöjförbudet 2011.

Anser verkligen inte statsrådet, som ansvarar för
dessa frågor i och med rollen som Sveriges jämställd-
hetsminister, att det ligger en sanning i det uttalandet
även här i Sverige?

Anf. 107 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Varje symbol bär med sig sina värde-
ringar. Varje symbol har sitt syfte. Frågan är vilka vär-
deringar slöjan symboliserar. Vad är den muslimska
slöjans syfte?

Tittar man på hur slöjan eller liknande plagg an-
vänds i länderna i Mellanöstern är det uppenbart att
slöjan symboliserar att kvinnans sexualitet ska kontrol-
leras av andra. Det kan vara familjen, klanen eller

staten. Det är någon annan som bestämmer över kvinnan, och kvinnan tvingas att bära slöja för att markera denna kontroll.

Den muslimska slöjans syfte i dessa länder är att kontrollera kvinnan. I Iran kan man hamna i fängelse om man inte bär slöjan, och i fängelserna utsätts kvinnorna för olika former av övergrepp. I andra länder i Mellanöstern är det familjen eller samhället som genom påtryckningar tvingar kvinnan att bära slöja eller något annat islamiskt plagg.

Tänk om alla kvinnor i Sverige skulle tvingas av sina familjer eller av staten att bära långa kjolar för att bevisa sin anständighet! Det är precis vad den muslimska slöjan innebär. Det är ett plagg som tvingas på kvinnor för att de ska bevisa sin anständighet.

Ändå tror vissa människor i det här landet att slöjan vid Sveriges gränser skulle ändra sitt syfte och ideologiska grund och plötsligt ändras till något annat. Det är inte så det fungerar. Slöjan är i Sverige precis vad den är och har varit i Mellanöstern – ingenting annat.

Trots att kvinnor fortfarande mördas i Mellanöstern i sin kamp för att göra sig fria från slöjan kommer Malmö stad i år att ha utställningen *Modest Fashion*, där man framställer den muslimska slöjan som ett hippt modeplagg. Samtidigt som Malmö har stora problem med hederskulturen anordnar alltså staden en utställning där man framställer den muslimska slöjan som endast ett modeplagg, trots att det är ett verktyg för att upprätthålla hederskulturen och kontrollera kvinnans sexualitet.

Att maktthavarna i Malmö stad inte skäms är märkligt. Ser man den muslimska slöjan endast som ett modeplagg är det inte konstigt att Malmö har så stora problem med hederskulturen.

Den muslimska slöjan representerar varken någon kultur eller religion som ska respekteras. Det är vad det är: könsapartheid, sexualisering av barn och kvinnoförtryck.

De som dagligen arbetar mot hedersvåld vet vad slöjan representerar. Maria Rashidi och Sara Mohammad skriver i en debattartikel från 2019 att ”slöjan signalerar kyskhetsetik som kan kopplas till döttrars ansvar för familjens heder”.

Underlagen för att slöjan används som ett verktyg för att utöva hedersförtryck är omfattande. Ändå har man kvar denna myt om att den bara är ett klädesplagg. En strumpa är ett klädesplagg. Ingen blir bortförd från Sverige och utsatt för tvångsgifte i ett land i Mellanöstern för att man tagit av sig strumporna. Men det är precis vad man kan bli utsatt för om man vägrar att ta på sig slöjan.

Anf. 108 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Till att börja med vill jag betona att det råder en stor samsyn mellan mig, interpellanten och ledamoten gällande att vi behöver bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Det har ingen som helst plats i Sverige.

Det råder också en samsyn gällande att slöja, hijab och burka inte är vilka klädesplagg som helst. De kan inte jämföras med en hatt, en strumpa eller något annat klädesplagg, utan det handlar om religiösa plagg som också ofta används som verktyg för att upprätthålla hedersrelaterat våld och förtryck.

I de här frågorna finns ingen diskrepans i vår syn.

Vad gör vi då åt detta? Frågan kan tyckas enkel, men i själva verket är den ganska komplex. Vi har i vår grundlag en religionsfrihet. Vi har också åtaganden enligt internationella konventioner gällande religionsfrihet som sätter gränser för vad vi kan göra i vår lagstiftning. Detta är inte någonting unikt för Sverige, utan vi ser liknande utmaningar i andra länder.

När jag och interpellanten nyligen var i New York på FN:s kvinnokommissions årliga möte hade jag ett möte med den österrikiska ministern som berättade om den lagstiftning som de hade gällande slöjförbud i skolan, något som vi ju har diskuterat även här i Sverige. De hade den lagstiftningen fram till att den underkändes av den högsta domstolen i Österrike utifrån att den enbart tog sikte på en enda religion – islam. Därmed var den inte förenlig med österrikisk grundlag.

Jag ser framför mig att den situationen ser likadan ut i Sverige: Vi har svårt att ha åtgärder som inriktar sig på en enda religion. Vi behöver helt enkelt ha en bredare konsekvensanalys när vi pratar om de här frågorna. Det vi verkligen vill komma åt är ju det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det är det som är nyckeln i detta. Jag önskar att det hade funnits en enkel lösning, men det gör det inte. Vi behöver hitta andra sätt att vidta åtgärder.

Jag vill verkligen trycka på att de kvinnor som tvingas bära den här formen av religiös klädsel inte bär någon som helst skuld för att de gör det. Skulden ligger hos dem som utövar tvånget. Regeringen har därför i det uppdaterade Tidöavtalet kommit fram till att vi behöver titta på kriminaliseringen av olaga tvång och se till att det på ett tydligare sätt innefattar att tvinga någon att bära religiös klädsel.

Det är en åtgärd som vi vidtar i det här arbetet, men självklart är det inte tillräckligt när vi ser de problem som finns ute i våra skolor och i olika delar av landet. Jag blev själv väldigt förskräckt men inte förvånad, ska jag säga, när jag exempelvis tog del av rapporten som gjordes i Malmö gällande hedersförtryckets utbredning på förskolor och skolor där och bristen på effektiva åtgärder.

Anf. 109 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Kvinnoförtrycket är stort runt om i världen, och i bland annat Iran kan kvinnor dödas om de vägrar slöjan eller bär den på fel sätt. Trots stora protester och flera demonstrationer mot hijabtvånget fortsätter kvinnor att dödas. Moralpolisen jagar kvinnor med slagordet: Antingen en slöja på huvudet eller en slägga i huvudet.

Motståndet mot hijabtvånget är inget nytt i Iran. Redan i mitten av 1800-talet tog en kvinna av sig hijaben, som den första kvinnan i den muslimska världen.

I Sverige ökar detta kvinnoförtryck likt en cancerböld som sprider sig runt om i landet. Det pågår en normalisering av den kvinnofientliga och kvinnoförtryckande islamismen, och runt om i landet växer fler och fler parallella samhällen fram där flickor och kvinnor utsätts för olika former av förtryck. De får inte klä sig hur de vill, de får inte röra sig fritt i samhället, de får inte gifta sig med vem de vill och så vidare. De begränsas, nekas sina mänskliga rättigheter och omfattas inte av det omgivande samhällets demokratiska principer.

Vi måste försvara våra demokratiska, kulturella och sekulära värderingar. Ett led i detta är att förbjuda den heltäckande kvinnoförtryckande slöjan på alla offentliga platser. Sverigedemokraterna har drivit frågan om slöjförbud länge, både i riksdagen och på flera håll i landet.

I exempelvis Västerbotten har regionen börjat köpa in slöjor till vårdpersonalen, något som mina västerbottniska partikollegor aktivt motsätter sig. Skattebetalarnas pengar ska inte gå till att främja kvinnoförtrycket, och för regionens del ska pengarna gynna vården av dess medborgare och ingenting annat. Allt annat är ren galenskap och en stor respektlöshet mot invånarna.

Ministern säger i sitt svar att ett förbud mot att bära ansiktstäckande plagg riskerar att komma i konflikt med religionsfriheten, vår egen grundlag, Europakonventionen och principen om likabehandling. Jag vill förtydliga för ministern att följande faktiskt står i Europakonventionen: ”Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana begränsningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten, till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.”

När någon täcker sitt ansikte kan det innebära en fara för allmänheten. Återigen: Att gömma ansiktet under en heltäckande slöja går emot allmän ordning, vare sig det är framtvingat eller frivilligt.

Jag skulle också vilja passa på att tipsa ministern om artikel 14 i barnkonventionen, ifall hon har missat den. Där kan man nämligen läsa att barn har rätt att utöva vilken religion de vill – eller ingen alls. Man måste respektera barns rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, liksom deras rätt att slippa religion. Det är något som inte stämmer när föräldrarna faktiskt tvingar på barnen den religion de anser är rätt. Då faller rätten att bestämma själv.

All form av religiös indoktrinering borde totalförbjudas. Regeringen tar männens sida och låter dem fortsätta sitt förtryck mot kvinnorna och barnen i stället för att faktiskt stå upp för allas rättigheter. Är det verkligen religionsfrihet när barn tvingas bära slöja eller niqab? Vad är det som gör att ansvarig minister inte ser att detta är ett problem? Vad är det som gör att ministern inte står upp för barn och unga flickor?

Anf. 110 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Även om vissa har intalat sig att vuxna kvinnor frivilligt har tagit på sig slöjan, hur kan

man intala sig att ett tioårigt barn i grundskolan eller ett barn i förskolan frivilligt har tagit på sig slöjan? Det är ju bisarrt att ens tänka sig det. Vilket förskolebarn väljer att ta på sig slöjan och täcka sitt hår?

Det är intressant att alla talar om barnkonventionen men att vi inte kan komma överens om att förbjuda slöjan i förskolan och grundskolan för att barn inte ska utsättas för hedersförtryck. I mina ögon ser det ut som om politisk korrekthet väger tyngre än det som ligger i barnets intresse.

De barn som tvingas bära slöja behöver ett andrum från förtrycket. Förskolor och skolor behöver bli en plats där hedersförtryck inte kan utövas. Därför måste slöjan förbjudas åtminstone på dessa platser. Det är märkligt att politiker inte ens kan vara överens om detta. Jag häpnar när jag ser att en lärare i den svenska skolan kan säga till en elev att ta av sig kepsen men att varken den läraren eller landets politiker vågar säga till eleven att hon ska ta av sig slöjan, trots att slöjan fungerar som ett verktyg för förtryck. Det är fegt och ett svek mot alla barn som växer upp under detta förtryck.

Vi vet vad slöjan representerar. Den är en av alla markörer som har funnits genom historien för att visa att kvinnan är underordnad mannen. Dessa markörer har tidigare motverkats i Sverige, men när det kommer till slöjan förblir alltför många svenska politiker passiva. Denna passivitet är feg och oacceptabel.

Anf. 111 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Interpellanten frågar mig om jag inte ser att det är ett problem att flickor och kvinnor tvingas bära hijab och burka. Självklart ser både jag och regeringen att detta är ett jättestort problem. Just därför har vi ett omfattande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Att vi inte vill införa ett riktat förbud i enlighet med det Sverigedemokraterna, interpellanten och riksdagsledamoten föreslår har absolut ingenting med politisk korrekthet att göra. Det viktiga här är den grupp som utsätts för detta och hur vi skyddar dem på allra bästa sätt, och därför måste vi hitta åtgärder som går att förverkliga i praktiken.

Som jag tidigare sa har jag svårt att se en lösning där vi vidtar åtgärder mot religiösa plagg riktat enbart mot en specifik religion. I så fall måste vi i stället ha åtgärder som riktar sig mot religiös klädsel på ett bredare sätt, och då blir konsekvensbeskrivningen desto större. Vi måste utifrån den konsekvensbeskrivningen också fundera över hur detta står sig i relation till vår grundlag. Det handlar helt enkelt om att ha förslag som är praktiskt genomförbara i vårt rättssystem. Det är enbart detta det handlar om; det handlar inte om att vi inte ser problematiken.

Självklart är det så, precis som interpellanten har påpekat, att religionsfriheten i vårt land innefattar både en rätt att utöva den religion man själv vill utöva och en rätt att slippa utöva den religion man inte vill utöva. Här ser vi hur framför allt föräldrar och släkter i Sverige berövar andra människor deras frihet och tvingar

dem att exempelvis bära religiösa symboler – eller för den delen det vi pratar om här, det vill säga slöja eller burka. Detta behöver vi agera mot. Vi kan inte förhålla oss passiva till detta, men vi måste hitta de åtgärder som är effektiva och praktiskt genomförbara.

Som jag nämnde har vi i det nya, uppdaterade Tidöavtalet en åtgärd riktad mot detta. Jag vill dock särskilt återkomma till det jag sa i mitt tidigare anförande, nämligen att vi måste se detta problems utbredning i Sverige. Det gäller inte minst inom skola och förskola, där har vi inte bara problem med förskolor och skolpersonal som saknar relevant kunskap för att agera på ett adekvat sätt när det finns signaler om hedersrelaterat våld och förtryck utan där det faktiskt finns skolpersonal och förskolepersonal som aktivt bidrar till att upprätthålla ett hedersförtryck, bland annat genom att till att slöjan sitter på under hela skoldagen eller förskoledagen.

Detta ska över huvud taget inte existera i Sverige, och vi behöver växla upp arbetet från regeringens håll. Det behövs också ett mer aktivt arbete ute i våra kommuner. Från regeringens sida försöker vi på alla sätt hitta de åtgärder som krävs för att arbetet ska fungera ute i samhällets alla kapillärer. Det är nämligen alltför många som far illa och förlorar sina fri- och rättigheter, framför allt flickor och kvinnor. Det kan vi aldrig förhålla oss passiva till.

Anf. 112 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Hedersförtrycket och våldet frodas runt omkring oss, och vi sviker de flickor och kvinnor som utsätts. Sverige har infört lagskärpningar mot tvångs-, barn- och månggifte, men det är tydligt att det behövs fler åtgärder.

Alla barn har rätt att få sina rättigheter tillgodosedda, och barnens rättigheter ska stärkas. All form av våld mot barn måste bekämpas, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Ändå förekommer det i Sverige att barn inte får ha sin egen vilja och sin egen tro.

Herr talman! Vår tidigare regering hade representanter som faktiskt bar slöja i diktaturen Iran. Jag hoppas på mer från denna regering, men nu har vi en jämställdhetsminister som ingår i det parti som under partiets stämma röstade ned ett slöjförbud. Jag kan förstå att statsrådet inte ser felet i slöjförtrycket när hennes parti inte ens ser det. Jag förstår inte vitsen med att sitta som jämställdhetsminister och inte stå upp för kvinnors och barns rättigheter. Det rimmar illa. Menar ministern på fullt allvar att dessa förtryckta kvinnor har rätt och möjlighet att göra sina röster hörda när de behandlas på detta sätt?

Vidare vill jag nämna att Europadomstolen redan har undersökt om ett allmänt slöjförbud strider mot Europakonventionen i fallet med Frankrikes förbud mot slöja på allmän plats. Europadomstolen fastslog att förbudet inte strider mot Europakonventionen. Har ministern tolkningsföreträdare framför Europadomstolen?

Anf. 113 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr talman! Jag tackar interpellanten och ledamoten för debatten, och precis som det har påpekats är ett av Sveriges mest brinnande jämställdhetsproblem att unga flickors och kvinnors frihet och rättigheter begränsas på ett helt oacceptabelt sätt. Att de kan leva som vem som helst och på samma villkor som andra flickor och kvinnor samt pojkar och män i vårt land är fullständigt grundläggande för vår jämställdhetspolitik, och vi kommer aldrig att acceptera något annat. Därför kommer vi att fortsätta att vidta åtgärder så länge det ser ut som det gör.

Jag vill också vara tydlig med att den svenska regeringen fördömer förtryck mot kvinnor och framför allt mord på kvinnor när de inte lever upp till det levnadssätt som män kräver. Detta ska inte äga rum någonsin i Sverige.

Den förra regeringen kallade sin utrikespolitik för feministisk, och sedan satte som sagt företrädare på sig hijab vid ett officiellt besök i Iran. Det kommer ingen i denna regering att göra.

Jag tackar åter för debatten. Jag är glad att vi har en samsyn när det gäller problematiken även om vi har olika syn på hur vi ska lösa den.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelse

2023/24:123 Riksrevisionens rapport om nödnumret 112 – statens och SOS Alarms hantering av larm

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:86 Tillfälligt höjt tak för rotavdraget

2023/24:2846 av Ilona Szatmári Waldau m.fl. (V)

2023/24:2854 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:93 En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp

2023/24:2859 av Matheus Enholm m.fl. (SD)

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 april

2023/24:667 Straffansvar för psykiskt våld

av Sanna Backeskog (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:668 Förföljelse av bahaier i Iran

av Kadir Kasirga (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:669 Anställningsrutiner på länsstyrelserna

av *Peder Björk* (S)
till statsrådet Erik Slottner (KD)
2023/24:670 Trafiken i södra Sverige och södra delarna av Örebro län vid snöoväder
av *Matilda Ernkrans* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2023/24:671 Artskyddet och skogen
av *Malin Larsson* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2023/24:672 Inglasning av balkonger
av *Alireza Akhondi* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 april

2023/24:778 Cannabisreklam på svenska skolor
av *Laila Naraghi* (S)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)
2023/24:779 Regeringens medel till arbetet mot rasism
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)
2023/24:780 Pushfaktorer för minskad asylinvandring
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till statsrådet Maria Malmer Stenergård (M)
2023/24:781 Polisens kartläggning av gängkriminala
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)
2023/24:782 Nationella ämnesprov på introduktionsprogrammet
av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)
2023/24:783 Avgiften för sommarstängd förskola
av *Mattias Eriksson Falk* (SD)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 14.33.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med
§ 9 anf. 38 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 14
anf. 82 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Fastställande av dag för riksmötets start 2024/25	1
§ 3 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:560 om Sveriges ambassadörs besök i Srebrenica	1
Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	1
Anf. 2 AZRA MURANOVIC (S).....	2
Anf. 3 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	2
Anf. 4 AZRA MURANOVIC (S).....	3
Anf. 5 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	3
Anf. 6 AZRA MURANOVIC (S).....	3
Anf. 7 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	4
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:588 om situationen i Gaza	4
Anf. 8 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	4
Anf. 9 OLA MÖLLER (S).....	4
Anf. 10 NADJA AWAD (V)	5
Anf. 11 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	5
Anf. 12 IDA EKEROTH CLAUSSON (S).....	6
Anf. 13 AZRA MURANOVIC (S).....	6
Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	7
Anf. 15 OLA MÖLLER (S).....	8
Anf. 16 NADJA AWAD (V)	8
Anf. 17 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	8
Anf. 18 IDA EKEROTH CLAUSSON (S).....	9
Anf. 19 AZRA MURANOVIC (S).....	9
Anf. 20 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	9
Anf. 21 OLA MÖLLER (S).....	10
Anf. 22 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	10
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:634 om situationen för hbtqi- personer i Turkiet.....	10
Anf. 23 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	10
Anf. 24 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	11
Anf. 25 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	12
Anf. 26 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	12
Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	13
Anf. 28 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	13
Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	13
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:574 om arbetsmarknaden för unga	14
Anf. 30 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	14
Anf. 31 JONATHAN SVENSSON (S).....	14
Anf. 32 AIDA BIRINXHIKU (S).....	15
Anf. 33 IDA EKEROTH CLAUSSON (S).....	16
Anf. 34 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	16
Anf. 35 JONATHAN SVENSSON (S).....	17
Anf. 36 AIDA BIRINXHIKU (S).....	17
Anf. 37 IDA EKEROTH CLAUSSON (S).....	17
Anf. 38 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	18
Anf. 39 JONATHAN SVENSSON (S).....	18
Anf. 40 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	19

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:627 om situationen i vården och effekter på sjukförsäkringen	19
Anf. 41 Statsrådet ANNA TENJE (M)	19
Anf. 42 OLA MÖLLER (S).....	19
Anf. 43 MARIANNE FUNDAHN (S)	20
Anf. 44 Statsrådet ANNA TENJE (M)	20
Anf. 45 OLA MÖLLER (S).....	21
Anf. 46 MARIANNE FUNDAHN (S)	22
Anf. 47 Statsrådet ANNA TENJE (M)	22
Anf. 48 OLA MÖLLER (S).....	22
Anf. 49 ANDRE VICE TALMANNEN	23
Anf. 50 Statsrådet ANNA TENJE (M)	23
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:481 om möjlighet att besiktiga fordon i hela landet	23
Anf. 51 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	23
Anf. 52 MARIANNE FUNDAHN (S)	23
Anf. 53 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	24
Anf. 54 MARIANNE FUNDAHN (S)	24
Anf. 55 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	25
Anf. 56 MARIANNE FUNDAHN (S)	25
Anf. 57 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	25
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:484 om samverkan mellan myndigheter och lokalsamhället	25
Anf. 58 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	25
Anf. 59 MARTINA JOHANSSON (C)	26
Anf. 60 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	26
Anf. 61 MARTINA JOHANSSON (C)	27
Anf. 62 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	27
Anf. 63 MARTINA JOHANSSON (C)	28
Anf. 64 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	28
§ 13 Svar på interpellationerna 2023/24:576 och 625 om Trafikverkets avgifter för ideella föreningar	29
Anf. 65 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	29
Anf. 66 LARS ISACSSON (S).....	29
Anf. 67 INGA-LILL SJÖBLOM (S)	29
Anf. 68 MATHIAS BENGTTSSON (KD)	30
Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	31
Anf. 70 LARS ISACSSON (S).....	31
Anf. 71 INGA-LILL SJÖBLOM (S)	32
Anf. 72 MATHIAS BENGTTSSON (KD)	32
Anf. 73 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	32
Anf. 74 LARS ISACSSON (S).....	33
Anf. 75 INGA-LILL SJÖBLOM (S)	33
Anf. 76 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	33
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:612 om Norrbottenbanans samhällsnytta	33
Anf. 77 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	33
Anf. 78 ÅSA KARLSSON (S)	34
Anf. 79 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	34
Anf. 80 ÅSA KARLSSON (S)	35
Anf. 81 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	35
Anf. 82 ÅSA KARLSSON (S)	36
Anf. 83 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	36
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:613 om effekter för Dalarna av järnvägens bristande punktlighet	36
Anf. 84 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	36
Anf. 85 LARS ISACSSON (S).....	37
Anf. 86 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	37
Anf. 87 LARS ISACSSON (S).....	38
Anf. 88 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	38

Anf. 89 LARS ISACSSON (S).....	39
Anf. 90 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	39
§ 16 Svar på interpellation 2023/24:570 om åtgärder mot dödsolyckor på arbetsplatser	40
Anf. 91 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	40
Anf. 92 JOHANNA HARALDSSON (S).....	40
Anf. 93 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	40
Anf. 94 JOHANNA HARALDSSON (S).....	41
Anf. 95 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	41
Anf. 96 JOHANNA HARALDSSON (S).....	42
Anf. 97 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	42
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:603 om oseriösa aktörer på arbetsmarknaden	42
Anf. 98 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	42
Anf. 99 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	43
Anf. 100 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	43
Anf. 101 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	44
Anf. 102 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	44
Anf. 103 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	45
Anf. 104 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	45
§ 18 Svar på interpellation 2023/24:640 om förbud mot användande av heltäckande slöja, hijab och burka	45
Anf. 105 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	45
Anf. 106 SARA GILLE (SD)	46
Anf. 107 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	46
Anf. 108 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	47
Anf. 109 SARA GILLE (SD)	47
Anf. 110 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	48
Anf. 111 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	48
Anf. 112 SARA GILLE (SD)	49
Anf. 113 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	49
§ 19 Bordläggning	49
§ 20 Anmälan om interpellationer	49
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	50
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 14.33.	50